PI PU TE HLA

By
Dy Comdt D SAILO
Ist. Assam Rifles

BOOK AGENC
Bara Bazar, Aizawl
Mizoram

Printed at the David Memorial Press,
Thakthing Bazar, Aizawl 10th Oct 81 3000|C

Phek	No	Tlar	Ti lovin	Tih zawk tur
58	7	1	Darte khan	Darate khan
60	3	1	('ang hi thaichhiat tur)	
60	4	8	Phun thing	Phan thing
62	6	2	zaikhawi	zaikawi
64	13	3	hrui tlei	hrual tlei
69	36	8	32,33,34	33,34,35
75	18	2	('zaiah' hi 'thatchhiat tur)	
76	22	2	an	ang
76	22	4	mai dam hian	mai hian dam
78	31	3	inchhai	inchhai
86	5	2	len lova	leng lova
92	5	1	khuang chhuang	khuang leh chhung
99	21	2	Leithang	Lelthang
109	41	1	Chaltuaia aite	Chaltuaia alte
126	60	1	tual laiah	tuah laiah
129	76	2	zai leng	Ka zai leng
134	—	8	Ngaii nu ing	Ngaii nu ting
146	67	4	bawlpu	bawlpui
146	70	3	silo	silo che
148	80	2	lalnunnema	lalnunnema'n
152FA	2	1	chun lungmawl	chun lungmawlh
" "	3	2	(Chhim thlipui lang chun hian an a hrang e) tih tur	

THU HMAHRUAI

Tunlai zirna lam kawngah hian Mizo ṭawng up te, hla ṭawng (Poetical words) te hi kan mithiamte hian an lo uar deuh deuh ta a, chuvangin zirlaite ṭan puitu a lo nih theih beiseiin he Hla bu hi ka han chhuah ve a ni A buatsaihtu, ka pa, (Brigadier Ngurhana, Retired) hi hmanlai hun hmang ve phak a ni a, mi lungleng leh hla ngaihtuah mi a ni bawk a, hla tam tak a hria a, tin, a ziak ngei pawhin hla chi hrang hrang a nei ṭeuh bawk a, chung zinga mi chu ka han thlang chhuak a ni Heng hla thu kalhmang aṭangte leh an hla phuah dan aṭangte hian, kan pi leh pute nun mawi zia leh an hawihhawm dan a hriat theih a, an nungchang a zir tlak em emin ka hria

Dy Comdt. Dawnghana Sailo B A
(Bom)
1st Assam Rifles, Aizawl,
August 1981

THUHMA

Mizo hla chi hrang hrang fawmkhawm Pu Ngurliana ziah hi mi rawn entir ve a Ka han en ve thuak thuak a, zirlaite tân leh Mizo hla lama tui mite tân a ṭangkaiin a hlu hle awmin ka hria

College-a zoṭawng subject pakhat anga, zir tel a nih hnuin Union Christian College, Barapani-ah kum hnih chhûng ka zir tir ve a Chu chu 1961 aṭanga 1963 lai vel kha a ni Ka insit hle a, zirtirtu tur dang remchangan awm nih loh avangin ve hram hram ka ni chauh reng a Mizo hla hlui phei hi chu a hre lo pawl tak ka ni zawk awm e. Tuna Pu Ngurliana khawn khawm pawh hi a that leh that loh lam sawi phak turah ka inngai lova, amaherawhchu, ka han chhiar thuak thuakin College naupangte tân ṭanpuitu tha tak a nih ngei ka ring.

Ama hriat rengna aṭanga tam tak hi chu a ziak chhuah niin Pu Ngurliana hian min hrilh a Chutianga bêng hlate an ... lai hre phâk ngai mi, phuahkhawm saktu kan lo la nei hi a van-pettthlák ngawt mai ... hraghlui dangte pawhin rawn chhuak ve zel se, kan Mizo hla mawi tak tak, thenghilh bo mai hlauhawm tak, uiawm êm êm aite hi rawn au chhuahpui zel se, a lawmawm ngawt ang

L.N Tluanga, M Sc, Ph D
Director of Education,
MIZORAM

August 29, 1991

A CHHUNGA HLA AWM TE

LENGZEM ZAI

Mizote chu hun rei tak Burma phai Kabaw vel-ah khian an awm a, kum 1350 vel aṭang khan Thantlang lamah khian an rawn chhova Thantlang hi chu a lo thengthaw ta bawk a, an lung a leng ta hle a ni ang chu hla ṭha tak tak te an rawn phuah ṭan ta ani Chutih laia hla chhuak tharte zinga pakhat chu Lengzem Zai hi a ni a Sailo ho hi an lung a leng bik a, an sa zing bik deuh nge ni ang, ṭhenkhat chuan he hla hi SAILO ZAI an vuah a ni.

He hla bian hun a luah rei hle a ni Chhak leh thlang indo lai, 1877—1880 thleng pawh khan nula tlangvalho zingah chuan hla tlanglawn ber a la ni zel Nula hmelṭha Chhingpuii an phuahna te pawh kha hemi zai vek hi an la hmang a ni. Tin, an rawn thlang tlak hnu pawhin an la uar em em avang a ni thei e, ṭhenkhat chuan Thlangawmno Zai lo ti mek te pawh an awm a, tin, mi tam tak chuan Ṭhanongeii Zai tia lo vuah te pawh an awm. Mizoram mipui hriat dan ber erawh chuan Lengzem Zai a ni

1. Kan intiamna khua romei
   Thutin kip te'n kan hrilna
   Kumsul veiah hlei te'n dang leh dawn lo

   = Inhriat reng nan romei zam hi kan intiam a, thu tam tak kan sawi dun a, kum a lo vei ang a, romei chu a rawn zam leh ngei dawn chu a ni tak a le

2 Tuk tlai manah zial mawii
Chawite bring dar a zam e
A parin a par e ka ngai chhal thei dawn lo
= A sam zial mawi ringawt pawbin tlai (Rs 20/) chu a man alawm, Chawite bring thi ang mawina, dar a zam chiai mala, a parin a par e, ka ngaih a reh thei dawn love

3. Ti tak ni ar zailemin
Tlang zapui han der lla
Kan tum a ril Thadangi nen chuan e
Inngaihsak lo ang tak hian vantlang han tihder lla, mahse, Thadangi nen chuan kan tum dan chu ril tak a ni

4. A mut hian ka mu dawn lo
Tlai khat ka var hlel lawng e
Di kan thenna chung khua rai tawh na reng e
= Ka pula (di) nena kan inthenna a rei ta si a, a mut reng ka mu thei lo, zan khat chu ka tlaivar hlel lovang e.

5 Nui hlau hiau kovin kal rawh
Awmhar chhham ang ka zal e
Lunglen zo chhum ang a kiang thei dawn lo
= Ka khawhar ka mu reng mai a ni, nui hlauvi kha min han kohsak teh u, ka lunglen hi zo chhum angin a kiang thei dawn love

6. [illegible] tawlh rawh Thadangi
I kiangah ka zal ang e
[illegible] pawn lai a rem si loh chuan e
Ka pawm che a rem si loh pawhin, tawlh [illegible], i kiangah tal ka mu ang e.

7 Sum tamah ka'zua'n min phal
Khua rei ka leng zawk ang e
Hmel di loh chu ka pawmrem hlei lawng e

=Ka pa chuan sum tam tak avangin pasal mi neihtir a tum a, ngaihzawng loh chu ka pawm rem hlei lovang a, ka leng rei zawk mai ang e.

8 Sum tin tam ka hnawl dawn e
Ka di val rianga nen chuan
Kan nghak za ang phai zauva nghosai zawng

=Sum tam ringawt chu ka hnawl dawn e, val rianga hian Sai te a la han kap ve ang a, chumi Saingho chu ka man atan kan la nghak za dawn nia

9 Tawnmangah lungdi sul zui
Chhuahtlangah zu ngir ila
Kan tawng love milai ngun pangpari

=Mumangah ngaihzawng kalpui chu, kawtchhuahah chuan kan han ding na a, milai ngunpangpari chu kan tawng leh si lova, a lunglen thlak teh e

10 Ka nu tuantul ka dawn lo
Ka zam khua romei angin
Suihlung a leng kei chu pangla mai ka lo ni

=Ka nu lo feh a tul hi ka ngaihtuah love, lung a leng em mai, romei ang hian ka zam a, pangla mai ka ni e

11 Pangla namai ka iang lo
Khamtlang pangla ka iang e
A leng hla thei pawl ka lo ni zu nia maw

= Pangla namai pawh ka ang lova, kham kova pangla ang mai hi ka ni a, a leng hla thei pawl tak ka ni zu nia

12 Khawiah hermawii ṭuan maw
Hliap tiang ka zar zel dawn e
Thlehte dungdawn van rang chhumah leng rawh

= Khawlahnge hermawii kha a feh ang aw, ni sa a tuar lohna turin ka puan hi a hliahtu atan chhum ang mai khian ka zarsak zel tur

13 Vawiin ka ramṭuan reng chu
Zing rii riai kan chhuah tlangah
In lam pualva ka ngai Thangnunnemi

= Vawiina ka ramkal chu, kawtchhuah aṭang reng pawhin in lama awm, Vapual ang maia mawi Thangnunnemi ka ngai ngei mai

14 Ka chung vahkhuai lenga te
Sirah mi bel zel lo u
Thangtuan un nui hlauva chhai ni si lo.

= Khuaivah te u, min bel min bel suh u, Thangtuaii uin hlim taka mia chhaih vel pawh a ni si lo

15 Tinkim dawna nang-hleia
Langlen tah zai ka sa e
Tlangah chhuan bawngte anga len nuam ing.

= Tinkim dawnin lung a leng a ka ṭap tlawk tlawk mai a ni, tlanga sava ang maia han len deih deih ka chak mang e.

16 Ṭhapui valnêm mi lawm rawh
Turni i tuar lo nang e
Ka zalin thlangkawr thli a au zêl e

=Ṭhapui val nema hi mi han lawm ve teh, ni sa i tuar hauh lovang, ka zai hian thli a ko hiau hiau zêl a ni

17 Au thei tak tak ngai em ni
Turnipui tuar ka hlau ve
Kum tluang ka lawm turin dam rawh Chaltuaia

=I zai chuan thli a ko thei tak tak maw, ni sa tuar hi ka hlau asin, kumkhuaa ka lawm turin Chaltuai dam reng ang che

18 Sang thing lêrah rodângi
I ânka dâwn ka nuam e
Phu loh Thangtuaii û min tawntir rawh

=Nang thingler sang taka mi Ṭhuro hi i ṭawngkam dawn ka chak mang e, ka phu zawh loh Thangtuaii û min tawh tir rawh

19 Ka nu ân sâng mi hau suh
Lal lai zu dawn avangin
Di lovah suihlung a lêng hlei ngai lo

=Lal lai zu kan in avang mai chuan ka nu ân cheh (hmang) mi hau ma ta che, ngaih loh te chungah chuan lung a lêng chuang hlei nem

20 Ka nu mi hau mi hau suh
A bilha tho ta lo chu
Bela zu pawh a thlum chuang hlei nem maw

=Kan pian chhuahnain a zir tâk lovah chuan, ka nu mi hau, mi hau ma ta che, bêla zûte pawh hi a bilhnain a zir loh chuan a thlumngai hlei nem.

21 Ka nu mi hau tlai lua e
Ka di Chaltuaia biah thu
A kawi a ngilin ka lo zawm ta mai le
=Ka nu mi hau tlai lua a ni, ka di Chaltuaia thu chu a kawi a ngilin ka lo zawm zo tawh a ni e

22 Thiani kan zak bil ang mâw
Vawikhat tlang zapui than chu
Di chhai leh relthang chu mi vanhnuai dan
=Engabnge thiani kan zah bik teh lul ang le tlangvâl ngaih leh mite rel phurh hi chu van hnuai dan alâwm:

23 Ţhiani zeng kan tih ang nge
Kan zawl rûk mah puang sela
Di chhai hi Pawla râl kan rêl nan e
=Kan tlangvâl ngaihruk pawh hi puang mah sela, thiani engnge kan tih chuan ang tlangvâl ngaih hi chu Pawla sai (hrem) kan pum pelhna mai tur alâwm

24 Thangte ka tih ting pâr ang
Sen tesa ka lungkham che
A pian hian Thangte lo piang ve malêk rawh
=Ting pâr ang maia mawi Thangte, nausen lai atanga ka lungkham tawh che i ni a, a pian hian lo piang ve lo zawk la a tha tûr

25 Khua lianpui baw-âr pauvin
A kai tho Thangnunnêmi
Kel mi tho tu Kulreng leh Pualhrângin.
=Khaw lian arkhuang chuan Thangnunnêmi a kai tho va, kel mi kaithotu erawh chu Vapual leh Vakul hrâm te hi an ni e.

26 Chhiar thlang baw-ar hlui senin
Laantuai lung timâwl sela
Kan tâwnah suihlung a lêng ve dah law maw

=Archhiara arpa hluisen khuangte hian, Thang tuan rilru hi han hneh ve sela, kan hnenah hian a lung a lêng ve thei mial dah law maw

27 Ka thlawh vauah Haudânga
Lung an rual siahthing zârah
Lungrualpui Darhniangi tel hlei nem maw

=Kan lo vaua Hauhuk chu lungrual takin thingzârah an awm a, kei erawh zawng ka lungrualpui Darhniangi a tel ve silo

28 Thlehte puanin rûn a nghak
Mah riaka doral lamah
Fam ka hlau ve Dengpui û lên chhungin

=Puan silh lai kalsanin râl do tûrin ka han chhuak mai a, Dengpuih û nulat chhung chuan thih ka hlau mang e

29 Kal ta la lungphâng lovin
Rodâng sakawl ti ang che
Leido daiah ka sakhming rawn chhâl rawh

=Thlaphang hauh lovin kal ta la, indona hmun-ah chuan Rodângi Sakei ka ni alâwm tiin ka hming rawn chhâl ang che

30 Ka di zawng Saiah hrâng suh
Fam a awl lêntu hnuaiah
Hraichawi lai tualah an lêng ve dah lawng e

=Ka tlangvâl hi zawng Sai râlah chuan huai ve suh ang che, kan fate khawlaiah an lêng ve lo dah ang e

31 Khuangruah sur hmarthlang tualah
Châm reng rawh sawmfâng âwlin
Bâwngva lawhlêng ka lungdi ṭuan kham rawh

= Hmar tlanga ruahsur hi chu kan buh ṭhatna turin sur reng mai la, ka ngaihzawng vâl len mawi tak kha, lo feh theih lovin siam ang che

32 Khuangruah sûr khawmual tinan
An luang hmun Ruangtui kuaman
Ṭhapui i luang hmun ang ka chinlai nen

= Hmun tina ruah surte pawh hi Tuiruangah an infin khawm a, an luang hmun vek ṭhin a, Ṭhapui nang pawh ka laichin unaute nen inthurual tlang dial dial ang u

33 Ruangtui sawhkawi tlatluang lam
Phai phunchawng leh hermawii
A ruk te n kan ngai mang e, Liantuaii

= Tuiruang lui luang kawina vel laia Phunchawng pâr te leh Hermawii chu (Liantuali) a ruk tein kan ngai mang tak e aw.

34 Ṭhapui sûl ang mi tum rawh
A piang chhung kan ni mahna
Rairah pawh hianchhung an chang thei zu nia maw

= Tuaah mal teh mah ila, kan la piang ve hle mahna Ṭhapui min tum ve ta che, fahrah pawh hi mitian (mi ropui) ah an chang thei asin

35 Hmanah vang khaw hrin laiin
Thangteii vartui chawina
Berhvatêin a thal e tunah hian e.

=Hmanah hetah hian khua a awm lai chuan Thangtein zing tui a chawina a ni ṭhina, tunah erawh hi chuan savaten an tlan ta mai zu nia le aw

36 Chhim a hnim hmara khuangruah
Suar ang lo chim lovang che
Zun ngai kan tuarah ni nem duai mai rawh

=Chhim lama khawdur hmar lama ruah sur hi kan hnenah chuan rawn thleng ve lovin, zûn ngai kan tuar turah chuan ni nêm duai mai rawh

37 Ai, ka nu di loh val nên
An hril Lurh leh Tan kârah
Chuang dun ila ṭâng a chul ngei ang maw

=Kan ngaih loh tlangvâlte nên Lurh tlâng leh Tan tlângah te khian han chuang ila, min chûl ngei mai ang chu maw (Pi pute chuan khing tlânga han chuan khi chuan lung a lêng duh êm êm a ni an ti ṭhin a, nulate pawh hi lunglên vangin an in phal theih nghal mai an ring hial ṭhin a ni

38 Khua chul tawh hnu ka ngai e
Ṭhuva indi ian lai kha
Dârpuii kan nun ka ngai bâng thei dawn lo

=Ṭhuro inngai ang maia kan awm lai, kan khaw hlui kha ka va ngai êm ve aw

39 Thuvate di ngai em ni
A ṭap e, siahthing zâra'n
Suihlung ruaipui i di kan khaih hrêng e.

=Ṭhuvaṭê, i lung a lêng hlê elo, thing zârah te i tah le, i lungrualpui ber i di lah chu kan hrên sak ta si che a.

40 Ṭhuvatê ang lungrual hnu
Dawn ve teh ka di âṇnêm
Ti hian kân bâng mai ang mâw suihlunglên

=Han ngaihtuah ve teh, ṭhuro ang maia lungrual hnu si, heṭi mai hian lunglên kan bâng mai dâwn em ni

41 Suihlung lêng thlawn ka lo ni
Ka di Chaltuaia nêu chuan
Thlanghlei khuandimin ka mawi hlei nem maw

=Min nei duh silova, ka tlangvâlpa lakah hi chuan ka lung a lêng thlawn mai a ni e, mi dang laka pâsal hân nei tur lah chuan ka mawi tâwh bawk si lo

42 Kawlrâwna virthli lêngin
Ka tanglai rawn chhem mah la
Thangpui û zûn i chhem kiang hlei lawng e

=Kawlkil aṭanga thli lo thawk pawhin mi rawn chhem mah la, Thangpui û zûn hi i chhem kiang hlei lovang e.

43 Hmêla in di zawng Thangtê
Chûnin an hal na ngai e
"ân tâm" tiin ngaih lai bâng lovang che.

=Innghaizawng (hmela induh) hi chu nute pawhin min haw ngai e, "min hau zing em mai" tiin min ngaih chu lo bâng suh ang che

44 Chunga Pathian tuak zawh
Ka tualah zuangtum mah la
Thangpui û nen mi tuah rem hlei lawng e

=Pathian nupa tuak sarih meuh pawh kan tual-
ah hian lo chhuk mah ula, Thangpuil û nên
hian mi sawi rem hlei lâwng e

45 Lelte chûn riangin mi au
Hmanah lawm lai ka ngai e
Nui hiauva mual ka liampui ânnêmi

=Lelte nu lunglêngin min rawn au va, hmana
kan inlâwm dun lai kha ka ngai mang e aw
hlim tak maia ka kalpui ṭhin ânnêmi kha

46 Annêmtê ka lung tiawih
Thlangva hartui i luang e
I hming sawi puan ang ka bâng thei dâwn lo

=ânnemtê, ka lung i tiawi a, i hrel lah chu a
ṭha sen siar mai si a, i hming sawi hi ka bâng
thei dâwn lo ve

47 Khua mi tuah loh lelte pa
Lêng dang zawng awi lovang che
Lenbuang zâr leh Thangpui û awi zêl rawh

=Nang lelte pa hi Thangpuil û nena mi sawi
rem turin Pathianin a siam lo che a ni ang e,
mahse mi dang zawng awi chuang lo la thing
zâr leh Thangpuii û hi awi zêl ang che

48 Khua tuah mah luah ngai an ti
Chun tuah sa di Thádângi
Sâm ang ka ṭhen lo nâng e zawl siall

=Pathian ruatte mah hi an innei ngai e, an ti a,
ka nula (Ṭhadângi) hi chu a nu mi sawi rem
kan ni a, ka ṭhen hauh lo vang e

49 Damte tui vanhnuai mi hril
Khawnge ka rawn dâwn ang e
Lungkham puallêng an di ka nghilh nân e

=Khawnge, mi tam takin an sawi Dâmte tui chu ka han in ve teh ang, mi ngai ve êm êm ţhintu ka nula kha ka theihnghilh thei mahna

50 Hei hi maw zotui thiang chu
Sakruang ka rawn nûl ang ê
Hmanah chhai vâl ka lungdi ang khan e
=Hei hi maw zotui thiang chu ka han in sil ve teh ang e, hmana ka chhaih ţhin ka ngaihzawng tlangvâl ang khan.

51 Ka chung thlohmu ļêng vuaia
Sawmfâng sial ang ka vênpui
Suihlung lênin Thanghniangi au thiam maw
=Nang ka buh vênpui ka chunga Mu hian Thanghniangi mi koh sak thiam emaw

52 Bela zu khâwnţhiang kan dâwn
Kara'n tuai duh lêng sela
A ngûrpui nun kan ngai bil hlei lawng e
=Hei le, khâwnţhiangah zu chu kan in dun ta mai a, fate han nei ila, Lal nun pawh kan ngai bik lo vang e (Hman lai chuan inneite kha an inneih nun chhuatthlangah hian zubêl lianpui malah hian phunthli pahnih an phun a, hmai insi rialin, a tualin an khawntir ţhin a ni)

53 Phaia Phunchawng kûl rengin
A dâwn e, chhun tlai niah
Luah ring lovin ka dâwn e, Thangpui û ngaih
=Phaia Phunchawng pâr khu chu chhunah te, tlaiah te vahkulin an tlân ţhin a, kei erawh chuan nupuia neih pawh beisei ngam si lovin Thangpui û hi ka ngaihtuah ve ngawih ngawih ţhin zawng a nih hi

54 Ṭhian a zâm mau raw lêran,
A zik a kûr na ngâi e,
Vâl ka riang e, Thangte mi kûrpur rawh

= Ṭhian hrui hi mau lêrah a zâm a, a kurpui ang hian, ka ngai èm mai che mi kurpui ve rawh

55 Ka suihlung len vang em ni,
Ka lo nghâk che dailungah,
Siang i lawi har mang e, Thangnunnêmi

= Daikiang (kawtchhuah) lungdawhah khân ka lo hmuak che a, ka ngaih vang che emaw ni dawn, i rawn haw har mang e

56 Ni te ling liang a sâ e,
Pârte, chhâwl ang ka uai e,
Tla ruai raui lungkham di ka tawh nân e

= Pârte, ni a sâ em mai a, hnahchhâwl angin ka uai asin, ni hi tla thuai thuai sela, ka lungkham ber ka hmu hma mai tûr che a ni e

57 Lunglên dai te'n ka tuar sa
Vawiin ka din thar leh e,
Rau thla'n a zui bâng love Zialmawii

= Nuam taka lunglên ka tuar tawh hnuin, vawiin chuan kan din thar leh a (kan inhmu leha)
Samzialmawii chu ka rilru hian a kalsan thei ta lo

58 Ka nu, lung zawng a lêng e,
Kan hêl lai Thangnunnêmi
Tlei dangah puan ang a hlui ngang dâwn e

= Ka nu, lung zawng a lêng a ni e, kan nula rim lai min an nei nge nge dâwn a ni

59 Rilṭhang ka tawnmang reng chu,
Khua rei ka lên ai emaw,
Khiang ka awi e, Ṭhadang lêng tawnan e
=Nizana ka mumangah chuan mi ṭha tak (hmelṭha) pasal ka lo nei a, ka lên reina tur zâwk ni tak ang maw

60 Ṭhapui i chûn leh zua zawng,
A biak a tlai lo nâng e
Nang leh kei hmêla indi kan nih chuan e
=Nang leh kei kan inngaihzawn phawt chuan i nu leh i pa chu biak a tlai lovang e

61 Kei zawng ka riang lêngte nu,
Ar ang vaihna khua rei e,
Ruangṭha puallenga n di ṭhen lo nang e
=Kei zawng kan rethei a, kan vahvaihna a rei tawh si a betianga taksa ṭha (pianṭha hi chu (puallênga hian) ka ṭhen lo tawp ang

62 Kâwla awmlai lêngte zawng,
Baw ârin ṭian zêl ila,
Di zûn a zâm zengin kan ṭian ang maw
=Natna lo thawk hi chu âr pawhin thawi dam zel ila, di zûn zâm hi engin nge kan thawi dam tâk ang le

63 Sawntlung sial sâwm leh dâr za,
I hlâh ang kâwl a awm lai,
Chhawrthl pui iang leh dâwn e, kan hêl lai'n
=Sawntlung sial (hlum a siam se lem) sâwm leh sawntlung dâr za siamin thawi ila, a lo dam ang a, kan hêllai (kan rim lai) hian chhawrthlapui alo êng leh ang a, a lo êng leh phung mai ang chu

64 Mi chu di nên an lêng hmun,
Kei zawng Sai zalam pêngah,
Fungki ṭial leh chengrâng hmachhuan zel i

= Mite chu an nulâte nên an awm a, kei erawh chu Sai kawng pêngah, Silai leh Fungki nên ka awm a ni

65 Chung tur ni'n kal a rêl e,
Phurhhlân siam rawh ka lâwmtê,
Siang zawn a tlai dah ang mi hnutiangah

= Ni khian feh hawn hun a ti tawh e, ka lâwm tê, i em phurh tur siam la, i haw tawh ang mi hawn reh hnuin kan haw bik dah ang e

66 Khua lianpui kan dailungah,
Di nên zâl lai rêl lla
Fiaratui thiangah min ring tawh hlei lâwng e

= Kawtchhuah lungdawhah hian i mu dûn mai ang mi tên thianghlimah (in ngai lovah) min ring tawh hlei lâwng e

67 Fiaratui thiang mi tum lo,
Lênghnawm tlang zûn a ngai e,
Khua rei tinkim dâwn love, Puallenga'n

= Tlangvâl la ngailo (fiaratuithiang) hi mi tum lovin intibawlhhlawh tawh (lênghnawm) zûn ngaiin a awm a, tlangvâla (puallenga) hian tin-kim a dâwn lo ngei mai

68 Ka nu Sai tawng lo rêngin,
Mim ang kan piang ta si e,
Dârchumchi kan fêng e, vâl el nân e

= Kan lo piang ve ta si a, Saingho pawh kan man ve phâk ta si lova, (dâr kawngchilh hlai) dâr chumchi tlangvâl el nân kan fêng ve ta mai zawng a nih hi

69 A lo lêng thangvân zâwlah,
Zârva lêng, Chawngpui rawn sâwm,
Tieitir chhâwn tawn a ṭahtir Liandanga

= Muvanlâi a lo lenga, (nupa ang maia lo awm tawh Liana leh Chawngpuii) Chawngpuii chu a rawn sâwm a, a thi ta a, nupa ṭang ṭhen ang an lo ni a Liana hi pasalṭha chhâwn nei meuh pawh ni mahse, a ṭap ta tlawk tlawk mai a ni

70 Ka ngai e, kan ti ngam lo,
I lênna rûn a zau ve
Thangpuii û i hmêl kan ma em ni

– Nang chu in miṭhaa i lenna in a nuam a, ka ngâi em em che, kan rawn ti ngam lo mai a-lâwm i hmel hmuh hi ka hreh em ni le ?

71 Chung khawri vanrial rûmin
A sâwm vel hmar tlâng khuangruah,
Kei zawng mi sâwm ve lo i nu thaiah

= Khawpui ri pawh hian ruahsûr turin a rawn sâwmvel a ni a, i nupui atân kei zawng mi sâwm love i nu thaiah

72 Inṭhen teh vawng vawng ang aw,
Nang leh kei hmêlma angin
Chûn hal hi mu ang kan ngai ṭhin a pawi ngei

= Nang leh kei chu inhuatna nei ang maiin, kan inṭhen vawng vawng mai ang maw, nute mi-hau hi kan haw si ṭhin a, a pawi ngei zawng a nih hi. (Nupa inṭhen an ni)

73 Zanin kan tum lêng tlung e,
Chernghalengte kan rûnah,
Bela zu khawnṭhiang i dawn dun ang aw

=Zanin chu neih ka tum tak, sangha lêng ang maia mawi chu a lo thleng ta a, inneihna zu ah khawnṭhiang chu i khâwn dun (i in dun) ngei ang aw

74 Ka lâwm chan loh mi lâwmte,
I ṭuanna lamkawi kipan,
Chhâwl kan ṭhuai che, zawl aidiah chang rawh

= Lâwm pawh ka lâwm chang lo che a, i kalna kawng pêng tinah khân chhâwl ka ṭhual che a, chûngte chu Zawl-aidiah chang sela ka va ti tak êm

75 Vawiin ka ṭuanpui lêngin,
Râltiang lungdi a ngai e,
Ni chhûn ṭuanpui vâl mi ngai ve lâwm ni

=Vawiina ka feh pui nula chuan, ram dang a a ngaihzawng hlir a ngaihtuah mai a, i fehpui i tlangvâl hi mi ngai ve lo emaw ni

76 Sûr lo te n khawtlâng thiang rawh,
Kan rawn chhawm Hermawipuii,
Phu loh lungdi ka zui tun kum chhung zawng

=Ruahsur lo la, khaw thiang takin awm teh, Hermawipuii kan rawn chhawm a ni Kumin chhung chu phu loh tawp si, ngaihzawng ka lâwm kumtluan dawn a ni e

77 Ka zui kumtluang ka di nên,
"Haw-awih" i nau tih ka nuam e,
Sial an ngên e, Ṭhapuii chûn leh zuain

=Kumtluana ka lo zîn ṭawh sa, ka nula nu nên hi chuan fa han neih ka duh mang e, mahse a nu leh pate lah chuan man atan Sial an ngên a, ka tlin si lo.

78 Chûn leh zua dorâl an ni,
Thapui pâwnah lo chhuak la,
Thenloh nemrângpuan ka lo zâwn ang che
=I nu leh i pate chu kan hmêlma an ni ngawt alâwm, pawnah lo chhuak la, inṭhen lohna tur in puan ka lo zâwn teh ang che.

79 Ni a chhuak chhaktiang dâiah,
Mi û te ṭuanpui lohvin,
Awkpa'n hnutiangah chhui liam tawh mai rawh
=Chhak lamah khian ni a lo chhuak leh ṭhin a mi ûte kan fehpui si lova, Awk hian han ûm zui sela, han lem pil mai teh sela aw

80 I zûnah uai lai a ni,
Thle thle lo rawh, Ṭhadângi
Nêm te n ṭawng la, kumtluang ka hril rengah
=I zûn ngaia kan uai lai a nih hi, min thlêk min thlêk san lo la, kumkhuaa kan sawi turin ṭha tak takin min chhang ta che (ṭawng ta che)

81 Rairah ka silhpuan a chhia,
Kawla awmlai lêng vângin
Vâl ka riang e, Thangte min kurpui rawh
=Thihna avangin kei zawng fahrah rethei ka ni e, puan silh tur ṭha pawh ka nei lova, ka rethei êm mai a, Thangte min tuarpui ve rawh

82 Ka nu, Nongeii dil rawh,
Neih loh changsial va tiam la,
Ka chawi nâng e, luah lai a rem chuanin

= Ka nu Nongeii hı ka nupuı atan va dıl la, tun-
ah nei lo mah ıla Sıal pawh va tıam maı ang
che, kan ınneıh theıh phawt chuan ka chawı
êm êm ang

83 Hmanah lêng ı zawl emaw,
Phunlung hmıngthangah chuang che,
Mılaı dawntuaı tunge ı sakhmıng le?
=Hmanah nula ı ngaı ve em le, lungphunah ı
lım a chuang a, mı laı dawntuaı, tunge ı hmıng
nı le?

84 Phunlung hmıngthangah kan chuan,
Kan famna khuareı ta e,
Dı ngaıh leh sakhmıng kan sawı theı dawn lo
=Lungphunah kan chuang a mahse kan thıhna
a reı tawh êm maı a, kan hmıng leh kan nula
ngaıhte kan sawı theı dawn love (Lungphuna
mılım awmte kha an ṭawng tûr angın an
phuah a nı)

85 A hmıng ka haı nı sı lo
Auh ruaı ruaı ka nuam mang e,
Khawıah ramṭuan ang maw Lalnunnêm
=Lalnunnêmı hı khawıah tak ram kal ang maw,
a hmıng lah ka haı sı lova, ka au ruaı ruaı maı
dâwn em nı aw

86 Rı der der kâwlah thâm rawh,
Vâl zawng run-rem pıalleıah,
Tı hıan a do reng dâwn em nı, ka tuaıın,
=Khawpuı rı der der mahse sur êm suh ang
che, tlangvâlhote'na ın an sıamsak leıah hian
ka fanu hian ruah a do reng mai dâwn em ni
ang

87 Duai duai taka rûn ngui e,
Chûn leh zua ngai lo angin,
Hmuh ka nuam e, Dârpuii kal siam zawng
=In lah chu a zau dial duai si a, a ngui ruai ta mai, a nu leh pa mi ngai lo ang mai a, Dârpuii n mitthi khua a han pan lai chu hmuh ka châk mang e âw.

88 Lung min lênna khua rei e,
Bahsâm thlah mawi lêngte nu,
I zûn ka ngai chul love Ronêmi
=Ka lung i tih lênna a rei tawh a, i sam han thlahte pawh a mawi si a, i zûn ngaih hi a chul thei love

89 Min chûl suh chhai lai ka nei,
Ka di a vai riai ang e,
Tlei dangah lungher la, khua tlai hma'n e
=Min chûl suh, chhailai (tlangvâl) nei ka nia a mangang dah ang e I khawtlai hmain mi dangte lam lo hawi zâwk mai rawh

90 A rûka di ṭian tum lo
Lênthiamvâla i uang e,
A ngûr fam rolung mi chiltir e
=Nula ngaihte a rûka bânsan tum lo, nula ngai thei uang a, Lal lungdawhahte khân kan lo awmdun ta kha a pawi mang e

91 Kei zawng ka riang lêngte nu,
Thing tin pâr a ni dang e,
Chimloh Ṭhadângi thai ka chân dâwn lo
=Kei zawng ka rethei ngei mai, bun a lo inher a, thingtin a lo pâr a, nilrute a lo dang zêl a, en chim loh (en nin loh) Ṭhadângi pawh hi nupuiah ka siam thei dâwn na nge maw aw.

92 Kârah bâwngte palai rawh,
Rem thu i sawi loh chuanin,
Suihlung tlâng hlim thing ang her rawh

= Nang bâwngte (sava) palaia i kal a, rem thu i sawi loh chuanin, Thapui rilru chu tlânga thing thliin a chhêm her ang mai hian ka lamah her tir rawh

93 Ka nu, mi hau, mi hau suh
Hauh rualin ka piang love,
Sunhlu kûngah thei dang a rah ngai lo

= Ka nu mi hau suh, hau tûr ka ni bik love, ka chhûn chiah che a nih hi, Sunhlu kûngah thei dang a rah thei lo ang hi kan ni e

94 Khua-rei zawng ka tiam ngam lo,
Zo awi lelte kiu changin
Min han ngai ve ang maw Ngûnpangpâri'n.

= Nakin ni khaw reiah chuan mi han ngâi ṭhin lo mahse Zo-âwi lelte kiu chângh hi chuan mi han ngâi ve tak ang maw aw

95 Bungpui leh Phunchawng kârah,
Rianghleiin ram ka ṭuan e,
Kâwl khaw lelte di ngai mi hnêm lul rawh

= Bungpui leh Phunchawng inkarah reithei tak maiin hna ka thawk a, nang lelte chutiang di ngai chu min han hnêm lul teh khai

96 Phu loh ngaih a nâ ti rawh,
Kan ṭahna hau lai rûnah,
Lelthang ṭahna chhuahtlang thing lenbuangah

= Lelte chu kawtchhuah thing lêrah a ṭap ṭhin a keini phu loh zûn lêng ngai zet erawh chu neinung tak inah pawh kan tap tlawk tlawk mai a ni

97 Chul thum berhvate mah hian,
Pårtin tam a låwr love,
Vål par ka lawr lovang di lên chhûng zawng
=Lo neih pangngai, a kum zâwna vawi thum lai kan han neihoa hmuna savate mah hian pårtin tam an tlåa lawr teh chiam lova, kei pawh ka tlangvål a lên chhûng hi chuan tlang-vål dang ka ngai lawr diat duat lovang

98 Zan khat lo lêng Chaltuaia,
Ka rûna cham a hlau ve,
Pualhrång mah hi a cham e thing lenbuangah
=Chaltuaia chu kan inah zan khat chauh a lo lêng a, awm hlen a hlau a ni ang Vapual mah hi thingzarah an châm reng asin

99 A mi ena vål rianga,
Kei ka en Phunchawng dawn lai,
Aitenawnpåri n di ka tuah sual e
=Mite en dan chuan Vålrianga a lo ni reng a, kei erawh chuan Phunchawng tuai ang mai a duhawmin ka lo hmu a Aitenawnpari hian ka lo kawp sual ngei mai e

100 Siår thlangtlai liam mah hian,
Van zawl a pêl ngai love,
Ai ka di e, ka rûn chu pel lul suh
=Arsi thlang lama liam thinte mah khian van zawl khi an pêl ngai si lova, nang pawhin kan in hi pêl lul suh ang che

101 A chûn a zûa sual em ni,
Thapuiin awmlai vei e,
Sawntlung sial sawm dår za an hlan lawm ni

=A nu leh a pa tihsual em ni ang le, Thapuii a damlo ta tlat mai a, sawntlung sial sawm dâr zain an thawi lo em ni

102 Chaltuai di tuah nân emaw,
Ramloh kumlêng ka phawi e,
A châng a tam Chhingpui mi chhiarpui rawh
=Eng tikah nge Chaltuaia nên hian kan inneih theih ang tih hriat nân ramhnuaia kumleng ka han phawi a, a châng a lo tam hle mai a Chhingpui mi han chhiarpui teh (Kumleng hi hnim a ni a lei chhung lamah hian châng a nei a, chu mi kan phawi chhuah lei chhung lama a châng awm zat chu kum khat tluka chhiar zelin, lênrei tur leh tur loh an en thin a ni)

103 Hûivate hram tin thiama
Thadâng ramṭuanna tlângah
Hmaloh siahthing zâr an va au vang che
=Nang Vahui hrâm-tin i thiam a, Ṭhadangi ṭuanna tlangah va kal ta la, chuta thing zâr aṭang chuan min va auhsak ang che

104 Hmanah Tualvungi kotu,
Huivate lo lêng leh la,
Ka lungkham Thangpui û min koh lul rawh
=Nang vahui, hmana Tualvungi kotu, lo lêng leh la, ka lungkham Thangpuii kha min va koh lul teh khai

05 Fiaratui te a luang e,
Chawngpuiin fim a hlir e,
Laldanga'n hrang a hlir tlân lo nang e

= Fiara tui luanga Chawngpuiin a fim a han hlit ang hian kan Lal chuan tlân lo tawp tur mi hnaisen a hlir a ni

106 Vâl kiang rawh ka zâl dâwn e,
Ainawnpâr a lo lêng e,
Sialin tlâng za ka bum zo hlei lawng e

= Nula hian tlangvâl a nei a, chu chu hre lovin tlangvâl dangin nupuia neih an tum a Sial an lenpui a, chutia tlangvâl dang amah rimtute pawh chu an awm lailn, a tlangvâlpa kha a rawn lêng ve a, a ngaih a tha ta a, tlangvâl dang kha kiang sela mut mai a duh ta a ni A nran tur Sial an lênpui pawh khan a tlangvâl neih chu thup zovin a ring ta lo a ni

107 Chu tê zai vawr a bâng lo,
Ka vau m u kang kûr lera'n,
Zai a sa e, min hnêm e Rodângin

= Lo vaua mau kang ro, kur lêrah hian Thuro a rawn fu a, a hrâm ta nghet nghet mai a chu mi phuahna chu a ni

108 A lawm mah ka lâwm chang lo,
Zai i ban ang Thangngovi,
Pualchang thli chhem angin her dah law maw

= Kan lawm chan loh Thangngovi hi hla talin phuah ila Vapual chang thlin a chhêm her ang hian keimahni lamah a rawn her ve mial dah law maw

109 Luite damdiai tipawltu,
Kawng leh lam a min dâwn e,
Tang fan fan la, lenlai i daih dawn lo

=Ruahtui a han tam a, tuitai a lo pût a, a tui chu a pâwl riai ṭhin a ni, ruah tui tam avang chuan lei a lo min a, kalkawngte a lo min hek ṭhin, chumi kawng min lo tura an phuahna chu a ni

110 Awi ka rei rei, ka rei rei,
Awi ka reia, aia ai,
Khitah mat leh rial a then an ti,
Kei zawng Thapui di ṭhen chu,
Ka zuam love luahlâi mi tiam lul rawh,
=Mat lui leh Tuirial chu tlâng khat aṭanga hnâr neiin pakhat a chhim luan a, pakhat a hmar luan a, chutiang taka di han ṭhen chu ka zuam hauh lo mai A mak mang e, Awi ka rei, a ti hial a ni

SALULAM HLA

Salulam hlate hi a chhuah tirh lai chhui a harsa hle mai ţhenkhat chuan Silai kan neih hnua chhuak chauh turah an ngai a, mahse Silai kan neih hma a pawhin Salulam hlate chu awm thei an ni Miin sa a han âwk a, a Salu kha rapchungah an dah a, a lo ro hunah tar chhuah theih a lo nih tawh kha chuan an pi leh puten Salû an rawn chhuang a, chu chu ar-lâ a vâr hlak khan Puithiamin a kaptu kha a kut a chawlh mai loh nan a rawn thawi a, mal a rawn sawm a ni ber a, mi neinung deuhte chuan nileng zankhua-in zu hmun an şiam a, Salû kha an lampui a, an hlim êm êm ţhin Chuvângin Sakhal hlate hi chu a chhuah-na a rei viau tawhin a rin theih Entir nan —

1 Khisa tûk chhuak chhumpui zing hnuaiah,
A ki riu riau, riang lo thlawh nân a tha e, tihte leh

2 Rûn luiah Zuksial kâp ing,
Pelpawlah Phuaivawm kâp ing,
Awi ing, awi ing, thinglenbuang awi ing,
Thingpui rihnim thinglenbuang awi ing

No 1-na hla thu han thlir chuan Sakhi ki pawh hlo thlawh nan an it theih avâng hian, an aia chak zawk hnam dang hlauh vânga Kabaw phâl kuam kal-sana Thantlâng an rawn lawn ţantirh vel lai A D 1350—1450 inkara, kan thlahtute an retheih hun lai kha a niin a rinawm a, mahse chutih hun lai pawh chuan Sate an âwkin Salu lamna phei chu an nei thei tho tawhin a rin theih

Tin, No 2-na thu han thlir leh ta ila, a thute hi Ralte ţawng a nih avâng hian anniho hi chuan A D 1480 ah khan Silai an nei ţan tawh a, an şa kah lu lâmnaa an phuah pawh ni ngeiin a hriat theih tawh bawk a, Savawm kah an han tumna pawh hi Pelpawl ramte a lo ni ta a, chuvângin A D 1480—1500 inkara

an phuah pawh ni nge in a rin theih a ni

Tin, Salulam hlapui erawh hi chu, an hla thu kal hmangte pawh hian hmi a lo sâwn ta hle a an pa saltha Lianlunga te Rokhawliana te phuah te pawh an lo ni ta a kan thlahtuten Tiau lui an rawn kân hnu 1700 hnu lam ni nge tur a ni A thluk hian lung a tilenga upahovin hmeichhe tâwl lung na ka an han sa chu a mawi hle a ni

SALULAM HLAPUI

A thlûk a hla lak tâwk zawn dan (Doh is) — Eza e, Eza e, Eza e, Eza e Awza e, Awza e, Aw a, Awza

1 Va ko u va ko u, ka pa Hmingliana
Rihchin tlângah va ko u ka pa Hmingliana,
=Rih tâlng vel atang khian ka pa Hmingliana kha va ko teh u

2 Rihchin tlângah va ko u ka pa Hmingliana,
Phûl zingah ngam zo rawh e koh theih phung loh
=Rih tlâng vêlah a ngam ta emaw ni, ko theih rual a ni ta lo

3 Phul zingah ngam zo rawh e, koh theih phung loh
A hrai lawi ang a than hi khawi an thei maw
=Phulzing (Zinghmu tlâng) vêlah a ngam zo ta a ni ang a, a koh theih tak si lovah chuan a fapain ka sa kahte hi khawi i lai atang takin lo hre ve ang maw?

4 A mi ngul maw zing zâwk e, a sa ngul maw
Hrualhrui an ban kherh chiai e, kan tual hmaiah
=Enteh u, kan kawta thil inphun, la phiar inphan

chii chiai te hi, mihring thahna ngul phun nge
an nih a, sa kahna ngûl phun zâwk le?

5 Nghalpa tâng lai ka chhiah e, ram tin a fan
Lunghnêmi biah ka tiam e, vâl dang a chhai
= Chu Sanghal chu ka kah ngei turin ka ngaia
a hliam tawha mahse ramtin a la fang a, Lung-
hnêmi lah chu ka ta ngei ni turin ka hrilh a
vâldang a lo chhai si

6 Awi nâng e, awi nang e, awi nâng ka ti
Hringhniang ka chawite angin, awi nâng ka ti
= Ka naute puak lai ka awi ang liak liakin, salû
hi ka han awi teh ang e

7 Hringhniang ka chawite hmanin, hliam sa an zui,
Tumpâng pui maw an zui, Sai lian pui maw
= Ka fate pawhin an sa hliam, Sai te, Tumpâng-
te pawh an zui asin

8 Tumpâng pui maw an zui, Sai lian pui maw,
Saw chenah Tiau lei kuamah, kan thang sa vung
= Tiau lui phai thleng thleng khuan Sâi an zui a
Tumpâng an zui a, kan hmingthang hle tawh
a ni

9 Chang lai rel i ka thinlai a dam thei lo,
Kawlah vuitum ki a tha e zui lai rêl ing
= Tumpâng ki tha deuh mai, hla takah sâwn a
awm a, i han zui (ûm) ve phawt mai teh ang,
thinlai a dam thei love

10 Ningzu thlum lo siam che maw ka chûni nu,
Bualdim ki tha ram laiah thawng na zel ing
= Ka nu, zû kha thlum tak tûrin lo bilh phawt

maı la, Sazuk kı ţba tak tak, ramhnuaıah ka
han ûm zêl ang e

11 Keını rûna mawı lova, zalêng kan khawm,
Ring dem demın va la u, lênchawm a ţha
= Keını ina mawi lovın heı ţhenrual kan khawm
a nı a khuang rıng tak kha va la teh u

12 Phuaıvawm hrâng leh nghovâr a ţhıangın kan ban
Hrılh teh u, ţuanphung chenın, tu hraı awm maw
= Savawm leh Sanghal arualın ka rawn kap a
hman laı pawhın hetıang hı tunge awm ngaı nı
han ınzawt vêl teh u

13 Hrılh teh u, ţuanphung chenin, tu hraı awm maw,
Chang sıalın awm laı kan kham Thanchungnunga
= Han ınzâwt vêl teh u, Siala salu han lâwm hı
tunge awm ngaı le Sıalın awmnı kan kham a
nıh hı. (Hla hmasa No 12-na en hıan heta an
se talh hı Sa âı an nı lova, Sa lu lâwm an nı
zâwkın a lang)

14 Chhûng khat serh ang kım laıah ka thang thıam lo
Tunah erawh nghovârın ka rûn a vêl
= Kan chhungkua kan dam kım laı-te khân ka
thang hman si lova, tunah chuan Nghalchang
(Nghovâr) luın kan ın a nghâk ta (Hmanlaı
chuan sa kah theıh te hı an inelna ber a nı
bawk a, an nu leh pa-te'n emaw an nupuı te n
emaw an thıh san hnu a, sabrâng an han kâpte
chu, an lung a lêng theı êm êm a, an hlado
chham te pawh hı an ţap zawıh zawıh ţhın a nı)

15 In nuthaı ruang buan ang ın pawm chhûngah
khân
Chhermeı chawıın nghovâr pa lu, sawmhleı ka tlın

=Nupuite pawma in mut hle hle chhung khân kei chuan meichher chhun (hei hian a thim a vâr thlu lova vâk a entir) Sanghal sawm aia tam ka kâp tawh asin

16 Dungah khamkei rawlhianin buah ang a pawm,
A thlungin sialki ring tha, chawltui dawnna
=Dung tlângah khian Sakeiin Tumpâng alo seh a, a ki lah chu zu in nân a tha êm êm mai si (Dung tlâng a an ram chhuahin Sakeiin Tumpâng a lo seh a, a tlaw an chhar a, a ki chu zu in nâna an itzia an phuah a ni A ki hi chu it hle mahse an hawn lovang, Sakei seh ki zu in nân an hmang duh ngai lo)

17 Chalvawm chhai lai kan rel e Zawlkhaw daiah
A fam sual e siktuiah luang thla zo rawh
=Tumpâng kah tumin kan kal a, mahse Zawlkhaw daiah khian a lo fam sual a (Sakeiin alo seh a) tuisika luang ral mai mai tur a ni ta

18 Sangkaiah nghovârin lawi a rêl love,
Kan hmun in maw a hnawm, rûn lo thian u
=Kan sahliam (Sanghal) chuan chho sang a kai thei ta hauh lo mai, kan man ngei ang, chu vângin kan inte kha lo phiat fai tha rawh u

19 Rûn lo thian, rûn lo thian u Nunnêmpuii,
Sianglên bukthlâm lo thian u, Nunnêmpuii
=Nunnêmpui (hei hi a nupui a ni ngei ang) thlâm kha lo tifai tha ula, tin, kan in pawh lo thian fai rawh u

20 A zing rui riai ti lova, hmâr zawl ka fan,
A lum tial tiel chang ramah, zûn chhawl ka thuai

=Khawchhe hnuai pawh pa ni ti lovin hmâr zâwl ka va fang a, ka kâp lum tawp tawp ta mai a, a tâwpah chhuan ka chhawlchhin ta a ni

21 Hrualhrui an bân kherh chiai e kan tual hmaiah,
A zik a thim hman love, tualţo lo ang
=Kan kawta Sa aihna thingphuna laphiar an phanna, thingphunte chu a zik pawh an thim (vûai) hman lova, Sa aihna bawk kan nei leh a sangul kan phun leh ta a kan sangul phun te chu anmahnia ţo (natural plants) a ang ta mai alâwm (Hei hi vangpauna, uanna ţawngkam a ni)

22 A lo thang e saw saw zawl ang nghawr dim e,
A rual laiah kei ka vanduai than ni awm lo
=A ţhiante ramchhuak hlawhtling lo haw chuan tlâng an rawn tlir dup dup mai a mahse ani zawng a han vah chhuah ve ţhin pawhin hlawhchham bawkin a lo haw leh thin a, chuvângin a ţhiante tlângtlir a han hriat chuan vanduai a inti êm mai a, he hla hi a phuah ta a ni

23 Kei zawngin mi ka man lo sa ka man lo
Thlangchhuak zia âm fêng rengah ka mawi si lo
=Râl pawh that lova, sa pawh kap si lova, han awm ngawt mai chu pawnfên teng tura siam êm chu nun ka lang si lo

24 Rual laiah kei ka vanduai, than ni awm lo,
Ningzû leh aisa kârah, than lai har na
=Ţhenrual zingah kei zawng ka vanduai a nih hi, zu leh sa chen mai maitute tah zawng than a harsa a nih hi

25 Sianglên bukthlâm zau hnuaiah thu di kan hril,
Chûnnu lung a rual love, ţhen leh ngai e
= Kan thlâm hnuaiah thu di kan sawi dûn a, kan lo inngai tawh chu a ni a, mahse ka nu'n min dubpui ve thei si lova, ka ţhên leh mai a ni ang chu (Nula tlangval inngai mai an ni a, chu-vângin inpâwlna, mutdunna tur hian, thlâm hnuai an hmang a ni, thlâm hnuaiah, lei chung-ah a nih kha chuan an buhbalin a tuar iovang tih an ring ţhin Nula tlangval chu mi thlâma mut dun pawhin lei chawina a ni)

26 Vawiin chuan kan lo awm e, lungrun thawn,
Zaitin tam kan chhiar e, tlai ni a tla
= Vawiin chuan Lungrun nên kan awm a, thu tam tak kan sawi dûn a, ni a lo tla ta mai a ni (thawn' tih hi Fânai lam ţawngkauchhheh dan a ni a, 'nên tih nan an hmang a mahse 'kim nia inhriatna lam sawinaah an hmang ţhin 'Zaitin tam kan chhiar e kan zai kan zai e, tih-na lam ni lovin, thu tam tak, a ţul tur zawng zawng kan sawi dun e tihna a ni zâwk
27 Lungdi tawn thangvân ni a tla awl e,
Tawn loh nun thangvân zâwlah serh ang châm e
= Ngaihzâwng tawn ni chuan ni a tla awl a, tawn loh ni erawh chuan vânzâwla ni khi pânser ang maiin a châm tlat mai

28 Ka ngaihin lêng dang zuan e, ka lung min lên,
Nghathriama ka chan leiah, luaithli ka nûl
= Sanghal ka beih nasat avangin, nula ka rim ve hman lova, ka ngaihzawng pawhin lêng dang a lo zuan ta a, ka lung mi lên si a, ka mittui brûk a ngai ta a ni e

29 Chhawkhlei a pâr vânglâia, khua-tin a ên,
Mi û an hmêl di laiah, puan ang hlui lo
=Chhawkhlei pâr vânglâi hi chuan khawtin a ên
mai a, mi ûte hmêl pawh hi an tlangvâlte tân
chuan puan ang an hlui thei love

30 Kan lênlâi leh kan vânglài, tawnmang chang ta,
Hreuthang ṭha mual ka liampui lai kha ngâi ing
=Kan lênlai leh kan vângl ua, Sazuk ki ṭha pui
pui mual-liam luah luah khawpa ka han ûm
laite kha mumang ang mai a lo ni ta

NIDUL ZAI

Sailo lal Laltuaka hovin Puithiam leh a upate nên zupêng pai meuhvin an khaw bul tlâng chhipah chuan an chuang a, an lunglêng chuan hla phuah an tum a Hla an phuah thiam theih nân Puithiam chuan inthawina thiam hla chu chhamin a han thawi hlawm a tlâng chhip sâng lai takah chuan an zupêng pai chu an hûng a, an ṭhui hual tiauh mai a, Puithiamin a chham zawh chuan zû chu an in ta a Chutla zû an han in lai chuan a upate zinga pakhat chuan an vêl ramte chu a han thlir a, a han hawi vêl a, hla No 1 na hi a han chham chhuak ta a ni He hla hi upa ho te n zû hmun zaia an hmang chung hian, nula tlangvâlte chuan a thlûk hran ang deuhvin, a chhamin an chham zat zat a, a tiar thumna zêl erawh hi chu an han chham nawnnaah chuan an thlûk diah diah ṭhin a ni

He hla chhuah tirh lai hun hi, tunlaia kan Mizo History chhuitute chhut dân zûl zuin hetiang hian a chhut theih ang Sailova fapa Chungnunga hun lai A D 1725 aṭanga kum 15 zêl san khata chhûtin Lalhluma fapa Laltuaka hova an hla phuahna hi A D 1755 vêl ni ngêi tur a ni Engpawhnise, kan thlahtute

hian Ţiau lui khi chhuan rawn kân thla tawh nun a rin theih Nidul Zai a hlate chu hengte hi an ni —

1 Khua chuan tâng e dailungah,
Ka hawi vêl e kâwlrâwn chenin tlâng a lang,
Lèntlang ka en lung a chhia
= Khua chuanin han hawi vel ila kawlkil thleng in tlâng a lang a, Lêntlâng han en phei khi chuan lung a chhia e

2 uihlunglênin a lang lo tlâng a awm lo,
Lâwma hlima kan kalna Mirâwng lamlian,
Chul thein kei ka ring lo
= Lunglêng taka han hawi vêl chuan a lang lo tlâng a awm si lova, kan lâwmhote nêna hlim taka kan kalna Mirâwng lamliamte saw, chul thein ka ring love

3 Uleuh zaisa fûr khawthiang leh ţhal kârah,
Hmanah ka lâwm ramţuanpui lêng ka ngai e,
Khawiah hrailêng awi ang maw
= Fur leh ţhâl kârah hian Uleuh a rawn hrâm a hmana ka lâwmnu kha ka va ngâi tak em, khawiah hian a fate awi ve tak ang maw

4 Ka lâm ang e, chhimtlâng Nidul zain aw,
Kan mi duh lêngi tâwnah ka zâl ang e,
Ramţuanah Khuanghniang tel lo
= Chhim tlâng Nidul zain ka han lam teh ang a kan fehnaah pawh a rawn tel si lova, ka duh tak kiangah chuan ka mu mai teh ang

5 Khua zu chuan a Râogpui kawtchhuah dailungah,
Fûr khawthiang leh zokaia Thangnunnêmi'n,
Lung min lên e Darvuaia

=Rangpui kawtchhuahah khua zu thlir ila zotlang lama feh Thangnunnêmi leh fur khawthiang hi zawngin lung an tilêng a nih hi

6 Hliap dêl dul tlângpui anga Nunnêm kan ngaih,
Kan tawn aiah a chuang lo kan mi lungduh,
Ni anga dul châng awm lo

=Hliap dêl dul tlangpui ang mai khian Nunnemi chu kan va ngai êm mahse keimi ang chuan han chan phâk rual lah a ni si lova, kan ngaihzia chuan ni anga dul chang pawh a nei lo a ni

7 Ka zâl nâ a Chaltuai zân mû ka chhing lo
Sialin tinkim dawn ve maw, laikhum chungan,
Tinkim ka dawn lai a ni

=Ka mu rawk nâ a, ka muhil thei hauh lo mai,
Siali (nula) khan tinkim dawn ve tak ang maw,
kei zawng tinkim ka dawn lai tak a ni e

8 Ka tak laichhuatah a zâl reng e, Chaltuaia,
Ka rauvi thla a lêng e saw hmar tlangan
Lalhniang rûn sumtual a vêl

=Ka tak chu chhuatlaiah a mu reng na a, ka ka rilru chu hmar tlang lamah a lêng a, Lalhniangi te kawtah a awm reng mai a ni

9 Sawmfâng kan thlawh Rihlipui ang a dum dûr,
En teh lawmi ka thai chan i zuam emaw,
Tlei dang sûl ang ka tum lo

=Kan buh lah chu Rihlipui ang maiin a dum dûr mai sia, ka nupui a awm i zuam emaw, kei zawngin tumah dang ka tum thei lo a ni

10 I ti lo te n ka thai chang rawh nunnêmtê,
Fapa lenrual laiah cherbêl ang hung i,
Chûlo lungkham a awm lo

= Nunnêmtê, engmah chhuanlam siam lovin ka
nupuiah rawn ṭang mai la, ṭhiante zingah fapa
cherbêl ang maiin kan hung ang chu, chulo
chu ngaihtuah a awm love (Cherbêl hi zu bêl
lian tak a ni a, a hun rem nan leh a put vêl
rem nan hruihnangin an cher ṭhin a ni)

11 Vâl ka riang e ka rûnan ite lenglo,
Thiam dawi ang zu dil ila lêngi zua pa,
Rem tak ang maw biahthu zawng
= Kan rethei a kan inah engmah neih kan nei si
lova, nula pa hi, inthawinaa puithiam dawi hla
chham ang mai hian thiam takin zu dil ila,
sawi rem theih ni tak ang maw

12 A min lungdi an zui e, luah lai an tiam
Vâlrianga lungdi zui chu saw hmar tlangah,
Luah loh te'n tlei dang chang e
= Mite chuan an ngaihzawng an zuite chu inneih
an tiam ṭhin a Vâlrianga ngaihzawng ve chuan
hmar lamah sawn, mi dang a nei ta hlauh mai

13 Lung a lêng e zeng kan tih ang nge
I chawnbânah hrui ang ka vuan zêl ang che,
Kei ang hian di mi ngai lo
= Lung a lêng a, a tih ngaihna a awm si lo, i ban-
ah hian ka vuan ringawt mai teh ang, kei ang
hian mi ngai ve si lo

14 Tumpang sialin a duh tlang tin dung a zui,
Lungduh Thangtuan lâwm lova kum sûl vei tur,
Sawmfâng e ṭha cham chungah
= Tumpang sial chu a duh duhna tlangah a kal
ṭhin a, kan lo bah ṭha tak mai thlawhpui tura
Thangtuan lâwm ve hauh lova, kum a han vei
mai tur tak chu aw

15 Kan tum ang hian awm ta che le Nunnêmte,
A ni a thla dang lova duh lêng i zawn,
Lung a lêng kan tih lainn.
=Kan tum ang pawh hian awm ve ta che kan lung a lên êm êm laia, ngaihzâwng dang i zawn mai le, a ni a thla pawh a la awm êm hlei nêm le

16 Ai ka nu e Chaltuaia n tang a chûl e,
A biahthu leh a zai a lêntir zêl e,
Siali ka zâl mai dâwn e
=Ka nu, Chaltuaia chuan ka pang vêl hi a han chûl a, thiam takin a sawi a, hla a sa bawk a, ka tuar zo ngang love, ka mu mai dawn e (Ka inpawltir mai dâwn e tihna a ni)

17 Tuan a ṭul e, ka nu tlângah va au rawh,
Thangnunnêmi kan ngaih mual a liam dâwn e,
Hnutiang sûl ang a hawi lo
=Lova feh a tul si a ka nu nang talin va ûm teh Thangnunnêmi a kal liam tak ngial dâwn alâwm

18 Pi pu sulhnû hei hi maw hmartlâng tual nuam,
Suihlunglênin a chhipah i chuang ang aw,
Kan ngaih Lungrunpuii nên
=Hei hi maw, kan pi pûte lo chênna hmartlâng ram nuam chu, kan ngaih Lungrunpuiite nên lunglên ni chuan a chhipah i han chuang ang u

19 Ka chung kâwlngo lungruala khawtlâng an liam,
Suihlung rualpui ka nei lo, lian khaw zâwlah,
Mahriakin âr ang ka vai.
=Vapualte zawng lungrual takin an thlawk a, mual an liam a, hei ang khawlianah pawh

lungrualpui reng ka nei ve lova, keimah ebauh-
vin ka lêng vêl ṭhin a ni

20 Khiangawiah chuan i hma lua Nunnêmpuii,
Lênlai i ngâi lo em ni, lian khaw zâwla'n,
Kir leh rawh Thadâng khiangawi
= Nunnêmpuii chuan pasal i nei hma lutuk e,
hei anga khaw liana kan lênlai nunte hi i ngai
ve lo em ni, i pasal nei chu lo kir leh mai rawh

21 I duh ziaâm ang thlang rawh le Nunnêmpui,
Laiah chawi ûm ang ṭhu la, hnamtin vâlin
Kan bêl vêl liam liam ang che
= Tuichawina ûm bûr hûn ang mai hian a laiah
han ṭhu la, kan han kil bial ang che a, i mi duh
zâwng chu thlang rawh le (Tlangvâl tam takin
nula an rim a, an ṭhut hual laih ṭhin hi a ni)

22 Ka lo lêng e i rûn lumah Chaltuaia,
Khârtung ritlêng min hawn rawh Siali chûn nu
I brai zûnlêng ngai ka ni
= I in lum tûrin (tihlim tûrin) ka lo lêng a, kawng
khâr min hawn rawh le i fa zûn ngai ka nih hi

23 Ka lo lêng e, khârlai min hawn rawh Siali,
Ka ngai ber che tlâng za rêl ka dâwn zo lo,
Tihian kan lên ṭul ang maw
= Ka lo lêng e, kawng min hawn rawh, ka ngai
ber mai che a, mi rêl tur piwh ka dâwn zo lo
a ni, heti hian kan lêng reng mai dâwn emaw
ni ang? (Innei lovin kan lengṭul dêr mai dâwn
emaw ni ang le)

24 Kâwlsa ang rûm rûm lo la lêngi zua pa,
Hetih vâng hian Chaltuaia'n lênthlâ ka zah,

Ngai lo angin rûn ka rial
=Sakei ang mai hian rûm rûm teh suh aw, i he tih avâng hian ka lo lêng ngam lova ngai lo ang mai hian i in hi ka rawn rial leh daih thin a ni ("Ngai lo angin" tih hi "lunglêng lo angin" tihna a ni)

25 I chûn lung maw rual lova i zna lung maw,
Kan va lên leh sialin nêmte'n mi chhâng lo
A hlau ve kumtluang rûn kai
=I nu nge, i pa nge ni zâwk le, lungawi ve lo chu, kan va lênin nêmtein (ṭawngkam ṭha pawhin) min lo chhâng ngai hek lova kan lên reng hi (fo hi) a hlau a ni

26 Lung a lêng e keimahni bûk khaw rûnah
Thangnêmtê zai i thlawh teh duai duai ang aw
Kan cho rual loh leng em ni
=Lung a lêng si a, keimahni thlâmah hian i zâi i zâi mai teh ang, kan phu rual loh lêng em ni aw

27 Awi ka nu e zawl loh Siali ka lungkham,
Chung Pathian leh khuanu n mi tuahrem selang
Thapui kan luah hrám ang e
=Ka nu, ka ngaih loh Siali ka lungkham tlat mai a, Pathian hian min tuahrem hrâm sela nupuia neih hrâm ka duh a ni

28 Lêng kan hêl leh vâl ṭhain mi dang zêl e,
Châng ram nghosai kan zui leh mual a liam e
Kan phâk tur zalêng awm lo
=Nula kan rim leh mi'n mi tlâktlum khalh zêl a (mi dang zêla) ramhnuaiah sai ka va zui ve aleh, ûmphâk lohvin mual min liamsan zêl a,

kan phâk tûr tumah an awm lo a nih hi

29 Mima chi mah tlâng zapui ka dil ngai lo,
Hrailêng awiah Thapui nang ka dil ache,
Aw tih rawh nuam lêng mi hril
= Mim chi pawh hi mi ka dil ngai lova, Thapui nang er wh chu kan fate han awi tur hian ka sâwm ache, ti rawh i mu dun mai ang khai, mite pawhin nuam an tih ber alâwm

30 Pathawi zai leh zotupui a nêm ngai e,
Chutin zai lo rêl lo la, Nunnumpuii
Sial tiam ang che pathlawi zawng
= Pathlawi ṭawng leh zohnim zawng a nêm ngai e, chutin mut mai lo tum lo la, in mut dun hmain pathlawi zawng a neih loh che chuan se chawi turin lo tiam ang che

31 Lâwma kan sâwm a nuam lo fithla hawl e
Pathlawi zai lem Liando dâr vawnin vawng rawh
Khua rei i lên ai rengah
= Lâwmah kan sâwma, a duh lo fithla hawl mai a, a duh leh Pathlawi tihderna chu Liando dâr vawn takin vawng ang hmiang, a lêng rei ting mai tur alâwm

32 Kal ṭa pouh la Chaltuai min ti riang vai e,
Zân a rei e, baw arin tin tiang a rêl
Laikhum lam zawn a ṭul e
= Arte pawh a khuang tawh a, (lêng hawn âr) ṭin ve tawh ta che, min ti rethei êm mai, mut a hun tawh e (Hei hi tlangvâl nula rim hawn naohang hre lo nuhin a phuahna a ni)

33 Ṣai ah hrâng e, fungki ṭial pai mawi vâla,

Ka kal tang e Puallênga chhim tlâng daiah,
Miah hrâng chi an awm lo
= Puallênga hi ramvak mi fungki ṭial pai mawi Vâla inti hial, Sai kâp thei tak a ni a, mahse a mawngkua a hûr a Tuaiphengah a lo chang ta a, chhim lamah khaw fanga a kal dawnin khawthlang lamah khuan a nau ramchhuak chuan Sai a lo hliam a, a ṭhianten an beihpui duh tawh si lova, a û Tuai khawfang tur nên an intawk a, a û chu tunhma lama pasalṭha saikâp thei kha a ni si a, a lo sâwm ta a, a nau sahliam chu a kahthluk pui ta a, chumi ṭuma a û Puallenga phuah chu a ni
A hla thu awmzia chu Hmanah chuan kei pawh fungki ṭial pai mawi, sâi kâp thei ka ni a, tunah hetiang hian khaw fangin ka awm ta a, mihring hi huaisen tur bika siam tumah an awm love, a ti a, a nau chu engmah hlau lo tura a fulhna a ni

34 Ka zua fam e, ka chûnin lamkhiang a awi,
A hrai âr ang kan vâi e, liankhawzâwlah,
Kei anga nun riang awm maw
= Ka pa'n min thihsan a, ka nu'n pasal min neihsan si a, khawlian hei angah hian a fate chu âr ang main kan vai ta a nih hi, kei anga nun rethei hi awm tak ang maw.

35 Hlan ang ka en châwnbânah hrui ang ka vuan,
Lungrunpuii chhimhlei tual a chang dâwn e,
Awmlai lêng zeng kher emaw
= Lungruapuii lei a chang mai tur chu tuar êm êmin ka en a, a bânah ka vuan a, eng hri kher nge lo ni le
6 Ka tawnmangah lengtuaiin biahthu mi tiam,

Hai ang ka ṭhanghnartlâng thing lenbuang zârih
Fam a awl lungdi ngâiin

=Ka mumangah chuan Lêngtuaiin thu min lo hrilh a, ka han ṭhanharh chuan, thing zârih ka lo awm reng mai a, ngaihzâwngte ngaia thih a awl maug dâwn e (He hla hi 1880 vêl lai khan Mangsawma hovin Vangai tlâng Tuiruang râlah sawn Ṭhelret an va hnai a, tlangvâl pakhat chu, ṭhelret hnai khal hun an nghah laiin thingzârah chuan a lo mu thlu a, chu mi phuah chu a ni)

CHAI HLA

Tunlaia kan mithiamte chhui dânin Mizovin Kut kan neih ṭanna chu Thantlâng vela kan awm lâi A D 1400 ni âwma sawi a ni a, mahse kût an neih ṭantirh aṭang hian Chai hi an hmang ṭan ve mai nge ni ang hriatna chu a awm lova chumi hnu kum 80 lai hnuah Suaipui khuaa an Chapchâr kût hmang an chai mup mup lai kha Pawihovin an rûn ni awmin sawi a ni a, chu chu A D 1480 vêl a nih rin a ni a Tuna ka han ziak Lallula Zopui zai erawh hi chu Lallula'n Zopui a chhuahsan hma 1755—1765 vêl inkâra an phuah a ni Tin, Zopui an chhuahsan aṭanga kum 30 vêlah Darlung an rawn thleng a, chutah chuan an Chapchâr kût hmannaahte hla hran an la phuah belh leh ta zel a, a thlûk hrangin, a hmanna hunte a hrang lo nachhung hian an awmna khaw hmingchawiin "Darlung zai" an ti ta mai a, chu chu kan ziak zawm zel ang

CHAI HLA ZOPUI ZAI

1 Zopui kan khawdung a sei taka
A laiah Liandang a tualleng e

(Hei hi chu a fiah sa e)

2 Zopui kan awm khua a cheng lur e
Sakawl leh awmlai chu leng lo se
=Kan Zopui khaw cheng lur mai hi chu Sakei leh hritlanga natna hi chu awm lo sela a va nuam dawn tak em!

3 Sakawl leh awmlai chu leng lo se
Ka zai leh Chawngdângi leng rih se
=Sakei leh hritlang hi chu leng lo sela, ka zai leh Chawngdângi leng rih mai se ka va ti em (Upa sawi dan chuan Chawngthluan hi chu nula hmelṭha chu a ni lova, tlangval lêm thiam (mi biak thiam) a ngaihzawng pawh hriat harsa khawpa mi tin tilungawi thiam a ni an ti)

4 Hrum sawm lo lian ka dang zo love,
Kan changsialin Ṭiaupui dung a zui
=Chhip lama samzial ho ka dang zo love, kan sialte chu an rawn kawi a, Ṭiau dung te an zawhpui ṭhin a ni

5 Kan chang sialin Ṭiaupui dung a zui
Hrum sawm daiah luaithli ka nul e
=(Hei hi chu ṭhenkhatin an sial an ui lutuk chu han umzui ila, an mahni in lum ngeiah han dil ila min kir leh phal mahna tiin an um zui a mahse an lo pe kir leh phal chuang si lova, chu chu an phuahna a ni Luaithli nul tih chu mit tui tla zawih zawiha lungngaihna hi a ni)

6 Chhimtiang hmartiang sa ang tlan mah la,
Zopuiah hnutiang ka dal nang e
=Chhim lam leh hmar lama mi te pawh tlanchhe

mah ula, Zopuiah hian a tlanchhe hnuhnung berah ka ṭang nang e (Thlanrawn Pawi an rawt chiam hnu khan an phuba rawn lak leh hmain an khaw ṭhenawm tam tak kha an pem-darh ta chum chum mai a, chu mi phuahna chu a ni)

7 Zopuiah hnutiang ka dal nang e,
Hrum sawmpui ṭhuam ang ka do nang e
(Hei hi chu a fiah sa e)

8 Hrum sawm pui ṭhuam ang ka do nang e,
Thlang tlaah Vuaia ka mawi love
=Chhip lama sam zial ho chu ka do nang e,
Vuaia hi thlang tla turah chuan ka mawi love
(Vuaia tih hi mipa lam (pa emaw tlangval emaw pawh ni se) sawi nan an hmang ṭhin

9. Thlang tlaah Vuaia ka mawi love,
Do kim lenchhawnah ṭuan zel ing e
=Vuaia chu thlang tlak nen chuan kan inmawi lova, ka lo do ang a, chhawn neih nan ka lo hmang zawk mai ang

10 Lo kan neih e khi Lenpui pangan,
Ram va ṭuanpui lenrual ka nei lo
=(Hei hi chu a fiah sa e)

11 Ram va ṭuanpui lenrual ka nei lo,
Ka vau chhimzawng lenrualah ka nei
–Lova fehpui reng ka nei lova, ka vauva Zawng-ho ka kawm mai mai a ni e

12 Ṭiaupui kuamah zan sial ang ka riah,
Pualva awn ruai khua lawi nuam ing e

= Tiau lui phaiah ka riak a, Vapual a lo hrâm a, ka lung a lêng a in lama hâwn ka chak mai a ni

CHAI HLA DARLUNG ZAI

Lallula hote chu Zopui leh Darlung inkarah hian hmun tam takah rei lo te te an rawn awm thla zel a, a khaw pasarihnaah chuan urhsûn taka kutpui hmangin an awm lch ngam ta a, hla te an phuah belh ta zel a, chu chu Darlung Zai tia kan lo hriat hi a ni

1 Han thlir ing e, chhak tiang kan vangkhua,
Chumchi lêng romei a kai chiai e
= Chhak lama kan khua te kha han thlir mah ila romei a lo zâm a, boruak phe mep mep hi kan hmuh theih tawk a ni mai si

2 Mi chuan ve u, Darlung kan awm khua,
Lal dang rûn in lai a zam ruai e
= (Hei hi chu a fiah sa e)

3 Laldang run in lai a zam ruai e,
Ni tin ţiandar a ri chiar nghian e
= Laldanga in a zâm ruih mai a chutah chuan ni tin hian pi pute ro dârbu tumrik hi a ri chiar nghiat nghiat mai a ni

4 Darlung zathum lêng zawng in laiah,
Mual ang chungnung Tuahdang ka lungdi
= Darlung zathum khuaah hian ka ngaihzawng Tuahdangi hi a chungnung bik larh a ni e

5 Mual ang chungnung Tuahdang ka lungdi
Laikhumah ehham ang zâl pui ing e,
= Midangte aia ţha chungnung, ka ngaihzawng

Tuahdangı chu khama han mulpui ka va duh em!

6 Suihlung chhir maw, chawngtinkhawli thawn,
Lera bûkt hlam laikhumah kan neih
= Lera thlam kha khumah kan hmang ta mai a
Chawngtinkhawli kha inchhir viau tak ang maw aw

7 Uang leh uang lo le, Chawngtinkhawli,
A ţang nem buan ang ka pawm ngawi e
= Uang ka ni emaw ni lo emaw, Chawngtinkhawli
ţangnem chu ka pawm ngawih ngawih alâwm

8 Di ka thlırah che chun nu va ko la,
Sechaltuaia a leng e ti rawh
— Inneih dan tur thu i lo sawi ho teh ang u, i nu
va ko la, Sechaltuaia a lo leng e, va ti rawh

9 A thlunglu leh ritva chang an hawih
Thangi tawn pâr ang a chungnung e
= A lu leh sava chang pawh chu a inmawi mang
e, Thangi'n a han tawn meuh chuan pâr ang
mainn a mawi alâwm

10 Lo kai ve la kan dawhtling chungah,
Rûn kai lo mi u ka ngai ngai lo
= Kan inah te hian lo lengin, kan dawhthlengah
te hian rawn thu ve rawh Ina rawn leng lo
chu mi ka ngai ngai lo e

11 Lalruang behţhi khamna ka nei lo,
Lunghnemte nu zaiin kham ang e
= Man leh mual atan pek tur ţhi pawh engmah
ka nei lova, chuvangin Lunghnemi nu chu hla

ka ti lunglengin ka khem mai ang e (Tlangval pakhat hian nula hi fa a neihpui a, man leh mual tur engmah a neih loh avang in an innei thei si lova tih lunglênna neih hi âm a tum a ni)

12 Zai va zam ṭang belzu kûng inah
Chawngdangi lamchang kawipui ang e
=Zu inna hmunah va be zawl ila (titipui ila)
Chawngdangi chu kalkawngah kan kalpui thei mai ang

13 Chawngdângi lamchang kawipui ila
Chhingdângi zai zu dâwnpui ila
=Chawngdangi chu feh kawngah kalpui ṭhin ila
Chhingdângi erawh hi chu zu hmunah zaipui thei reng ila

14 Chhima hlui hnu hmarah tual lo lêng,
Tleitir chan thiam lungdi Lianngovi
=Chhim lama a awm lai chuan lengleh (nuthlawi) a ni tawh a, hmar lamah a rawn awm a, a inchei parh a, nula tleirawl ang mai a ni e, Lianngovi chu a va ngaihawm em!

15 Saw chhim tiang saw ngba ang kan lênna,
Zunfei kan chawi Sai a rûm chur e
=Chhim lam ram saw sangha ang maia kan lêna a ni a, kan fei pawhin Saite chu kan chhun rûm chur chur mai a ni

16 Zunfei kan chawi Sai a rûm chur e,
Ka kah rual laiah thang chungnung e
=Fei kan han lek a, Saite chu a rum chur chur mai a, ka sa kahte chu ṭhiante pawhin an sawi duh bik a ni

17 Mat leh Rialah mau a tam hmasa,
Vanhnuai rawn fang thlang vaipui chenin
= Tuirial leh Mat hnarah khiun mau a tam hmasa a, a rawn darh zau zêl a, vairam a thleng ta a ni.

18 Vanhnuai rawn fang thlang vaipui chenin,
Chhaktiang iûn ral kawl a deng maw e
= Vairam thlengin mau tam chuan a fang ta a, khawchhak lamah Rûn lui ral te khi han deng pha ve tak ang maw

19 Lentu hnuaiah Saipui huk rul e,
Zawlkhaw hawih theirual a chiar dip e
= Ramhnuaiah Saipui a hûk rul rul a, mahse kan zui hman si lova kan rallulam a ṭul a, thei rual kan tum ri nghiat nghiat mai a kan khua nen pawh a inmawi reng a ni

20 Zawlkhaw hawih theirual a chiar dip e
Theirualin lamdâr a hnuaichhiah e
= Zawlkhaw mawi theirual a ri nghiat nghiat reng mai a, theirual hi chuan hlimna thawm ri dangte chu a hnuaichhiah a ni

CHAI HLA Lalvunga Zai

Hualngo lal Lalvunga Farzawlah a awm laiin a khaw tlangval hmelṭha hmingthang Lianchia kha min an that a, a thattuah Zadeng lal Darzatuala leh Thangluah lal, Lal Lalpuihluta chu a ring deuh va, a lal ṭawmpui Lianpuia pawh kha Lianchia thah dan tur remruatpuituah aṭang ve in a ring bawk a, chuvangin Lianpuia chu a hnawt chhuak ta a, Lianpuia chuan Tiau a rawn kân thla a, Maubawk ram

Lianpuia hmun an tihah hian awm hmun a khuar ta a, chumi hnuah chuan, Darzatuala pawh a rawn thlang tla ve a, Farkâwn Lamsiajah khian a awm a, Lalpuihluta kha chu Chawngtuiah a awm chhuk bawk a Lalvunga kha, "Remna thuthlung i siam ang," tiin an ko chhuak a, a rawn chhuk veleh Chhakchhuak nuthlawi Huallianpuii chuan Lalvunga chu "thah che an tum a ni tlan haw leh vat rawh," tiin a lo hrilh a, mahse Lalvunga hi mihuaisen, pasaltha a ni a, "Tual khelh râlah Lalvung ka tlan ngai lo," a ti tlat a, an that ta a, a ruang chu Iva lui dungah pûkah an thuk ru a ni an ti

1 Tlan rawh, tlan rawh, Lalvung tlan rawh râl an ti,
Tualkhêl râlah Lalvung ka tlan ngai lo ve
(Hei hi chu a fiah sa e)

2 Lalvunga n ka lian a ti, Farzawl a luah,
= Lalvunga chuan Farzawl a luah a, ropui (lian) a inti hle a, amah chauhvin Farzawl a chang ta hi a luah sual ta a nih hi a sial pawh sawm thum lai an lak sak ta a (Lalvunga an thah hnu hian Darzatuala leh Lalpuihluta khan a khuan sialte kha an ban kawi sak vak mai a, chu mi chu an phuahna a ni)

3 Lalvunga nu tap tap lo la i chauh vang
I fa Lalvung sahlamah uai za ta e
—(Tlar khatna hi a hrilh fiahdan chihnih a awm fo va, a phuahtu a biak phâk tawh si lo va mahni duh zawk zawk pawm mai tur a ni)
(a) Lalvunga nu i chau a chhiat tâk êm avangin tap tap teh suh i fa Lalvunga lah sahlamah a lu an khai a, an lâm hual tlut tlut tawh a ni
(b) Lalvunga nu i chau ang e, tap tap teh suh,

i fa Lalvunga chu sahlamah an khaia an lâm hual tlut tlut tawh a ni

4 Lung an dawh, lung an dawh, ro lung an dawh e,
Cherchingkimah dar bang maw vanpui chhing na e
=Lalvunga lung chu an dawh a tah chuan thir kak ţhuamah hian dar an chhiahte chu an khai a, mi ai zawngin a lo ropuiin a lo hausa teh zawng a ni e

CHAI HLA Lera Zai

Lera hi Hmar a ni a, Hmarah pawh eng hnam tak nge chu hriat a ni lo A hlaah hian Hmar ţawng a hman tel zeuh zeuh avangin Hmar ţawng hre lo chuan an hrilhfiah sual palh thei a ni A hla thu aţanga han suangtuah chuan Lera lungphun a han chuanin, Pâng khua lang thei a, a sawi avang hian Tiau rawn kân chhuk hnu a mi a ni ve ngei ang He hla hi a sak a nuam a, a lar em em a ni

1 Lera zai chu fam ta se i ti,
Ka zai leh Dârpui a fam ngai lo
=Lera zai hi chu reh tawh sela (thi tawh sela) i ti a, ka zai (ka hla thluk) leh Darkhuang ri hi chu a thi ngai lo ve

2 Lera lungphunah chumchi chhuahna,
Chumchi chhuahna Pâng khua a lang e.
=Lera lungphun aţang chuan hmeichhe kawngchilh 'chumchi' chhuahna Pang khua a lang e

3 Lera thlafam nau ang kan ţap e,
Lentupui maw thleh puanah kan zar
=Lera hi tuia tlà a ni a, a ruang an hmu zo lova

a ruang aiah hnahchhâwl puanin an tuam a, chu chu an zâwn haw ta a, chumi phuahna chu ani (Hei hi hmanlai chuan kan pi pute n an lo chin dan rêng a ni, ţhenkhat chuan di-te an têl khâwm a an zâwn ţhin)

4 Lentupui maw thleh puanah kan zar,
Ram lai hawihah thlunglu maw kan lei
=Hnahchhâwl fun chu kan han zâwn a, Siali khaw mawi atân mi zâwn ang takin kan lute kan han thlêk tir vêl a ni

5 Ka chûn-i nu mi ko ko mah la,
Zai leh lenchawm ka bêng lai rih e
=Ka nu min ko min ko mah la, kan zai riha, khuang ka bêng rih alawm

6 Ka chûn i nu n khiangawiah mi tir,
Ka lêng rih dawn hmun do ram lohvah
=Ka nu chuan pasal nei turin mi tir a, mahse kan khaw han do tu (kan khawzawn) ram-hnuaiah hian ka la lêng rih dâwn e (Tlangval-te nêna an thing phurh hona rama lenlai han chen vêl chu a la châk thu sawina a ni)

7 Kawrfên ţhi leh ka hmêl an hawih a,
Ka lêng rih ang hmun do ram lovah
=Ka hmêl hi ţhifên han awrh nên chuan a inhmehin a inmawi si a, hmundo ramah hi chuan kan lêng rih teh ang

8 Lawitlâng lal chu behţhi-in an hawih,
Tluang lam chunga kâwlngo lêng ka sawn
=Lawitlâng (hmâr) lal chu ţhi awrh nên chuan an in mawi ngei mai, kal kawng a, a lokal

pawh Vapual a rawn thlawk emaw ka tı maı
a nı

9 Hmêl dı khawm an ţhen na ngaı e,
Tawng leh neng e, neıh chawng chhung ınah
=Hmêla ınduh tak (ın ngaızawng tak) pawh hı
ınţhen hı zawng a awm mek reng a, mahse mı
hausa chawngchenna lamah kan la in tawng
leh êm ang chu maw

10 Dı leh dı an tawng khaw chul thıng ang,
Ngaıh luat ın dı tlu ruaı ruaı ıng e
=In ngaı leh ın ngaı tak rı aı an in tawng fu ta a,
an ın ngaıh luat a leıah an tlu rawk rawk maı
a nı

11 Tual hmaı hawıhah sıahthıng rıl kan phun,
Challıana lu puan ang kan zâr a
=Kan kawta seluphan hi chuan kawt a tı mawı
teh e, Sechal lu lıan tak kan han târ leh nghâl
sı a

12. Hmun do ram lovah suıhlung a lêng e,
Luah loh Thangnêm mı û ngaı ıng e
=Kan hmun do ramah khu chuan lung a lêng
ţhın ngeı maı, Luah loh (nupuia la neıh loh)
mı û Thangnêmı ka ngaı ngei maı e

13 Lêng tuaı tırtê ka hmêlma lo la,
Kan chhûngın ram ang va fang ve la
=Lêngtuaı tırtê mın haw maı lo la, kan ın-
chhungte pawh hı rawn fang ve ang che.

14, Sıalî chûn nu thlî ang hrâng mah la,
I lênlaı kha mû ang ngaı ve la.

= Nang nula nu (Siali) nu hi i hlauhawm hle mai a, i nulat lai kha ngaihtuah ve ta che

15 Ka lênlai mû ang ka ngai nâ a,
Nang angin relthang ka phur ngai lo
= Ka nulat ve lai ka han ngaihtuah pawhin, nang ang hi chuan mite rêl leh sawisêl ka ni ve ngai lo

CHAI HLA, Neihlaia Zai

Neihlaia hi hmâr a ni a, Lungpho khaw kiang Ngentiangah khian a awm a ni Thenkhat chuan Lal nin an sawi bawk Neihlaia hian Zawl-aidi a nei a, chu Zawl-aidi chuan lazai (tluang hrui) hi a zût a, nula thingphurhna kawngah hian a ngaihzawng nula in a pal thei mahna tin a zama (a thlung a) Chu chu a farnu leh a thian thenkhat-ten an hre ru a, a farnu chuan Zawl aidi hi a awm tak tak dâwn em maw ni tin a ringhlel deuhva, fiah a chåk êm êm a, a va pal chhin ta a Zawl-aidi chu a lo awm na ngei mai a, a farnu chuan a nutapa Neihlaia chu a ngai êm êm ta mai a, a awm hlei thei ta lova, a nutapa bulah ngawt mai a mu ta mai a, a buaipui awm tak êm avâng chuan Neihlaia chuan a teh theih tak hlauhin tih thuah alo pâwl ta a an vanduaia siamin a rai ta hlauh mai si a, Neihlaia chu a zak a, "ka pâwl love" ati tang tang mai ani Hla atang hian a lo lang ang Heng hla-ahte pawh hian hmâr tawng an i mang zauh zeuh bawk ani

1 Neihlaia'a tluanghrui a zam,
Kâwlhrei bâtin Siali nang va tawn chhin teh
= Nula thing phur turte chuan Neihlaia tluang-hrui zam chu an hmu a, an em ruakah khân hreipuite an la phur hlawm a, an thiante hnên-

ah chuan, "A dik teh rêng enaw thiani kha tia hreipui phur chung pawh khân han tawn chhin teh," an inti hlawm a ni.

2 Neihlaia thai sel zânah
Khawte daiah, zan sial ang riah nuam ing e
= Neihlaia nupui tûr an sawi zân chuan, sial ang maia khawdaiah riah ka duh zawk ani (Hei hi a farnu phuah kha ani A nutapa nupui neih zân chuan ramhnuaiah a riak bo daih an ti rêng a ni)

3 Ka û Neihlaia chun rawh,
Phâ pha lo la, "Ka zawl tak e" lo ti la
= Ka û Neihlaia chu, phâ pha lovin, "ka ngaih tâk kha maw le," lo ti mai la

4. Nau rawn chawi nau rawn chawi e,
Naute tap e, Neihlaia'n nau rawn chawi e
=(Hei hi chu a fiahsa e)

5 Neihlaia'n tuikhur a hiat,
A fim hmasa berhva te'n fiam nân nei e
= Neihlaia tuikhur hiah chu a lo tling fima, sava teu inbual nan an rawn hmang mai ani

6. Kan sa ûm ang mawl ve rawh,
Tâng khata chawi Neihlaia'n "zawl law,' a ti
= Kan sa hliam ûm ang mai hian a mâwl zu nia maw le, Neihlaia chuan tang khat a chawi (nu pakhat pawm tlei ve ve) engtin nge kan inngaih ang, "ka pawl lo ve," zu han ti a.

7 Neihlaia'n ram loh mi sem,
Zau ta lua e, Sialin i ah hmang lo tang
= Hei hi lovah tur en lai a ni a, hmeithai pakhat

hi a ram pawm chu a sem duaih mai a, a zau
lutuk e, engah mah ka hmang sêng duah lo-
vang e, a tihna a ni

8 Tuipui luang chhuak sen vung e,
Ka û Ne hlai, thlanthla peu kute lo ang
=Tuipui chu sen phût khawpin a lian mai a, ka
û Neihlaia chu thlanthla in tui a zu chhaih a,
a zu khak sek sek ṭhin ang mai hi a ui (Neih-
laia hi tui a thiam hle a ni ang)

9 Tukin ka feh tluang lamah
Ka hma lovah tuipui luang chhuak sen vung e
=Tukin ka feh kal lam chuan, kan p'ah lamah
tuipui lian chu sen vung khawpin a luang
chhuak a ni

10 Ka âr aw tual bawm a te
Tualhliap tiangah tual kârah tlai ni lo tla
=Ngentiang ram Tualhliap pheia an awm lai
khian a ram a nuam a, sawntlung a tam a
tlaiah hian phingphihlip an chhuak nasa ṭhin
a, âr hian lawina châng hre lo khawpin ni tlak
thleng thlengin phingphihlip an um mai ṭhin
a, chu mi phuahna chu a ni

11 Zuang in hliap zuang in hliap e
Kan khaw lâmlung Ngentiang tlang zuangin
hliap e
=Tuichang kam a Lâmlung an tih lungphêk zau
tak, hmanlaia an chaina ṭhin chu Ngentiang
tlanga Zuang thingte'n a hliap awl ṭhin em em
a, chu mi chu an phuahna a ni

12 Kei mahni hringfâr zâwlah,

Kan savung e, darhaiin ningzu kan dâwn.
=Kei mahmi khawzâwl kan zu leh sâ chenna hmunah chuan kan zu rui hi kan sa bual bual a, darno (dar hai) in zu kan in a ni.

13 Tuma'n mu ang ngai lovin
Kei mahte'n e, Ṭiau râlah âr ang ka vai
=Titi a an sawidan chuan indo laia Pawnn an man chhoh nula pakhat hi a han lamtu tur chhungte a nei tawh si lova, kût ni vâng thlate hian a lung a lêng thei em em a, tunhma a, a thianteho nena an lo sak ṭhin, Neihlaia zai hian he hla hi a phuah ve niin an sawi

CHAI HLA Mangkhaia Zai

Mangkhaia hi Mangthawnga fapa a ni a, Râlte lal hausa leh lal fing a ni a, Champhaiah khian a lal a ni. A hausak leh a fin êm avângin Zadêng laltê'n an huphurh a, tichuan Zadêng lal Dara hovin dai pawnah sum kan pe ang che tiin an bum chhuak a, an man ta a ni

1. Dâra sawngka lêrah ka chuan e,
Kan Champhai khua thloh ang thlir ing e
=Dâra leika ah ka chuang a, kan Champhai khua chu thloh savâ in thlir a thlira a hawi vêl ruai ṭhin ang hian ka thlir a ni

2. Ka di ka zâwl ka ti lêm love,
Lâ nu sunhlung a lêng tam dâ e
=Ka ngai a, ka pawl tawh hlawm ani phei chu ka ti lêm lova, mahse nula lunglêng ve tak tak chu an tam ngei mai.

3 Khua lo ṭhâl e, romei kai chiai e,
Chung kawlngo anga lên nuam ing e.
=Khua lo ṭhal a, romei a lo zâm a, Kâwlhâwk ang mai a han thlawh a chhâkawm ṭhin ngei mai

4. Ka nun Tuichhin lamzawl a phiat e,
Keiin Dâra rûn In ka phiat e
=Ka nu chuan Tuichhin hmuna mite lâwmna hmun ber kan kawt zawl a phiat ṭhin a, kei erawh chuan Dâra inchhung ka phiat a nih hi

5 Ka pa'n dâr thir bu riat a nei e,
Min tlan duh lo, ka pa Mangthawnga
=(Hei hi chu a fiahsa a, Lal hausa leh neinung tak an nih thu pawh kha kan sawi tawh a, a pa Mangthawnga hi a kawm êm avangin a tlan thei ta lova, a sal tanna Dâra inah hian a thi ta ni âwm berin Ralte upaho chuan an sawi ṭhin)

6 Min tlan duh lo, ka pa Mangthawnga,
Kan neih cher thil zawng tlangthang na e
=A thu hi chu a fiahsa a, "Kan neih cher thil," a tih kher hi hmanlai chuan tuithâwl te, Zu bel te, Saumbûrte an cher ṭhin a, tin, Dârbu leh Darkhuangte pawh hi hruihnâng tah mawi takin an siam ṭhin, chu pawh chu cher ang bawk a ni

Bualte sahlama uai ta hnu kha,
Mangkhaia kirin ka ring love.
=He tih hunlai hian Mangkhaia thih leh thih loh hi an inhnialna a ni fova, chanchin hre takin he hla hi a phuah a ni ngei ang Bualte

khaw Lal Dârte khan an that ta ngei e, khaw-laiah a lû pawh sahlamah an târ, ta ngei a ni tih a hriat theih

8. Mangkhaia kirin ka ring love,
Tui leh luang kirin ka ring zawk e
= Bualte ram vêlah chuan Tuilehluang a awm a ni ang a Mangkhaia kir ai chuan chu pawh chu a lehluan ka ring zawk e, a ti a ni. Tuileh-luang hming an vuah dan chu lui reng reng hmar lawi zawng vêka an luanna ramah khân lui pakhat chhim lawi zawngin luang ta sela, Chhimluang ti a vuahna hi hmun tam ber a ni a, mahse hmun thenkhatah chuan chutiang lui bawk chu Tuilehluang ti a lo vuahte an awm thin a ni.

9 Min hruai ve la ka pa khawzawlan,
Hmun in lai tha mi luah tir ve la.
= Hei hi Mangkhaia phuah bawk a ni ang, khaw thenkhatah chuan "Min hruai ve la, ka pa Mangthawnga," tia sa pawh an tam mai Tin, "hmun in lai tha mi luahtir ve la" a tih leh kher avâng hian Mangkhaia te pa fa hi, an inhmu thiam vak lo anih tinga sawi Ralte upa zing-ah chuan an awm thin

CHAI HLA. Inhnawhna hla.

He hla hi chu dan naranin an chai kha an t n dâwn lamah bauna hla ang denhvin an hmang, deuh ber a, tin, a chhang chuan khawnbawl upa in hrang hrang atanga mutla rawn chai chhuakte kha an in-sumfin hmain, intihmilimna ang denhvin an inhnawt bawk thin An insuih khal na kha an phelh a, mahse

an la inkaihkuah thova, a tlar zawngin an awm a, an inep a, an han inhnawt hmasa a, chutah an infin chauh thin a ni.

1 Râl awm e, Khuang phaizâwlah râl awm e,
Zam zove, a khua zawng zawng zâm zove
=(A thu awmzia chu a fiah sa e)

2 Hnawt tang e, i ti hnawt tang e,
Dil ing e dil ing e, sawmfâng dil ing e
=I hnawt ang u, i hnawt ang u, âw ti rual ila, i hnawt ang u, I dil ang u, i dil ang u, buh i dil ang u.

3 A tla e, kepte tuichhunah a tla e,
Ka chhar thiam lo, dil ing e, dil ing e
=(Hei hi chu a fiah sa e)

CHAI HLA Phunthanga Zai

Lallula Zopui khuaa a awm laiin Pawi hoten chhiah an zu khawn thin a, an sialte an kawi sak vak vak a, pek tur an neih loh phei chuan an fate hial an lâk sak ta zêl a, an ninawm lutuk ta êm mai a, Lallula chuan a khiangvela a khawperte chu a chah khawm chiam a, Thlanrawn Pawiho chu "Lo kal rawh u, Sainghote kan lo pe ang che u," tiin a ko chhuak a, an lalte Phunthanga leh Thanchhuma hovin an lo kal a, zu an hrai rui te te a, zan laiah Lal in atangin Darkhuang a lo nak veleh mahni inkhual theuh chu an that ta chiam mai a ni Hei hi Thlanrawn Pawi an rawtna hla chu a ni

I lal lua e, Phunthanga,
Khawtinah chhiah i lawr e,

Sat mai zela aw e
=Khawtinah chhiah i lawr a, pek tur an neih loh a leh i sat mai (i that mai) zel a, a tihna a ni

2. Phunthanga'n saingho ngen e,
Thanchhuma'n kawlpui bun e,
Miau muau taka aw e
=(Hei hi chu a fiah sa e)

3 Phunthang ka thah thang zawi ang maw,
Thanchhum kawlpui thang zawi maw,
Dârkhang lênna aw e
=Phunthanga ka thah hi thang zawk ang maw, Thanchhuma kawlpui bun hi thang zawk ang maw, keimahni Kâwlhnâm lêna kan ni ngai e tihna a ni. (Kâwlhnâm (chem sei) hi dar khang a fawngah hian an vuah thin a, "darkhang lena" tih hi "chem lena" tih tluk a ni

4 Ka Zo khua hi dem lo u,
Thlanrawn thlunglu ka lakna,
Phanpui zur nguai aw e,
=Ka zopui khua hi dem suh u, Thlanrawn lu kan lakna a ni a, an lu kan lam velna te pawh Hrang ngulte leh hranghrual inphan velte chu a zur nguai mai a ni tihna a ni (Thenkhat ngaihdanin Phun thing emaw an ti thin a Phanpui a tih khi râlaihna ngul, hrangngul leh hrang hrual phan te, Thingse kung a hnah sena an phun vawmhruia an phuar vel hote sawina kha a ni e)

5. Zo khaw val huam chem ka chawi,
Mangngul âr ang ka thahna;
Rûn kuamah aw e

=Thlanrawn Pawi pasal ṭha kha a vanneih a siamin kawm charah a zuang thla a, mahse an ṭmzui a, Rûn kamah an zu that a, chu mi phuahna chu a ni

KAWRNU ZAI

Kawrnu hi Thereng a ni a, Mizoram chhim thlang lam saw an awmna a ni, hmun dangah chuan an awm lo a ni awm e Tlai ni tlak dawn vel hi a hram hun a ni a, ngun ťaka han ngaihthlak chuan ṭap ang hlep hlepin an hre thei a ni. Hetia a hram thiam em avang hian hlaah an phuah a, chu hla chu Kawrnu zai an ti ta mai a ni Hla dang ang bawkin nula tlangval inlemna lam hla a tam ber a, tin, zuhmunah te pawh an sa bawk ṭhin

He hla rawn chhuah hun hi hriat dik a har hle awm e, engpawhnise Mizovin Lentlang chhuahsana Tiau thlang lama kan awm hnu 1700 hnu lam chu a ni ang Lalsavunga tupa Thanhranga khua Khuangleng kha Sukte hoten 1871-ah khaa an run a, Thanhranga nupui leh a fanu Banchhingpuii an man sak a, Thanhranga vai run lo haw chuan a nupui leh a fanu a ngaihzia a phuahnaah chuan Kawrnu zai hi a hman avangin, chumi hmain he hla hi chu a lo tlanglawn hle tawh a ni tih a tilang

Kawrnu Zaia hla kan hriat lar deuh deuhte chu hengte hi an ni

1. Kawrnu ṭapin thing lenbuang a awi
Vala di ngai khawzo chhawl ang ka uai e,
Ramṭuan rel lovin
=Kawrnu ṭap chuan rambnuai thing (ramngaw)

a awi a, kei ka di ngai chu, fel rei lo lekin chhawl angin ka nai reng mai a ni

2. Thlangah kawrnu a zai nem reng e,
A tah changin khawzo thing lenbuang a awi;
Dihlei ngai angin
= Khawthlang lamah khuan Kawrnu chu a zai reng thin a, a tah chang erawh chuan nula ngaih bik nei ang hrimin a tap thin a ni

3 Dihlei ngaiin lung a leng love,
Lung a leng e, Vantuai nang ngaih aw,
Tuar har kei ka dawn
= Di ngaih bik tak avangin lung a leng love, Vantuai nang kan ngaih avang che hian lung a leng a nih hi, ka han dawn vel hian tuar a har em a ni.

4 Chhaktuang kan vangkhua ka ngai mang e,
Mahni maka thlengtlai dawnlungah,
Ngir kan mawi love
= Kan khawchhak khuate kha ka ngai mang e aw, khawthlangah chuan mahni ngawta kawt-chhuaha han dinte nen chuan kan inmawi hlei nem maw le

5 Tuanpui tur zaleng a bo angin,
Chhuahtlangah ar ang vaihtir che u,
Kei ka phal love
= Mi lova fehpui tur awm lo ang hrima kawt-chhuaha ar ang ini lo vaihtir chu ka phal love

6 Hmei indi vala'n ka hai love,
A zaikhawm e lawhleng chhuingmitin,
Khua tuah Lalngova.

= Hmela inngaizawng chu ka hai hlei nem, nulain a mitin a han melh kawi vel a, Lalngova nen bian Pathian samsuih (khua tuah) an ni alawm.

7 Suanglung puk runah nei ila,
Lentu ngirtling baw-arah nei zel ila,
Thapui a riangte ve ve
Lungpuk hi inah hmang ila, Ngirtling zai hi arkhuangah ngai zel ila, Thapui keini zawng kan rethei ve ve a nih hi. (Hei hi nula leh tlangval an chhungten an inneih an remti si lova, an tlan dun ta ringawt mai a, chuta an phuah chu a ni)

8 Tleitirin rel thang an dawn love,
Lâwm an bawr e, dâwnlung zawl chhuahan
Puan ang kei mi hnawl
= Nula tleirawlho hian mi rel tur pawh an ngaihtuah lova, kawtchhuah lungdawh zawlah chuan anmahni lawmte chauh an bawr a, kei chu min hnawl der mai a ni

9 Ri der derin thlang lenkâwl kawtan
Chawngpuii rûn kan kai nan fur khua thiang
Lunglên ai tho ve. [rawh,

= Khawthlang lam kawlkilah sawn a rawn ri der der mai si a, Chawngpuii ina kan lên theih nan khua tha sela aw, lung a lêng alâwm le

10 Lo kiang rawh u, dawnlung zawl ami,
Ka rawn chhawm e, khua hawih Darngovi,
Rual a hnuaichhiah e

=Lungdawh zawl amite khan lo kian rawh u Darngovi, thenrualte hnualchhiah (midangte aia tha) ka rawn chhawm a ni

11 Ngai thlawnah lunglên kan bang mawh e,
Hril suh ang che za tam leng lakan,
Chawngpuii ngai ka ni
=Ngai thlawn mai phei chu kan ni a, mahse lunglen kan bang thei bik lo a ni e Mi tam tak hnenah chuan sawi lo la, Chawngpuii ngai a lunglêng ka ni e

12 Ngaih vangin rûn sang han kai ila,
Vahpai chhawl ang a thle lungrumi,
Ai, kan phu love
=Ngaih vangin an inah han leng thin mah ila, Vahpai chhawl ang maiin lungrumi chu a thle si a, kan phu lo a ni e (Vahpai chu hrui zam hnah nei lo a ni a, a rawng chu a eng (yellow) a ni a A awmna thing apiang nunna kha a zawm ve mai a, amahin lei a hranin a zawm ve lo Phaiah khuan Bawtai kungahte an awm duh bik)

13 Tlai lo var e, kulvain ropui an rel,
Kan kaih turin Bawmzo pan naunawn,
A hrui tlei rawh maw.
=Khua a var ta e, vakul pawhin ro an rel nak nak ta, kan kaih turin Bawmzo pa'n naupang an hruai putling tawh a lâwm (Hei hi Bawmzo rûn tura an kal dawna an phuah a ni)

14 Zokaiah lenmawi an tuan zo ve,
Phai khaw ramtuan a riang valte chuan,
Di kan ngai mang e

=Zo lamah lenmawi deuh deuh an feh zova, phai ram lama fehhote chuan di (kan nulate) kan ngaı mang e.

15 Rıak maw va'n thing tın a dıl angın,
Dılin dawnı ka lâwm Chawngpuıı,
Bıah remna maw e
=Rıah maw vaın thıng tın rıahna tur a dil ang hıan ka lâwm Chawngpuıı hı dil ve ta ıla, rem theı tak ang maw

16 Dı leh dı paı ang kawp rel che u,
A rıang nau ang mı ṭahtır ang e,
Lıandang chhungınah
=Chempâı turın thıngphel kan han siam a, kan han kawp ta a, chutıang chu tehkhına hmangın Inngaite (dı leh dı) chauhın ıntı bık a, ın ın kawp a, Lıandanga ınah hıan mı rethei chu kan ṭap theı dâwn alâwm (Hetah hıan chawngchennaa nula leh tlangval ınngaıhna ınkawpna an inchawina) hı a phuah a nı. Vâl upa emaw lal tlangvalte emaw bul tumna a nı a, an rel thıam lo hle a ni ang

17 Vawıın chuan suıhlung a lêng mang e,
Chhingnunnêm leh dawntuaı Lalngovi,
Ka ngai dailungah
=Vawiin chuan lung a lêng mang e, kan kawtchhuahah chuan Chhıngi leh Lalngovı ka ngaı ngeı maı.

18 Kawlngo angın kan len reı sela,
Dawntuaıtırı pâr ang chungnung e,
Nghak nang rûn ınah.
=Vapual ang hıan lên leh ka lêng reı maı ang a,

Dawntuaitiri chu pargpâr ang mawm a tha chungnung si a, ka nghak mai dawn a ni.

19 Unau thiang thûm di zu pêl ila,
An milai kawl ang a vâr asin,
Laldang lung tileng
=Ka nula ngaih unau thumte zu zawng ila, an milai chu a fing bik a, ka lung a tilêng a ni

20 Ka thlawh vauah Haudang lênga te,
Ka sawmfâng lentu a chang dawn e,
Tukawl chawi rawh u,
=Kan vaua Hauhukhote u, ka lo a hnim zo dawn e, tuthlawh han lek ve ula, min rawn thlawhpui ve rawh u

21 Kawltu chawi lai kei ka zuam love,
Zai kan rem e, awnthing i lerah,
Hauler zai ka sa
=Tuthlawh ken chu kei ka zuam love, thingler ah hualreu (hauler) zai kan sa mai a ni

22 Kei chu thiana, ka zan mumangan,
Thangnunnèmi'n thai hnawlah biahthu mi tiam,
Lênlai ngai ing e
=Thiana kei chu ka mumangah Thangnun nêmi'n nupui ma turin mi lo hrilh a, kan lênlai kha a ngaihawm teh e.

23 Tuah che maw, lunglai tuah kim che maw,
Thangril laiah dawn tam lengte nu,
Lung tuah kim che maw.
=Rilru takin i ngaihtuah kim emaw, zan mut na hmuna inngaihtuah vak vak thin lengte nu, i ngaihtuah kim a maw.

24 Nuthlawmin nemte'n a hril ang a,
Khua tuah sa leng i zawl ngam lo,
Vâl i tlawm'ti rawh
=Nuthlawi chuan ṭha takin a sawi ngei ang a,
Pathian rawn chuktuahsa ngei pawh i pawl
ngam lo a ni a, vala i tlawm hle ti rawh

25 Ḥnutiang hmatiang i a bo angin,
Khiang a awi dawn kan lawm lai takin,
Van a duai ti rawh
=Tunhma tunhnu pawh a awm a, kan lawm ve
lai takin pasal min neihsan mai dawn a, kan
va vanduai tak em!

26 Lung a lêng e, khawchul ram lohvan
Chung luaia bawngvatein zun zai a sa,
Nei ngo ngai ing e
—Khawchul ram ka va fang a, lung a lêng mang
e ka chunga savate lah chuan zun ngaihna
hla te te an lo sa a, malvari (Nei vari) kha ka
ngai mang e

27 Ngaiteh ṭhiana kan chul pawl a lang,
Tleitir neihngo ni chhunah Darzalengi,
Kan fiam laite zawng.
—Thiana ngai teh Darzalengi nula tleirawl mal-
var tak mai chhuna kan fiamna ṭhin kan chul
pawl kha a lang asin

28 Khuangpui awmhar zai vawrpui ila,
Laichhuata zal lo tho ve la Laldanga,
Ngaih zawng leng kim e.
=Kan khuangpui khawhar hi han zaipui ila
Chhuatlaia mu Laldang lo tho ve la Thenrual
kan ngaih zawng zawng te pawh an kim e (Hei

hi mitthi phuahna a ni, an Lalpa kuangur lai a ni)

29 Chauh vangin laiah han lam ilang,
Keini anga tualmei ang rêm an awm lo,
Fam chin chhungte zawng
=Kan chan a chhiat tawh êm avang hian a laiah han lam hial ila, kei ni ang êm a, mei anga rem (thi) hi an awm love, mitthi chhung dangte pawh hi.

30 Kan thih tam e, kan ţah tam mang e,
Thlang kawr puan ang kan ziaâm dang e,
Fam chin chhungte zawng
=Kan thi zingin kan ţah a zing êm mai a, kan silhfen pawhin mite silhfên a ang ve lo a nih hi, mitthi chhungte zawng.

31 Thingpui kerkuakah a zal reng e,
Lo tho teh la, Laivanhnuaithang,
Sawl tlang khua ngui e.
=Hei hi Lal nula phuahna a ni a, Sailo lal chu kuangah an inur ţhin a, chuta kuanga an ţah chu Thingpui kerkuakah a zal reng e an ti a ni Lo tho teh la, sawltlang (Sawleng) khua a ngui zo ta alâwm, an ti a ni.

32 Phulzingah dawi ang han dil ila,
Thlafam ţum kawng tui Rihli chungan,
Bual maw Laingovi.
—Mitthi khuaah kalin Laingovi kha biak han tum ila, mitthi khaw pana a kal kawng Rihliah hian inbual tak ang maw aw. (Ţiau rala Zing hmu tlang khi hmanlai chuan mitthi kalna pakhata an sawi ţhin a ni a, chu tlang chu

Zingvawnzawl, Zingphul, Phulzing ti tein hlaah an siam ţhin a ni Mi pakhat a ram chhuah hlanin a nupui a thi a, a thih hnuah a ruang chu bual lovin an le phum a, pawi a ti êm êm a, chu chu a phuahna a ni.)

33 Phai zauvah hnamchem len riai ila,
Lungdi Darin chhakah kawl hrenthir a bun,
Hraichawi Chhingpuii
– Phai zau lamte khu zu run mah ila, ka lungdi (ka duh tak) Dari n khawchhak lamah kawl a lo bun a, ka fanu Chhingpuii pawh kha aw

34 Tanchhawn duha thlangkawrvai kan liam,
Ka run romeiah kai zove,
Hraichawi Chhingpuii
– Chhawn duh avangin vairam lamah kan liam a, (kan zu run a) ka in lah chu mei khuah (romeiah) a zâm zo ta mai, hraichawi Chhingpuii kha aw.

35 Chhakah Rûn tui a lian sen vung e,
Ţhuva leng der e, di ngai angin,
A lal hrai ţap e
= Kan chhakah khian Rûntui a lian sen vung a, thuro te lah chu an lêndan pangngai angin an lêng der der a, mahse a lal fanu lah chu chutih lai pawh chuan a ţap tlawk tlawk si
(No 32, 33, 34 te hi Sukte-hovin Khuanglêng khua 1871 a an rûn a, an hal chhiat vek a, nu nau salah an kawi chiam ţumin, an lalpa Thanhranga te phai lam zu rûn lo haw chuan a nupui leh a fate lo awm ta lo leh an khua a lo kang zo ta vek mai a phuahna a ni.

36 Hlui khaw tual nuam a, va lengte chu,
Thla an fam e, bawar laikhuman,
Chuan tiangin an au
=Arpui no hruai hi an hmunhlui lamah an va tla a, a noteho chu sangharin a lo laksak vek mai a, tlaiah ar an ban lawi hunah chuan a pui chauh chu a lo lawi a a note ho ko chuan a tuk a tuk mai a, chumi phuahna chu a ni

37 Bûkthlamah âr ang zu lawi ila,
Thadâng rauthla ram loh kan sawmfâng chungah
A leng si love
=Thlamahte pawh zu kal ila, kan buh cham hmerhmur karahte pawh Thadangi rauthla a leng ve si lova, a khawhar thlak mang e

38 Riang ngeiin tinkim han dawn ila,
Fapa lenbuang nempuana awih ka nuam e,
Rûn dawh cham chungah
=Fa nei thei lo hian fa an awt êm êm mai a, hmanlaia Zawlneinu-hotena lenbuang zara naupang an zu puakchhuah thin klia hriain, Zawlneinu rawih ve a tum a, chutih laia a phuah chu a ni

39 Zalam kalkham thing lenbuang a tliak,
Lenglai dawntual rihsang an kai nan emaw,
Thlang kawr thlirin a chhem
=Losul feh hawn laim an kal kawngah thlipui tlehin thing a chhem tliak a, chu thing tliak chuan nula a delh hlum a, chu mi phuahna chu a ni

40 Lunglen nin tinkim han dawn ila,
Kawilen tlang zawn a phuar vel e,

Ralhlei ni ngaih aw
=Lunglen ni chuan engkim ka han ngaihtuah vel a, Kawllen tlang chu hla sa chung hlirin ka fang vel a, Ralhleih ni ngaih zet chu a, na mang e

41 Chhun nitina thai lo leng ka hel,
Ka tawnah hian nem an awm love,
Mi hrinhniangte zawng
=Nitin hian nupui atana beisei phak hauh si loh nula hi ka rim ve a, ka lakah hian tumah mi fate nem hi an awm ve love

CHAWNGCHEN ZAI

Chawngchen Zai hi tam tak awmin an sawi ţhin a, chungte chu 1 Lumtui zai 2 Tlangkhaw zai 3 Buangkhaw zai 4 Zailam hla 5 Tlangphei zai 6 Nilen zai 7 Dawn zai te an ni

Heng zingah hian Chawngchenna hla ni zual bik te chu No 1-3 nate hi an ni a, amaherawh chu kris tian lengkhawmin hla hran hran kan sa ţhin ang deuh hian tlaivar zaka 'nula tlangval han zai tâkah chuan khing hla dangte khi an tel pawl a ni A dangte khi chu Salulam zan te, Sa aihnaahte pawh an sa tho ţhin Nilen zaite phei hi chu khawhar hla lam a tam bik deuh avang hian Chawngnu, Chawngpa kha an han rui lungpuam a, an chhungte thi tawh ngai khan ţhenkhat phei chu an lungchhe hlal ţhin a, chung hûnah chuan an sa ve chauh a ni.

Kan thlahtute Thantlang leh Rûn lui kam vel a, an chen lai kha chuan, buh hi an la ei loh avangin Chawn leh lâm lam hi chu an neih a la rinawm meuh

lo, Lentlang leh Ṭiau kam velah an awm lai A.D 1500—1700 velah te erawh hi chuan an hmang tawh ngei ang Engpawhnise, Lersia hun lai hi chuan an Chawn leh lâm chu an ching ngei tawh tih erawh chu a hriat a, chu chu eng hun lai tak kha nge ni ang tiin a kum (hun tur) han bihthliah fel a harsa hle a ni.

CHAWNGCHEN ZAI, Lumtui Zai

1 Lumtui tha phei Ṭuahkuang kan lakna,
Chalvawm chhaina dai a thim reng e.
=Lumtui tlang phei hi Sekuang (talhkuang) atan a, Farṭuah kan lakna a ni, a, Sechal kan chaih na hnimte pawh a la thim reng a ni (Thim 'dark' a ni lo. Hnah awmzia sawi fiah nan Ro, Vuai, Uai, Thim kan nei a, he mi 'thim' hi a a ni e)

2 Chawn in rel e, chawn tin thang in rel,
Bel lian sawmthum chawn tin thang in rel
=A hla thu ang hi a dik a nih chuan Chawn (Vawkchawng) a ni ngei ang a, Chawnnaah hi chuan a tlem berah bêl 30 zu sak a ngaih avangin. Chawnnah mingthang tak chu neih ve (siam ve)in han rel ta a, Zu bêl lian bêl 30-a zu sak chu in rel a ni a tihna a ni.

3 Bel lian sawmthum chawn tin thang relna,
Ka pu rûn chhung a dai ngai love
=Bel lian sawmthuma chawn leh lâm relna, ka pu in chhung chu a khawhar ngai love

4. Chawn tin tuah chhung chawngou dam sela,
Thlangva lâm zur Vuaia dani nang e.
=Chawn leh lâm rel thei chhung chawng nu

dam sela, kei lam thiam (sava ang maia dir cher chera lam thiam) pawh hi ka lo dam ve ang chu (Vuaia tih hi chu pa pawh tlangval pawh nise, mipa lam sawina ṭawngkam a ni)

5. In chawng chiu e in par kan tlan e,
In siangah ar ang kan ngam ta e
=In chawng a, in par tlan hian in inah ar ang maiin kan ngam ta alawm

6 Kan laichhuatah pal ang in tlar a,
In lungduh buan ang in pawm emaw?
=(Hei hi chu a fiah sa e.)

7 Thangril laiah sa ang tlan ila,
Darngo lenkawlah kan tawng emaw
=Zan mut reh tawh hnute pawh hian va vak chhuak ta mai ila, hla takahte chuan Darngo-vi kan tawng mai dah law maw

8 Chhawl ang ka uai Luahlohvi ngalin,
Nau ang ka ṭah mi sel reng lo u
=Ka neih tak lohvi ngalin chhawl ang maiin ka uai a ni a, ka ṭap pawh hi mi sawisel suh u

9 Zotui in thiang kawr puan ka sukna,
Piallung incham a hmunte'n awm e
=Hmanah chuan zotui thiangah hian puan kan su ṭhin a, kan insukna lung phekte lah chu a a ngai tein a lo la awm a ni.

10 Piallung incham kawrpuan kan sukna,
Luailung Siali nûlna zu hmu i.
=Kan insukna lungphekte chu a la awm reng a, siali in nawhna lung pawh ka zuk hmuh tâk chu le.

11 Chuti lunglen ka tuar a hneh chuan,
Fam zaw na i lung ka chhiar love
=Chutı taka lunglen ka tuar a aı chuan thı zawk mah ıla, ka ınchhır lovang.

12 Hmanah chuan rihli kan tıng ve ngaı,
Tunah chuan bualtuı ka kam ta e.
Hmanah chuan Rıhlı dıl lian tak ang maı khıan kan ropuı ve hle ṭhın a, tunah erawh chuan sabualtuı a kâm ang maıin ka lo rethei ta, ka lo kâm ta a nı e.

13 Bualtuı ka kâm ka zua thla lo fam,
Keını tan hrınna a awm love
=Retheıh tawh nak alaıın ka pa a lo thı lehnghal sı a, keını tan chuan han nun vena (ropuı vena) a awm love

14 Ṭan khaw chhıpah khua zu thlır ıla,
Chawngtuı zawl hran khuang a chıar dıp e,
=Ṭan tlang chhıp aṭangın Chawngtuı zawl chu zu thlır ıla, pasalṭha salu lâmna khuang a rı dep dep reng maı a nı.

15 Chawngtuı zawl leh keıa lungdı chu,
Dar ang an chhaı ka hal ngam love
=Chawngtuı khua leh kei ka ngaıhzawng chu Mı ten an chhaı a, ka haw ngam sı lo (No 14 leh 15 hı chu Tan Lası phuah nıın an sawı ṭhın)

16 Lenpuı tlangah tharaa kan hawl a,
Chhawkhleı lo pâr Chawngı hmel lo ang
=Lenpuı tlangah khıan sapelın kan kal a, Chhawkhleı a lo pâr a, Chawngı hmel ang maı a nı.

17 A pâr a ṭha zâlah kan khung a,
Chawngi hmel nen teh nazel ing e
= Chhawkhlei pâr chu a mawi êm mai a, ipteah kan ak ta a, Chawngi hmel nen kan teh deuh reng mai a ni

18 Ka ngaina che ka hril ngam love,
Lamzawlaa zaiah zaiin zu hril ing e
= Ka ngai hle na che a, mahse ka sawi ngam love, ka lâm hunah ka ngaihzia che chu hlain ka han tilang zawk ang e

19 Mi tukram loh hmuitning ka vuan a,
Lungdi ngaia ka ṭah ni tam e
= Rambhuai (min lo atana an neih loh) ah ka ngaihzawng kha ka ngaih êm avangin thing (lenhmui thing) vuana ka ṭah ni pawh a tam a ni

20 Min la ngai maw min la hawi ve maw,
Ka lungdi khan min la ngai ve maw
= Min la ngaiin min la ngaihsak tak ang maw aw, ka ngaihzawng khan min la ngai ve tak ang maw

21 Ka la ngai che ka la hawi ve che,
Ka rawn zawng che mi tukram lovah
= Ka la ngai che a, ka la ngaihsak che asin chuvangin hei rambuaiah pawh ka rawn zawng zel che a ni

(Hmanlaiin nula pakhat hi Pawiin an man a Tiau ral lamah an hruai chho ta a, a lung a lêng thei em em a, a mantute chuan lo lamah sava an ventir ṭhin a a sava vennaah chuan, thlam bathlarah hian a ṭhu a, a ke a then

diaih diaih mai a, No 19-na leh 20-na hi a sa a, chumi a sak lai chuan a lawmpa lunglên tuar zawh loh vang bawk a, a lawmnu zawng tura han kal chuan a han hmu hlauh mai a. No 21-na hi a chhan vena a ni An inhmu chu hlim takin khawthlang lam an pan dun ta a ni an ti.

22 Chinphu ṭahna a saw hmar tlangah,
Lak loh siahthing an hiun zo rawh e
= Kan phuba lak tuartute chu hmar tlangah sawn an awm a, thingsia ang mai dam hian rei tak ang maw

TLANG KHAW ZAI

23 Tlang khaw hrinin sum tin an khawm a,
Sum tin khawm tiandar a vuai ngei e
= Tlang khua te chu an hausa a, an huaisen a, mi khua an runna atang ten sum tin an khawm a, mahse Chawn leh lam an rel ve ngam lo, dar ri pawh a awm lo.

24 Tlang khaw hrinin fenthi an zar a,
Sumtin tama kan kal ta lo kha
= Tlang khaw tlangvalin sum (man leh mual atan ṭhi ṭha ṭha) tam tak pek hnamin an bia a, mahse an lo hnar ta si a, chu mi inchhirin a phuah a ni

25 Tlang khuaah nghosai a kual an ti,
Luailungah kirin ka ring love.
= Tlang khuaah chuan Saingho te an ngah mai a, mahse an pasalṭhat êm hlawm avângin, tuman an do ngam lova, an sum leh pai an

Sainghote chu lungngaihnaah a chan ka ring love

26 Chawn tin tuah rual laiah chungnung e,
Hrai chawi loh thin lai a kham reng e
=Chawn leh lâm rel theite hi chu ṭhiante aiin an chungnung ngei mai a, mahse fa neih ve loh chu rilruah a awm (a cham) reng mai a ni (He hla phuahtu hian fa an nei lova, hausain chawn leh lâm pawh rel mahse, a fa neih lohna khan a rilru a luah reng a, chu chu a phuah a ni)

BUANG KHAW ZAI

27 Buang khaw rihli kan chawi tlang a lang,
Ram lovah Lianngova ngai ing e
=Buang tlang cheng lur mai, rihli ang mai a, hla tin hla tanga kan lo phuah ṭhin chu a lang a, ramhnuaia han kal chang pawhin Lianngova kha chu ka ngai mang e

28 Fiaratui hman Chunkili'n a chawi,
Lamsial kawt daiah a luang chhuak e
=Fiaratui pawh Chunkili'n a chawi a ni si a, mahse Lamsial dai bulah a luang chhuak alawm

29 An indi e, an inzawl min ti,
Lamtual dar ang kan inchhai ngai lo
=Mi chuan inngaiah min sawi a, mahse lamna dar (khual lamna) ang main kan inchhai ngai love

30 Hmana mi hman Lurhpui thang tawh hnu,
Khuatuah loh rualdi an ṭian leh e

=Hmana mite pawh kha an innngaih chu Lurh-
pui riang hi mi tin hriat a ni ang tawk a, mi
tin hriat an ni tawh a, mahse Pathian samsuih
loh chu an inbansan leh thei mai a ni

31 Lamtual dar ang kan inchhai zanin,
Ṭian in tih suihlung ka zo love
=Lamna dar ang mal a kan han inchai ve zan
kha chuan, tin in han rawt ta mai kha chu
pawi ka ti a, ka tuar zo love

32 A ngaihte an innngai reng a,
Ngai lova te kan va riang em ve maw
=Chawngchennaah chuan tlangval hmazawn tak,
a kapkalak karah khan nula a ṭhu a, chu chu
"innngai" vuah a ni Tin, val upain emaw Lal
tlangval awmnaah chuan lal tlangval pawhin,
inthlak hun an rel thin a, chutiang inthlak chu
an rel har deuhva, a vui'a ni mai thei e.

CHAWNGCHEN ZAI HLA DANG TE

Zailam Hla Zuhmanah chuan a lam apiang hi
hla hriltu an ni ṭhin a Zailam hla hriltu chuan,
"ai che" emaw "ai e" emaw an hla hril ṭantirh
apiangin an ti tel zel ṭhin,

1. Eza ti nang e,
Leido lamṭhuamah kan ṭhu ngai e,
Eza ti nang e
= Leido neihin ralte pawh va tawng ila, i ṭangrual
dial dial zel ang u.

2 Hrati tual hmaiah,
Thui ngul lentu ang a zing chuk e,
Kawkvahai ti. r na ngai !

= Mihuaisen kawtah chuan sa aihna thingphun (thuingul) te kawkvahai (ral aih nia, sava lem an siam) te a tlar tiar tuar mai alawm tihna a ni

3 A lian tual hmaiah,
Sehran lu pal ang a tlar bung e,
Lenrual chhing na e
= Mi lian, mi hausa kawtah chuan Selu a intar tlar bung mai a ṭhiante zawng a khum ngei mai

4, Lamtual savung e,
Zovah siahthing challian in kan lak,
Lamtual savung e
= Tlanga thingsia seluphan atan kan la a, kan kawt chu thiltih velnain a khat luih luih mai a ni

5 Ka ram dum dur e,
Sial dum phaw thawn zaral kan relna,
Ka ram dum dur e
= Sialdum vuna siam phaw te hmanga raldo kan relna, ka ram chu a zau dum dur mai a ni

6 Khuangpui ri chur chui,
Ka zua rauthla zanin leng ve maw,
Kawrpuan a zia thawn
= Khuangpui chu a ri chur chur mai a, ka pa thlarau kha puan ṭial rawn sinin kan zingah hian rawn leng ve ṭak ang maw (Hei hi a sechhun zanin a pa thi tawh hnu, a dam laia sial lo chhun ve tawh bawk kha a ngai a, an zainaahte chuan rawn tel ve tak ang maw a ti a ni

7 Chhung in thim hnuaiah,

Chhawrhthlapui siali rawn zawng nang e;
Chhung in thim hnuaiah
= Inchhung thim zingah pawh thla ang mai a eng
phung mai siali kha ka rawn zawng ang e.

8 A saw mual liamah,
Sam ṭha uai hniang zu hmu ngai ing e,
A saw mual liamah
= Mual liamah sawn samṭha deuh mai kha ka
zu hmu a ka ngai ngei mai e

9 Ngaihin mi au ve,
A thang viai e, thinlai nghawr dim e,
Ngaihin mi au ve
= Ka mi ngaih tak mahin min han au va, ka rilru
a nghawr ngei mai

CHAWNGCHEN ZAI Tlangphei zai

1 Tlangphei lamah fe tang e, Lalkuali u
Ka lungdi ka tawng love, khua tlai ang e
= Kei Lalkuali u hi tlangphei lamah hian ka kal
mai ang, ka ngaihzawng tukin chu ka hmu lova
khua a tlai mai dawn alawm. (Hmar ṭawng 'fe
tang e' ka kal teh ang tihna a ni.

2 Ka ngai mang e, ka ngai mang e, ka ngai mang e
Ka lungdi Ngunkualbuni ka ngai mang e
(Hei hi chu a fiah sa e)

3 Ka lungdi Ngunkualbuni ka ngai mang e
Heti renga ṭian awlin ka ring love
= Ka ngaihzawng Ngunkualbuni ka ngai mange,
heti mai a min hawisan hi ka ring lo asin.

4 Ka dawn lo ka dawn lo e, ka dawn love,

Lungdi ngaiin siktui thiang ka dawn love
=Ka lunglen avangin tui reng reng ka in love.

5 Ka chul diai, ka chul diai e, ka chul diai e,
Thangteii leng ngaih vangin ka chul diai e
(Hei hi chu a fiah sa e)

6 A ni aw lo chhuak rawih la, kawl eng rawih la,
Rairah riang an silhpuanah ring nang ka ti
=Kawl lo eng mai la, ni lo chhuak mai la, Rairahrianga hian puan silh atan ka lo ring mai ang che

7 Khua tlai ti khan Siali ngaih lungchhir lo la,
Lalkuali u khaw zei an ram ṭuan maw e
=Lalkuali u hi khawi lamah tak a feh ang maw aw, engpawhnise, i rawn tlai êm mai tiin lo lunghnur suh ang che

8 Lungchhir rai, lungchhir rai e lungchhir rai e,
Ṭhadang ânkâ ka biak loh lungchhir rai e
=Ṭhadangi ka be ta lo kher kher kha chu ka inchhir mang tak e aw

9 A i ah chan nuam che maw Zawllunghnemi,
Kan khaw karah hrang lungphun ṭhiang chang [dun i
=Nang kan ngaih em em Thinlaihnemi hian eng a chan dun nge i duh ber le, kei chu kan khaw kara mi huaisen lungphun ṭhiangah sawn chang dun ila ka ti e.

10 Tukin Ṭiau lui kuamah maw Khuangtinhniangi,
Neih chawng ningzu maw Vala'n tlai nilenin
=Chawngchenin zu nilengin ka lo in mai a, Khuangtinhniangi lah chu Ṭiau kam lamah a

lo feh nileng si a, a va pawi tak em!
(Tlangphei zaia Hmar ṭawng tel te hi Ṭhiak ṭawng an ni)

CHAWNGCHEN ZAI Nilen Zai

1 Nilen ka tum love, tlaivar ka tum love,
Ṭhadâng ankâ ka bia,
Nilen ka tum leh e, tlaivar ka tum leh e
=Nilen leh tlaivar pawh ka tum lo a ni a, mahse Ṭhadângi ka han bia a, nilen leh tlaivar pawh ka tum ta e

2. Tlangah zu thlir ila, sawngka vaipuanin zem
Siahthing leithang awih hnu, sumtualah tlar [bung e
=Tlang aṭangin zu thlir ila, leikapuiah puan a lo inpho va, kawtah chuan seluphan thingsia, leitein a lo awih tawh hnu kha a inphun tlar bung mai a ni

3 Kan ṭawng a uang emaw tlang zain ngai ula,
Zovah siahthing khi e, a din chhung keimahni
= Kan ṭawng a uang em ni, lo ngaihtuah teh u, zova thing siate an din chhung chuan keini pawh hi chhe mai tur kan ni love

4 Amin tluang pem mi ti, han lai chhung keimahni,
Cher bela ningzu hun, hanmang kan chi hrim ngai
= Mite chuan pem mai mai tun min sawi a, kan in han en ula, zubel a inthung reng asin, mi nei nung chu kan ni reng reng a ni.

5. Sen pela rai ka rah, pa lo ar bang ka vai,
Lengtum kan cho emaw, kan va ṭahni tam e.

= Naupan tet aṭanga pa nei lova ar ang vai mai mai ka ni a, kan han tum pheuk ve tur te pawh hi kan cho ngam rual an awm lova, kan ṭah ni a tam ngei mai

6. Thapui nang cho nan e, kawla sum tlung rih lo,
Ka lungdi leng rih aw, khuaoun mi hual sela
= Ṭhapui nang han ne hna tur chuan sum ka la nei daih si lova, Pathianin min hual sela, lo leng rei deuh mai teh ang che

7 Kawla sum tlung hman se, kei cho mi tum love
Kep chhingchheng ngunkual ban, i pan chawi
[lai a rel
= Sum pawh awm mahsela, kei chu mi tum hlei nem, I pa chuan mi ṭha nula ngunbun nei tam a lawm a tum le

8 Ka lungdi nuam che maw, thangvanah kai ila,
Siarah ṭo ila, khua zain sel rawh se.
= Vana arsiah khian chang dun ila, khaw tam takin thlir sela mi sawi hual hual mai sela i duh ve lo maw

9 Ka vau a huivate, i hram lai bang teh la,
Kei pawh Thadâng ngaiin, ka ṭah chang ni tam e
(Hei hi chu a fiah sa e)

10 Tlangah zu thlir ila thle nghiala tual a n len,
Keini cho rual loh ve, lenthiama mi za hril,
= Tlang a ṭangin zu thlir ila, an tual lai leng chu an thle nghial nghial mai a, mahse keini han cho rual lah chu an ni si lova, len thiam a mi sawi an ni si

CHAWNGCHEN ZAI Dawn zai

1. A khu khua khu Pangzawla khua khu,
Pangzawl khua khu Ngunkuala lenna,
Kan neih cher thil e, lawi ang-thang lovin,
Ngunkuala lawi ang lo thang ang e
He hla hi a hrilhfiah dan pahnih a awm a, a dik zawk kan hre lo, a hla thu ringawt atang hian a fiah tawk si lo
(1) Pangzawl khuaa Ngunkuala hian Dawn khuaa nula nupui atan a hau hêl a, man leh mual tur engmah keng si lovin, a nu leh pa hnenah "dawn puan" phah sak turin a dil a, an rem ti a, mahse a nei leh ta si lova, sial a chawi ta a, chutia Ngunkuala chanchin an sawi huai huai chu phuahna a ni
(2) Dawn khua hi an hausa tlang hle a, pi/pu ro thil, thi leh dar pawh an ngah a, chungte ai chuan Pangzawl khuaa Ngunkuala, hnathawk tha peih lo mi zin mai mai hi a thang nek zawk mai a ni ti a phuahna anga sawi an awm bawk

2 Dawn khawtlang khi vakawlin an chuan,
Lungdi sam ang a then tam na e,
Lungdi sam ang e kan thenna rengah,
Kumsul lo vei a i kar emaw
= Dawn khua a teh hnu lawk chuan, an han thlir chho va, vapual te chuan an la rawn pan huai huai mai si a, an ni nula leh tlangval lah chu khawhran hrana pem darh, inthlahlei em em an ni hlawm sia, mahse buh leh bal awm ta hek lo kum a lo rala inthen a lo hun ta hlawm mai si a, chumi phuahna chu a ni. Dawn tlang hi ,Sailulâk piah Tiau rala awm a ni, hemi khaw

ţeh hian thlang lamah a tam ber chu an rawn chhuk a, Lunglei khaw chhak lawk Tlawng hnarah khian an awm a, chu pawh chu an khaw hlui hming Dawn bawk an puttir a ni

3 A tuemaw Lalrenga thattu
Lalrenga thattu Haungova lo emaw
Lalrenga kan thah e mei fuala kan aih
Kan tual hnuaiah thuingul zing na e
=Haungovan Lalrenga a thah hian Bawngin a lu an ai a, chu chu "mei fuala" an ti mai a ni An ral aihna sangul phunte chu a kawtah a zing chuk mai a ni

4 Kan zar kan zar khawtlangah kan zar
Bungpui anga khawtlangah kan zar
Bungpui in hril e pual khawlaiin tlan
A parin vanhnuai lo em na e
=Dawn tlanga Bungpui in sawi hi vapualten an hre vek a, an rawn pana an tlan huai huai ang hian keini khua pawh hi khawtinin kan zâr an zo ve ţhin kha a ni a

Dawn zai hi a tlar thumna Syllable pangana zel ah 'e' tihna apiang hi a thlukna a ni a, chumi thluk lai chuan khuang an tlir zel ţhin a ni

KHAWHAR ZAI

Heng khawhar zaite hi Mimkut laite hi a sakna huna an hman ber ţhin chu a ni a, chuti ni sela A D 1480 vel lai aţanga chhuak a ni ve ngei ang tia sawi theih a ni a, an hla thu aţangte erawh chuan chutiang chu lan theihna a awm chuang lova, a dik theihna ber tur chu hla tam tak an neih hnu, Lentlang an rawn chuan chhuah hun hi puh ta ila (chu chu A D,

1500-1700 inkar vel bawk hı) a dık theı berın a rın-awm e Kan sawı tawh ang bawk khan Chawngchen zan ţe pawhın heng khawhar zaite hı an sa vẻ mek bawk a nı

KHAWHAR ZAI

1 Lurhpuı a sang khı e, van hnuaıın an hrilh e,
A chhıpah chuang ila, fam ka ngaih khua lang [maw
= (Heı hı chu a fıah sa e)

2 Ka nu ţap tuk hla law, zan khua hruı ang seı e,
Keıni riak kan fam lo, mı lai an fam zo ve.
Ka nu ţap ţap teh suh aw, keını chauh kan thı hleı nem; mı fate pawh lenglaı ţha puı puı pawh an thı ve a nı a

3 Ţah hluan chu bang ıla, bılhpuan khum rel lovın,
Bel lıan sawmthum karah, thlangva lam zır ıla
Puan khuma ţah ţah maı hı chu bang ıla, mıte chawn leh lâmna hmunah hlım takın ı tel ve zawk ang.

4 Thilovin khua awm maw, famlovı khua awm maw
Laıah suang lungpuı e, fam loten awm na ngaı
Thı lo khua te hı awm tak ang maw, he laıa lungpuı lah hı a ngai rengın a awm a ni sı a

5 Tlawr dım dem rûn ka rem, ka hraı mah leng love,
Ka hraı mah len lova, vanduaıa kei ka len
= In ţha tâkın ka han sa a, ka fa lah a awm ve ta sı lova, kei vanduaıa hı ka awm ta maı a nih hı

6. A m en than nan e, vuıtum lıan lu a tlun,

Vanduai ka than nan e, ka hrai rihsang a kai
=Mi chu an hming than nan Tumpang lu te an hawn a, kei ka than nan erawh chuan ka fain mitthi khaw lam mi pansan ta a nih hi

Ka tual a lenna e, sumtual a hlui mawh e,
Lâm ang en mawh tang e, Chhingkhual kal lai [ka rel
=Kan khaw lai a lennate hi à hlui thei si lova, en vel a hrehawm êm avangin mi khaw dang ahka zin bo ta mai a ni

I hming sawi reh love, i ngaih dai lem love,
I rauthla ṭuangṭuah pâr, ni chhun khal lai kan rel
= I hming sawi a reh thei lova kan ngaih che lah chu a reh thei bawk hek lo, i thlarau hi far-ṭuah pâr ang mai in mawi kan ti a, kan awm-pui reng mai a ni e,

A mi Lianchi awm e, an sel e Lalvunga,
Tualah ngulrua bun e, kawkvahai tlar bung e,
=Lianchia chu a awm ngei a, a hmel pawh a ṭha reng a, mahse an sawisel (an rel) Lalvunga chu a kawtah ral aihna raw phunte leh kawk-vahaite a tlar bung mai a ni (Kawkvahai chu Pu Zawla History phek 91 na en rawh)

Ka vauva huivatê, i hram lai bang teh la,
Kei pawh thlafam ngai a, ka ṭah ni tam mang e
=Ka lo vauva Vahui pawh hi i ṭah lai bang rih la, kei pawh mitthi ngaia ka ṭah ni a tam teh a nia

THLAWH ZAI

Khawhar zai rau rauah pawh Tlawh zai hi chu

Mimkut laia upa lungleogin an chhungte lungdawhah Zu an in a, an lâm a, chuta an sak bik deuh ṭhin chu a ni Dan naranin Lal lungdawhah phei chuan Lungdawh chhuah zu an in deuh ziah tih ṭheih a ni

1. Tu rolung nge chhuahtlang lam râwnah,
Vanduaia rolung chhuahtlang lam mawiin,
Thing lenchhawm an rin
=Kawtchhuah lama mi hi tu lungdawh nge ni ta, Vanduaia lungdawh chu kawtchhuah kalkawng lam mawiin, thing kuang (talhkuang) te pawh a awm hi le

2 Kumsul a vei kut khua in rel e,
Tuai duh zawng hmachhuan e, dawnlung chungah
Neih zawng zar che u
=Kum a lo tawp dawn a, kut neih in han rel a, in fa duh lai tak tak in rawn paw chhuak a, puan mawi ṭha ṭha in rawn sin a ni a le

3. Kan chauh leiah rolung thang kan dawh,
Liangngo a chuang love, hnamtin hrai chawi,
Mi za chuang na e
=Kan vandua i avangin lung kan dawh a, mi tam tak pawh an dam a, Liangngova erawh chu a awm ve ta lo a ni e

Khawlian Lal, Vanpuilala, Sailo thiha an phuahte —

4 Turnipui iang chawngchungnung in rawh,
Suihlung kawl ang a var e, tahpuan khawnga,
Relthuia kan chhiah
=Ni ang mai a chungnung, chawn leh lâm siam tam, mifing si chu a thi ta mai a, khawnge thûl chhunga kan puan ṭha ṭha hiankan tuam

teh ang
(Hei hi a nupui, Vanhnuaihliana fanu, Chawngpuituali phuah a ni

5 Lalchungnunga'n ṭangah bang lovin,
Vangah han zar tang e luaithli nûla,
Relthula kan chhiah
=Lalchungnunga'n a sin ni lo mahse, khawnge a bulah tal hian kan puan thulkhung hi i han zar teh ang
(Chawngpuituali phuah bawk a ni)

6 Suihlunglenin fam khua zu chuan ila,
Sakhmel sensiar Laldang,
Chul theiin ka ring love
(Hei hi chu a fiah sa a, Chawngpuituali phuah bawk a ni)

7 An ngai ngai love, rihtlang liam hnu an ngai ngai [love,
Kawr fenṭhi leh ṭiandar lo nghak la,
Rihtlang liam lovin
=Kan lal chu i ngai lo mai ang u, rihtlang a liam tawh si a Kan khuate rammuin ṭhi ṭha tak tak leh dar ṭha tak takte an rawn hawn tur a le, chu tal chu Rihtlang liam lovin lo nghak la
(Hei hi a upate phuah a ni)

8. Zanin leng ve maw, zanin leng ve maw,
Thlafam rauthla zanin leng ve maw,
Khuangpui ri ngaiin.
=Kan khawhar zai ri leh khuang rite hi ngai thla turin a thlarau chu kan zingah rawn leng ve tak ang maw.
(Hei hi a upate phuah bawk a ni)

HLA DANGTE

Hmanlai chuan zu hmuna upa zaihote hian hla hran hran sak an duh fova, hlapui deuh an sak ṭhin kar lakah hian, an lâmna tura hla lenglawng deuh rawn thlang duh hi an awm ve fova chung hlate chu chi li chauh rawn thlang chhuak ila

1. Thlek zai (Ṭhenkhat chuan Thlek zual zai an ti)
2. Thlang zai (Dum dut zai ti an awm bawk)
3. Vaizawi zai
4 Liankawlchhuna zai

Heng hlate hi an chhuah hun tak hriat a harsa a, mahse Vailen hma deuh lawk emaw a hnu deuh lawk-a chhuak emaw an nih hlawm a rinawm, chu chu 1880—1910 inkar a ni mai thei

THLEK ZAI

1. Ka hawng anga ka pem mai awm e,
Sappui phurhhlan ṭangah kai e,
Ka lung reng a awi love

2. Chhimtlâng daiah hmar tlang ka chuan e,
Sawmfâng pârte kan lawrna hmun,
Tukram a chul zo ta e

3 Saw hmar tlangah tanchhawn ang thle i,
Aichhung miril di tuah tum zawng,
Dar zam a tel si love

4. Darpuii zai hmartlang thleh riat thleng rawh maw
Lo kir leh la, neihuhawng rûnah,
Zaleng dawntuai i awi ang.

5 Khup in khawng e, lallai run hliapah,
Lengi ṭiah tang val za kaina
Lirpui nghing ang sawi luai e

6 Tuk tlai varah di loh an ṭian chu,
Chhuan thum tlanglawn vala hmuam rawh,
Darkhai lengin a ti e
=Ngaih loh te nena han tlaivar chu ka tuibur luah hian vaihlo vawithum beng ka zu ral tawh a, a al ngei ang hmuam rawn min ti duh chauh a ni

7 Sappui hianin lawi rawl a ham e,
Thai a au ve hankhaw zawlah
Zu dawn a rem thiam love
=Sappui rawn lian chuan tawtawrawt an rawn ham a hmeichhia an kova, zu in an ti nuam lo ngei mai

8 Chhawnthluai pu rel hnamtin vala te,
Kan len laia zaleng dawntuai
Pang aw zial in tum leh e
=Chhawnthluaii pu chekawi sipaihote hian kan lenlaia hmel ṭha kan tih tak takte kha, pang aw zial anga inbengberekpui in tum leh e

THLANG ZAI (Dum dut zai)

1 Dum dut khuang a ri,
A zan zawnin dum dut khuang a ri e,

2 A rawn hung e, chhung inah,
Bel zu a hawih reng e, Muvanlai Chawngi e
=Chawngi zu rawn put chu a bel pawh a mawi reng e.

3. Thlang zai ki sak leh,
Ka nghilh hnu puaileng an thar leh a e,
= Thlang zai kan han sak hi chuan ka lo theih-
nghilh tawh tlangvalte pawh ka hre chhuak
leh ṭhin e

4 Thlang i tla na a,
Vahai bai chu kan pir na kher maw e
= Thlang kan tla na a, Vahai bai chu kan pirna
kher emaw chu aw.

5 Dum dut khuang chhung insah,
Bêl zu a hawih reng e, Muvanlai Chawngi e

6 Chhunah ka pu Laldâng ti ning law,
Zanah kawr puan ka zawn pui ding aw e
= Chhunah chuan ka pu mi ti ṭhin na a, zanah
chuan vaipuan nêm ka zawnpui leh ṭhin a ni

7 Tlak lam lo neih chu,
Vapui thla leh kâwl a dum dur e

8 Ṭuahpui pâr a vul,
Nghilh mawh tang e, vaipuan nêm ka zâwn e

9. Chhim vêng nui hawihi,
Rualtin a chhing tuallai lep a mawi e

10 Ka tawn mumangah,
Vâr tui a hawi chawnbanah ka dawm e

11 Thlang zaiin lâm tang ka ti,
Chawmkhuang ḅeng la zarva kal zir nang e

VAIZAWI ZAI

1. Zawngṭah ierah a vai zawi vei a,
Hmarlengvung pa'n tluk leh thlak a fawm (v 3)

2 Zawnga te u, chhim zawnga te u,
Hmarlengvungpa lovah chhuak rawh u (v 3)

3 Tui thiang tui dam tui nunnêm a ti,
Tiauvah damten a luang e, ti rawh (v 3)

4 Bungpui zarah Pualhrang maw a thle,
Ka zui lai lêng siali maw a thle (v 3)

5 Bungpui ţhuam laiah zu au ila,
Leng ka vai e chhuihthang tluanglamah (v 3

6 Tur ni a sa thliah chhawl ang ka uai,
Bel zel ila hlim thing ang ka di (v 3)

7 Chung tura ni a sa ţen vung e,
Van rang chhumin hliap tiang maw a zar (v 3)

LIANKAWLCHHUNA ZAI

1 Chhun ni rei chu ka tiam lovang che,
Lelthang kiu changin mi ngai rawh

2 A ţha val dang i chhai loh chuanin,
Nunnemte inngai reng ang aw,

3 A ngur ţianna ni leh thla karah,
Zai pianna bel lian khawn karah

4 Ka pu Vungte tui ang a nêm e,
Buar khawpui lal lai a ngai e

5 Kan Buar khawpui lunglen thlir changin,
Chawnbanah lai tha a awm lo

6 Intu chiam ang Nilen zaiin aw,

Thai ngam lo ka kiangah lâm rawh

7 Lengi man tuak thinglenbuang zarah,
Ki-awt kal ka zîr thui vala.

8 Inngai ang aw, lungrukah Siaļi,
Hril man ang zatam zawng laiah

9. Kan bukthlâmah nilen a zuam lo,
Tlang phei duai khanţhuam a ngai e

10 Kan bawlpu hian zu dawn a thiam lo,
Bing tui ang a phiphu dawn e
=Kan Puithiam hian zu in a thiam lova, mi ka thawi emaw a ti ţhin a, bur ûm te tak te (mi an thawina haite) emaw a ti ţhin a, a phuh chhuak leh dawn mai ţhin a ni

TUCHHINGI PA ZAI

Tuchhingi pa hi a hming chu Lalkhuma, Vuttaia fapa a ni a, Vanlaiphai leh a chheh vel zawng zawng khi a ram vek a ni Kum 1832-ah a lo piang a, a nupui chu Vanhnuailiana fanu Darhlupuii a ni Darhlupuii nen hian fa pakhat chauh an nei a, a hming chu Laltuchhingi a ni Fapa a awt em em a, fapa chu nei ila, Hniarvunga ka sa ang a ti ţhin

Fapa min neihsak thei dah law maw tiin a khaw nula hmelţha Chemtawii hmei atan a nei a, mahse fapa a neihsak theih bik loh avangin a ţhen leh ta a, a khaw nula bawk Khualhluti, Chunthang hnam a nei leh ta a, chu chuan fapa a neihsak ta a ni, mahse he a fapa pian hma thlaruk velah Lalkhuma chuan a lo thihsan ta a, fapa a awh em em chu a hmu hman ta

lo a ni, mahse a pa damlaia a hming tura a lo phuahsa Hniarvunga chu an puttir ta a ni

Lalkhuma thian kawm ngeih ber pakhat chu Puivunga a ni a, ani pawh hian fapa a awt ve em em a, fapa ka neih chuan Hawihluana ka sa ang a lo ti ve ṭhin a, mahse a nupui Thangṭhuami chuan fapa a neihsak theih loh avangin a ṭhianpa Lalkhuma chuan a ṭhentir ve a, an khaw nula Hminglhiani a neihtir ta a ni An hla awmzia te hi hriat fiah a awl zawk nan an chanchin hi tlemte kan han sawi hmasa a ni
An hlate chu —

1 Tuchhingi leh Hniarvunga,
Khawvel lawi ang ka thanpui,
Ka thanpui e Hniarvunga

2 Kan siam kan siam Hawihluana,
Thangtuaii nen kan siam Hawihluana,
Chawi na ngai e Hminglhiani
=Hawihluana hming hi Thangṭhuami nena kan sak a ni a, chuvangin Hminglhian, (tuna a nupui chu) tirawh, Hawihluana i sa ang

3 Thangtuaii kal dawn leh rem thei lo,
Hraite chem ang chawi lo Hawihluanpa
Iang na ngai Zawltling Ngambawm
=Thangtuaii han ṭhen chu a rem thei si lo, mahse Hawihluana pa hian fa a la nei si lo, inṭhen mai ila, Tlingi leh Ngambawmma chu kan ang zawk mai tur a ni
4 Pukpui hmingthang runah nei,
Phai khaw zuk sial a ṭhiangin hawn e,
Darpuii nang awi rawh
=Pukpui hmingthang khi inah ka hmang ngaw

maı a, Vanlaıphai sazuk hi pahnıh ká rawn hawn a nı Darpuıı nang a lu hı han lâm teh khaı. (Lalkhuma hi mıhuaısen ramvachal tak maı a nı a, sa pawh a kap tam reng a, Saķei pawh paruk a kap a nı. In ang maia a hman, a ramchhuah changa a rıahna pukah hian Lalkhuma ruhro te chu a tupá Saıhnuna, Mualcheng lal chuan a dah ţha vek a, Cement ın puk chu nalh takın a cheı a a lung a phun bawk.

5 Hnıarvungpa awmlai veı chhungah chuan,
Zuk sial duhın lenge phaı nuamah,
Zokal chhım tlang lam a hawı thul e
=Hnıarvungpa dam loh chhung chuan phaı nuama Sazukte chu an thawveng khawp maıa, an duh leh zo lam an hawı a an duh leh chhım lam an hawı thul ţhın a nı

6 Phaıah sıktuı dawn maw e,
Dungnh lawn e Lenpui zo daıah,
Hranghnunpuıpa chengrang a famna
=Phaıa a awm laııı tuı ın tak ang maw, Lentlang zopuıah a lawn chho ta maı a, chutah chuan Hranghnunpuıı pa hıan a kap ta a nı

7 Keımahnı maw hnâm len chhung,
Thlang tıang kan kaıh nem duaı e,
Ka hel laı a nem duh lo
=Mıhuaısen hrıam lek chhung kan nı asın, khawthlang lamte pawh khu kan hneh tawh a, salah kan kaı tawh a, mahse ka nula rım erawh hı chu a nem duh lo a nı

8 Kan tı ţhın e, kan tı ţhın,
Laltuchhıngpa kan tı ţhın,
Kan ngaıh vang maw lunglen vang

=Laltuchhingpa kan tı reng maı a, kan lunglen vang ni ang maw amah kan ngaih vang nı zawk ang maw

9 I kaı ang aw khua nuamah,
Chhım tlang ı kaı ang aw khua nuamah,
Chawngtuı khur leng buaina
=Chhım tlanga khaw hmun nuam Chawngtuıah ı kaı ang aw, a tuıkhur pawh a ṭha a, nula tlangval (leng) ınbualna tur a nı

10 I lâm ang aw bel hıanah,
Lallaı rûnpuı zau ruaıah,
Ngaıh zawng lêng kım rawh maw
=Ngaıh zawng zawng lêng kan kım bawk a, lal ın zau ruaı maıah hıan ı han lâm teh ang, zu lah a tam sı a

11 Aı ka lungdı nang nen hıan
Zobâwm vanrâng chhum angın
Leng hmun ıla kawlrawnah
=Nang ka ngaıhzawng nen hıan van chhum ang maıa kawlkıl thlenga han lendun ka chak mang e

12 Kâwnpuı rengchal sıahthıng zar mawiah
Rodângi lêng ka runpuı mawıah
Khawtinhrangpa'n thaı ma ı
=Kawnpui rengchalin thıngzar a mawı angın Rodângı pawh hıan ka ın a mawı dawn si a, Khawtınhrangi pa hıan ka nupuı ka ma maı teh ang e

13 Leng kan zawl kan sawi love
Tıahṭang nemṭe mi chultır ve la
Ban a zam e dang lo la

=Nula ngai thei kan ni pawh kan ti love, i ṭang-
nem chu min han chultir ve ta che, ka ban hi
lo dang zel teh suh aw

14 Laltuchhingpa ka vanglai,
Ka sumtualah siahthing tlar bung e,
A mawi emaw Tawii en ve rawh
=Tuchhingpa hi ka vânglai tak a ni e, ka kawt
ah pawh Seluphante a tlar bung tawh mai a,
mawi i ti em? Tawii han en ve teh (Hei hi a
hmeinu tur Chêmtawii a hel laia a phuah a ni)

15 I mawi Laldâng ka bel che,
Thingsiri par vuanin Hniarvung pa
I awi ang hrangtin lu
=Laldâng i mawi ka ti ngawt mai a ka bel che a
ni, pangpar mawi tak tak te kengin i sahr âng
kah lute hi i awi mup mup mai teh ang (Hei
hi Chemtawii han chhan vena a ni)

16 Hniarvungpa lungleng ka kuai ngawi e,
Chunthang dawntuai Saivạte
Phunchawng par ka thliak rua love
=Hniarvungpa lungleng chu ka kuai ngawih
ngawih mai a, Saivate hnam ami Chunthang
hnam dawntuai, Phunchawng par ang mai chu
ka thliak thei (ka nei thei) tak ang em aw (Hei
hi Khualhluti a hel laia a phuah a ni Chun-
thang hi Saivate hnam (chi) peng a ni)

17 Hmanah Singai sum tin phur
Ruipui in chhawnrâwlah nei e
Liando te unau lung lawmna
=Hmanah Singai sum phur chu ruipuiin a lo lem
a, Liandova te unau lawmna a lo ni

18 Ka ngen mu lo do lo u,
Ramlai suanglung thing lenbu ng
Ram zuksial nu'n do na ngai
=Nangni ramhnuaia thing leh lung te u ka s lal
mu lo dawng suh u Sazukin (Zakpui in) a
dawng zawk ngai e

19 A relin min rel rawh u
Huntung Sai chuang zu daw una
Ka ngai e thlawr vung zu
–A relin min rel mai teh u dawnkawna zu kan
han siak to to mai a, huntung Saicou ing nova
kan han in thin kha chu ka ngai em a ni

20 A min lungdi an chhai lamhianah
Laltuchhingpa ka chhai dang ve rawh
Tulum sa Phuaivawm rawlliana
=Mite chuan lamhian dungah an ngaihzawngte
an chhai thin a, Laltuchhingpa chhai ve thin
erawh chu Tulûm vei savawm aw ring tak
mai a ni (Tulûm hi Ramhuai a ni a, hmanlai
chuan mihring kaw chhungah pawh a lutin an
ring thin Sai an beih lai chuan Sain luruh per
khawpa a chil tawh hnu an lo thova, vaibelte
an han zu a, an tawng an tawng leh thin a,
chutiang chu Tulum a lut a ni an ti thin, mah
se an â ruai tawh thin a, chuvangin Savawm
hi Tulum sa phuaivawm rawlliana tiin a vuah
a ni

21 Lunglen ka bang lovang Hniarvung pan
Leithang hram ruai ruai e khua thalah
A mi û e nghilh lai har ve rawh
=Khua thalah hian leithang hi a hram ruai ruai
mai thin si a, mi u te nghilh an har em mai

Hnlarvungpa chuan lunglen ka bang thei dawn love

22 Tuchhıngpa zıngvawn zawl i thlen chuan,
Pawla kawtah chengrang kau ang che,
Hnâm len la sat daı rawh.
= Tuchhıngpa zıngvawnzawl (mıtthı khua) ı thlen hunah chuan Pawla kha han beı la, han sât hlum ngeı ang che (Hmanlaı chuan nula ngaı lo emaw tlangval ngai lo emaw chu mıtthı kawtchhuahah Pawlan a lo chang a, saıraw-kherhın a lo perh ţhın a, a perhna chu a pan a dam theı hauh lo a ni an tı ţhın).

TLANGNUAM ZAI

He hla hi "Tlangnuam Zaı" tih takah nula tlangval ınphuahna a tam bık a, nula tlangvalın thıngphurhna leh ramvahnaah te pawh an sak tam ber a nı awm e A lo chhuah ţan tırh dan chu kum 1890 Mızo rama vaılen laı khan Pı Neihı khua Lungtan aţanga chhuak ţan a nı

A phuah hmasatute chu
1 Kawlkhuma, an tlangval hmel ţha a ni
2 Kawlphunga, tlangval lungleng zaıthiam
3 Nula Hauvı
4 Nula Rualchhıngvungı

Heng nula tlangvalte hian Lungtan khaw bul Muallungthu ramah khien thıng an phur ţhın a, Tlangnuam an vuah lai [illegible] chu mual leh mual inkar ruam ram nuam tak, hmun zım te mun an sawı ţhın Zawlbuk neih laı kha chuan tlangval leng haw te hian an mut hmaın Zawlbuk leıkaah te an ţhu a,

tin a chang chuan Zawlbuk bahzar awkpakaah te an dak a, an sa veng veng ṭhin a ni Chung Tlangnuam zaia a lar zual deuh deuhte chu -

Sailo vai ang an lal hmun ṭhiau a ni e,
Hnamtin suihlung ruala ropui rel lo chu,
A ngur khua siam zau an awm love
=Sailo lal dan chu a thuhmun ṭheuhva, mi tin lungrual zawnga rorel thiam lo chu, lal mah nise khaw nei zau an awm love

2 A tlang tluanin Laldang tukram a ni e,
Ngur bel lo chu ar ang vaih an hmachhuan e,
Haw rawh ṭhiani i kai ang tlang dum durah
=A tlang tluan hian kan lal ram vek a ni a, lal bel lo chu retheih mai an hmachhuan a ni, haw rawh ṭhiani, ram ṭha dum durah sawn i kai ang
(Hei hi Mizoram Bawrhsap hmasa ber Tarmit sapin lal ramri a siam tirh laiin Lalhleia (chutih lai chuan Sawlengah an awm a) ram tur chu Kepran tlang sang lai tak aṭangin Tuirial leh Tuivawl inkar zel Tin, Tuirial leh Tui ruang inkar zawng zawng saw a pek hlima an phuah a ni chu chu 1890 94 vel lai a ni ang

3 Kan ṭuanna mah Changtui thleh riat saw ralah,
Pualbrang di ngai a au ruai e kawlrawnah,
Suihlung rual dun i di ngai ve ve.
= Kan lo fehna chu Tuichang luikawi lamah sawn a ni a, kan sir lamah chuan Vapual di ngai a au ruai ruai ṭhin a, di ngai ve ve inthurual ila aw

4 Suihlungleng lo hi val awm love,
Kei zawng a leng chuang e nang tawnah,
Pai ang kawp zai kan rel si love

=Tlangval hi lungleng lo zawng an awm love
kei erawh hi chu nangmah ngai bian a leng
chuang bik a, inneih zai lah hi kan la rel si lova

5 Suihlung leng reng renga ramtuan chu,
Kawltu chawi lai ka zuam love ka chawnban,
Sawmfang lentu chang rawh se
=Lungleng reng renga lo feh mai chu, ka ban
hian tuthlawh han lek vel a zuam ngang lo
mai, duh ieh kan lo chu hnim zo (tul zo) vek
mai rawh se

Luah loh bawngte a leng khua hianah
Khuandimin kal ma nang e tlei dang tawnah,
Zun ngaiin fam zaw nang ka ti e
=Nupui nei lovin hei ang khaw hianah hian a la
awm si a, mi dang ka nei lo mai ang a, zun
ngai pawhin ka thi zawk mai ang e

7. Tap tap ila, di ngai mi ti u,
Thapui nen thenloh thudi kan tiamna,
Tlangnuam thuam ang ka do zo love
=K a tap ka tap hi, duh leh di ngai min ti mai
rawh u, Thapui nen intnen lo turin kan tiam-
na tlangnuam saw ka do zo ngang love

8 Thapui va kal ta la khiangawiin,
Phunbung zara Pualhrang indi iang tawh hnu,
Tuar har ti ve ang maw kan nun kha
=Pasal nei chuan a va kal ta a, Bung zara
Vapual inngai ang maia awm kan ni a, kan
nun kha tuar har rawn ti ve tak ang maw

9 Tuar har ka lo ti e kan nun kha,
Mi then lovang kawla awmlai leng lo chuan,
Kan ti thin e tawnmang chang ta e,

=Kan nun dante kha tuar har ka ti ve ngei mai thihna chauh lo chuan mi ṭhen lovang kan tih ṭhin te kha, mumang ang mai a lo ni ta a nih hi

10 Tuanpui tam e vawiin ni chhun chu,
Ka hawi vel e mi u sakhmel tel lo chuan,
Thinlai zing riai ka tuar zo love
=Vawiin chuan mi tam tak ka feh pui a kan hawi vel a mi u hmel a tel si lova, rilru thawpik ka tuar zo love

11 Ṭhapui leng leng suh di mi awm rawh,
Kiangah zal la, awmhar tinkim dawn ve la
Kei chu lunglen tuar har ka ti e
=Thapui leng leng lovin ka kiangah hian mu la, min awm mai rawh, kei zawng lunglen tuar har ka ti em mai

12 Thim pawh zing se, chhim Zawnga chan chu,
Ka nghilh lovang siahthing sang lerah
Thapui kan inlawm lai ni zawng kha
=Thim zing sela chhim Zawngah pawh chang mah ila, kan inlawm lai (kan feh dun lai) te kha chu ka theihnghilh thei lovang e

13 Chhungpuii kawl ang a var e mi hluanin,
Thingtin zikin chhawl min ṭhuai e lamrawnah
Hautiang ngai thlawnah kei mi siam le
=Chhungpuii chu mi dang ain a fing zawk a kawngpengahte lah chhawl min ṭhuai ṭhin a, kan nunhlui ka ngai thlawn mai zawng a ni e

14 Thingte ṭhuam lii liai reng a ni e,
Chhawkhlei par maw siali i lungla i hnemtu
I di Chaltuai sakhmel te angin

=Chaltuaia hmel a ang e tun thingte kak ṭhuam lii liaia Chhawkhlei par hian i rilru a hnem a ni maw?

15 Chhawkhlei vanglai ka chuai e di tawng lovin,
A ngur khua mawi an leng sen siar e
Mi u thinlai ka run zo love
=Chhawkhlei par vanglai ang mai kha ka chuai ta, lal khaw timawitu nula te lah an leng sen-siar mai si a, mahse an rilru ka hneh ve zo lo a ni

16 Neih loh chang sial ka tiam ngam lo che
Puallenga rai ka rah lei vangin
Tlei dang i chan ka phal lul love
= Fabrah rethei ka nih avangin, i man tur pawh sial peki ka tiam ngam lova, mahse mi dang i neih zawng ka phal lul love

17 Chhungah luti pawnah chhuak thuli,
Chhawrhthla zan kai a eng ruai e di lenna,
Chaltuai tu runah kai ang maw e
= Thla lah chu a eng ruaih mai si a, in chhung ka luṭ thul a, ka chhuak ṭhul a, ka di Chaltuaia kha tu inah tak leng maw.

18 Turni mual liam tur khi ngai mâ i,
Ṭhadang mual liam a ngaih hlei len dang na e
Chham ang zalna rial tui ang dai e
= Ni tla tur khi chu ngai lo mah ila, Ṭhadangi mual liam tur ngaih chu a dang hle zawng a nih hi, a mutna te lah chu rial tui ang main a dai ta si. (A nupuiin a kalsana a phuahna a ni)

19 Zu kan dawn leh lenrual kim te'n a nuam e,
Leng kan hei leh mahnite lo chuan,
Di ai a kal chṭai love
=Zu kan innaah chuan ṭhenrual kim taka awm hi a nuam a, nula rimnaah erawh hi chuan mahni chauh lo chuan induhdan (inngaih dan) a sawi theih loh ve

20 Kei zawng lunglai ka her chuang love,
Ka di suihlung a her zatlang lam rawnah,
Tlei dangah her ve nang ka ti e
=Kei chu ka rilru a la dang chuang lo na a, ka di rilru erawh chu vawiin kan kalkawngabte chuan a dang ta hle mai a, kei pawh nula dang ngaihtuah ve mai ila ka ti e

21 Thingtin zik mawi zawngin kan ṭhuai e,
Chawngmual rolung Pualhrang thlakhawng leng
Lunglai a her leh ruai ruai ṭhin e. [kaina
=Kan kawtchhuah Chawngmual lama lungdawh awmna, vapual kaina hmunah pawh sawn hnah mawi tak takin kan chhawlṭhuai ṭhin a, mahse rilru dang min putsan leh ṭhin a ni

22 Luah hram ilang kan ti bil love,
Ṭausen vak ruai ruai e, khua lianah,
Arte pumphel sarep a ngen e
=Nupui atan nei ngei ila pawh kan ti ngam bik ta love, a khawhring neih chu a lo chhuak a, arte pumphel leh sarep a ngen zu nia (Hei hi nula khawhring nei phuahna a ni A khawhring kha a lo chhuak a, arte pum phel leh sarep a rawn ngen a, a rawn ṭawngchhuak a ni)

23 Lawm lai maba suihlung rual lo chu,
Kei mi ngaiin ramdaiah chhawlthing vuanin,
Uai hmiang hniang hian ka ring ngam lo che

=Kan ınlawm laı mah khan kan thuruai theı ngaı sı lova, keı mi ngaı bian ramdaiah ı uaı ka rıng ngam lo che a nı.

24 Zanın chuan e, ı rûn ka rial e,
Laıah hnawm thang Chaltuaia'n zu ka ruı e,
Hêllaı lêng te ngaıh lo bang lo la
=Ka zu ruih avangın zanın chuan ka lo lêng lo maı a ni a, ngaıh lo bang suh ang che

25 A mı ındı leng e, khua hmunah,
Cho har ka dı lenna kâwl rawnah
Bawngte palaıah tir zel ıng e
=Mite ınngaı (ın di) chu khaw khatah an leng thın a, keı ka di ngaıh har em em maı ı chu hmun dangah a awm daıh sı a palaı atan sava kan tır zel maı a nı ang chu

26 Mi chu di rûnah an zâl reng e,
Serh chhawl an bang kım e leng kaina
Ar ang kan vaıhna khua rei ta e
=Mıte lah chu an nulate ınah an awm reng maı si a, han len vena tur pawh, luh ve phal loh entırna chhawl (serh chhawl) an bang hı a nı rıngawt maı a, kan vahvaıhna a reı tawh asın (Inthawı kan chın lai kha chuan mikhual luh a thian loh entır nan chhawl hı sumhmun kawngka chungah te an bang thın a nı)

27 Kèi rıak di ngaiah mın sawı lo u,
Kan hêllaı Ţhadângı lunglen chu
Daitıal ka chang dah ang a tı e
=Kei chauh hı dı ngaiah mın sawi ma ta che u, kan nula rim lai Ţhadangı pawhın ka thı thei maı ang a tı hial asın

28 Hêllai leh hêllai an dang mang e,
Kei ka hêllai enchim loh pârte lii liai
A chun nu nem te'n dil ing e
=Kan hêllaite an dang mang e, kei ka hêllai (rim lai) chu en nin theih loh parte a ni a, a nu hnenah tha takin kan dil a ni ang chu

29 Neihchawng parvate mah thlang lâm e
Hmel di lohvin sum leh rel puan min hlan e,
Khuandim hnu nau angin a tap e
=Hausa parvate mah hi an kal her liai liai a ni a, kei zawng ka ngaihzawng ni hauh si lo ten sum min pe teuhva ka chhungte lah chuan puante min chhawmtira pasal mi neihtir mai a, pasal neih hnuah pawh ka tap tlawk tlawk mai a nih hi, len ve liai liai rih pawh ka duh vei nen

30 Ai ang vaih leh hmawng thing ang pem chu,
Zoawi lelte a lo kiuve mi chhuahtlang,
Ka lungdi nen len nan a tha e
=Retheih avanga han pem ringawt mai chu mi kawtchhuahah lelte a lo hram a ka ngaihzawng nena han len nan ka va it tak êm ve aw

31 Rauthla lungmawlin rûn a nghak e,
Khuangthahnimi nghahna hrang dawnlung,
Pualhrang thla khawng a leng zo nêmah
=Khuangthahnimi kan nghahna thin, mi lung-dawh chu, a ngaiin a la awm a, Zo nêma va-pualte lah chu an la leng duai duai reng bawk si a, Khuangthahnimi kan ngaihtuahna zawng a reh thei love, an mah nilru a la cham reng a ni (Hei hi nula an rim lai, thih avanga an lunglenzia phuahna a ni)

32 Zotu Phuaivawm chhai chu hrang thin lai,
Dawhtling chunga annêm siali leng chhai chu,
Kan nui ţhin e, senlai nan angin
=Savawm han beih chu mi huaisen rilru (tih mi) a ni a, tap chhak zawla nule nena han inchhaih vel erawh chu, nausen ang maiin kan nui ţhin a ni.

33 Siar indi leng hmun ka chung thangvanah,
Rûn a dang e, kan luah si loh chuan,
A vâ chang i di leng hmu i.
=Arsi indi (inngai) mah khi vanah an leng hmun a, kan inneih si loh chuan kan chenna in a dang si a, savaa chan ka va chak tak êm, ka di hmel ka hmuh theih nan

34 Zaten kan leng love rûn hmunah,
Siamtu Pathian a lungmawi ti u,
Tuah suala di chhai lai rem thei lo
=In khatah kan leng hmun ta si lo, siamtu Pathian hi a mawl ngawt mai ti rawh u maw Nupui nei suala chhai lai hi zawng a rem thei ve ngang love (Hei hi nula a ru a, an chhuhsak leh ţhin a, chumi a phuahna chu a ni)

35 Ka chung van thawm a ri kal ruai e,
Sil khum lova Thangpuia û ram ţuan chu,
Khuangruah sur e, Neihlung zo daiah
=Khawpui a ri kal ruai mai a, lukhum nei lovin Thangpuia û a feh si a, Neihlung zo lamah ruah lah chu a sur bawk si

36 Lung a leng kan ti ngam si love,
A ruk te'a hmel ka di ngai ing e,
Kan tawn lai ni a tlung har mang e
=Lung a leng kan ti ngam si lova, a rukte a ka

ngaihzâwng kha ka ngai mang e, ka tawh ni
tur a thleng har mang e

37 Lung a lêng e, ti ve ila mi dânin,
Di ngai lova, ka nu, khawtlâng lunglên chu,
Romei kâwlkungah an zâm ṭhin e
= Ka nu, di ngai ni lo mah ila romei a han zâm
a, khawtlâng lunglen pawhin lung a lêng a
ni e

38 Tap ṭap ila, khua lianpui mi dai kâwmah,
Lungchim takin dâr ang ka chhai ngam love,
Luah sual ka di ngei pâr ang ṭha e
= Hei ang khawlian pui dai bulah hian ka ṭap ka
ṭap mai teh ang e, ka duh ang pawhin ka
chhaih ngam si lova, ka phû loh tawp ka nei a,
ka nei sual ngei zawng a ni tak a, mahse pâr
angin a ṭha, a mawi a ni

39 Chhawrhthla kalna thlangvan sâng khi dang hlei
Suihlung lenin hawikawm lenrual ngai ing e, [lo,
Tlâng a dang tual tual e, kan lênna
= Thla lah khi a kalna pawh a dang chuang hlei
lova, lung a han len chang chuan ṭhian kawm-
te kha ngaih a na mang e, kan lênna tlang lah
chu a dang tual tual ta si

40 Ram kan ṭuan leh i hming kan nghilh lo,
I zûn awmlaiah kan vei reng e,
Chaltuai lêng lêng suh di min awm rawh
= Loah pawh han feh mah ila, kan theihnghilh
thei si lo che a, i zûn hi natna ang maiin kan
vei reng zawng a ni e, Chaltuai lêng lêng lovin
min awm mai rawh

41 Chaltuia aite ûm a chawl e,
Duhtawk burtui kan hmuam lai ve kha,

Ḍam lai pialrâl kai ka lo ni e
=Ka tuiburûm a ruak ṭa reng mai, ḍuh ṭawk a, tuibur kan hmuam lai ve te kha chu dam lai pialral kai kan lo ni e

42 Fâng fa lo leithang ṭap e, ni chhunah,
Chhai lai ngaia kan ṭahna tlâng tam nâ e,
Lungtiawli ṭuanpui zel loh chu
=Chhûnah chuan chaw ei hlei lovin leitê a ṭap a, kei pawh ka chhai lai ngaia ka ṭahna tlâng a tam ṭhin a ni, Lungtiawni fehpui zêl loh chuan

43 Ṭah lai ka bâng lovang ka ti e,
Thlafam ngaih khua rein min hnêm e,
Nau ang ka nui leh dâwn lêng tâwnah.
=Ṭah hi ka bâng thei tawh lovang ka lo ti ṭhin a, mahse mitthi ngaih chu khawrei hian min lo hnêm a, tunah chuan mite bulah (mite avângin) ka nui leh dâwn ta e (Hei hi tlangvâl nu pui sûn phuah a ni)

44 Kumsûl lo vei suihlung lêng leh ṭhin,
Mitea lâwm ngai i lâwm leh ang an ti e,
Tha chungnunglurin khiang a awi e
=Kumṭe a lo ral a lung a leng leh ṭhin kan thian te chuan mahni lâwm pangngai lawm leh ang an ti a, mahse kei zawng ka lâwm pangngai Ṭhachungnunglum'n pasal a nei ta

45 Chung tu ra ni ka tuar zo love,
A hliah van râng chhum a lêng love,
Sakruangah fiaratui kâm thei lo
=Nisa hi ka tuar zo love, a hliahtu tûrin chhum lah a lêng thei si lo, taksaa thlantui chhuak hi a tawn ṭhei lo a ni,

46 Sawmfâng kan thlawh leh kai a ṭha e,
Zalêng kan lâwm leh Chawngpui dawntuai,
Ka di sikhmêl a kai mi hluanin
= Kan buh thlawh chu a dawng ṭha hle mai a, kan lâwmnu lah chu Chawngpui dawntuaii a ni a, mite aia pian thiam a ni

47 Sawmfâng kan thlawh behṭhi chang rawh se,
Rairah rûnah a kual love zua ro thil,
Luah hram ang e, hêllai bûngdawni
= Kan buh thlawh hi ṭhiah chang rawn se, fa brah inah chuan pate ro thil engmah a awm si lova, tichuan kan nula rim lai bûngdawni chu kan nei ve thei hram ang chu (Hmân lai chuan ṭhi hi nupui man atân an pe ṭhin a ni, beta behṭhi a tih hian ṭhi beh tur a kâwk chuang lova, ṭhi sawi nân a hmang mai a ni)

48 Sawmfâng a zikah kan lâwr dûn e,
Pathian samsuih loh siali ṭhen chu,
Tah ruai ruai khua a mawi si love
— Buhte chu kan seng dûn tawh a, Pathian samsuih kan ni lo a ni ang chu kan inṭhen ta si a han ṭap ruai ruai dâwn ila, a mawi bawk si lova, a pawi ngei mai zawng a ni e

49 Lelte ṭhâl zui a kiu ram daiah
Lungdi emaw a ngaih chhuntâwl a nei lo,
Khawtlâng pualva Thangngo a ti e
= Khaw ṭhal apianga lo awm ve ṭhin lelte chu ram daiah a kiu vang vang mai a, a ngaihzâwngte a ngai emaw ni chaw lah a ei hek lo, "Khawtlâng mawitu Thangngovi" zu han ti a

50 Kan zâwlkhawpui vâl ṭhiang di chhaina,
Ka zungzaṭiante hi en ve u,

Nuthlawi dâr dawiûm ang ka dawmna
=Kan Zâwlkhawpui hi chu nulaten tlangval a kawpa an ngaihna a ni e, ka kut zungṭangte hi han en ula, Saidawiumṭ dawm ang maia nuthlawi ka dawmna a nih hi

51 A min hraite an chawite zawng an ro thil,
Rairah riang an ka nuthai maw ka ro thil,
Chûn chawi vêkah ka piang tlawm ngei e
=Mite chuan fa an neih pawhin an ro a ni a, fahrah rethei zawngin ka nupui hi ka ro thil ber a lo nih hi, hmeichhe hrin vêkah chuan ka piang vanduai bik mang e (Fa an nei ṭhin a, a fate chu an thi zel mai a, chu mi avanga he hla hi a siam a ni)

52 A min hraite an chawi leh rûn an lûm e,
Pialleiah vai ang thâm e, ka chawi lai,
Chhawrkhâng ngûnkualin rûn a nghak e
=Mite chu an faten in chhung an tihlim a, kei ka chawilai ve erawh chuan favai ang mai-in lei dai a nghâk ta a, a banbun (Ngûn) chauhvin kan in a nghâk ta a ni

53 Vang khaw dung sei ka tual hnâm leona,
Zâwl siali nên zan âr anga kan kaina,
Lentupui phul zing a chang ta e
=Hmanah chûan kan khawlaite hi ka hnathawh na, ka chem lekna hmun a ni ṭhin a, ka nula nu nen pawh âr anga in lam kan panna ṭhin a ni a, tunah erawh chuan rambuai hnim zingah a lo chang ta a ni e (Hei hi khaw hlui, hmun hlui an phuahna a ni)

54 Kan awmna khua kipa fam ngaih chu,
Bêla zû leh ka lenrualten min hnêm e,
Lêng ka ngai e, hnêm thiam awm love.

=Awmna khua apiangah mitthi ngaihn ka awm a, zu leh ka ṭhenrualte hian min hnêm ṭhin a ni, tunah erawh hi chuan lêng (nula) ka ngai êm êm mai a, mahse tumah mi hnêm thei an awm si lo

55 Chhûng kim dâr anga lêngte zawng chu,
Sih nau ang an nui za e, sangpârah
Lung lêm ka nei lo riang mi ti u
=Chhûng kim taka awmte zawng, leika tlângah sih huai ang maia nuih an hlim tlâng a, kei erawh zawng lung lêm pawh ka nei lova, ka va rethei tak êm, ti rawh u maw? (Hei hi mitthi ngaih vanga phuah a ni)

LUNGLEN ZAI

Puma zai ang bawk kha a ni a, he hla hi a lo ṭhang zêl a, hming hran hrante pawh an vuah bawk ṭhin, a chhuah ṭantirh laite, a chhuah ṭantirh dânte hriat a harsa hle Hmanlai chuan upaho zu in hi an han rui deuhva, khai le, i zai teh ang, lung a lêng e,' tiin zai an han rawt a, 'eng hla nge kan sak ang, eng zai nge ni ang?' ti a khuangpute'n an han zawh hian, 'Lunglên Zai pangngai bawk kha le,' an tih chuan tuna kan hla sawi tur chi bawk hi an sa ṭhin Tin, he hla bawk hi khaw ṭhenkhatah chuan, 'Sanghnêmi Zai kha le, i sa teh ang', an tih pawhin he hla pâwl bawk hi an sa ṭhin

Tin, 1890 vailen hma lawk khân Thiltlâng khua Vandula fapa Hrangphunga khuaa mi, mitdel Lalkhawdina chuan an khaw nula Dârlêngiehi chu he mi zai chi bawk hian hla tam takin a phuah a, a hla phuahte chu a ṭha bawk a, a lo darh zau hle a,

'Dârlênglehı Zai' tia lo vuah ta mahe pawh an tam a ni. Tin chutih lai chuan tuna Dârlênglehi hla Radio a an sak ţhin ang thlûk ngıl deuh êt hian an sa ber a, mahse chutih lai pawh chuan tuna Lunglên Zaı kan sawı mêk hi chu a tlár hmasa lâm (a beat) pahna zawhah hian "e" an belh a, fual ruihin an thlûk a, an sa ţhin a nı

Vailen-hun hı chuan Aızawl vêla Sailo Lalbote hı lal lunglêng tak tak, zaı ua r tak tak leh hla phuah thiam tak tak te an nı hlawm a, hemı Zaı bawk hı an sak zın berah a ţang ta a, Sailo-bo hian an duh êm avâng leh an chin êm êm ţheuh avângin tunlaı hunah hı chuan "SAILO ZAI" tih hletu hi an tam ta zaw ber a nı Ţhenkhat Pu Lalhrıma lo kaıhhruaı phâkte phei kha chuan "Lalhrıma Zai" tı ta hial pawh an awm a nı He hla hı Mizo upa zai lâr ber leh a tlâng lâwn ber, khawtlang hmat leh thıam a ni a, tunah chuan kan sawı tawh angin "SAILO ZAI" tih a lo hlawh ta ber a nı

A tlar hmasa bera lam kua (beat 9) nei te

1 Frarate thlang a ţlıng kan nghah sa,
Sialin dı zûn a pal zo lo,
Chawnhân a rawn sıl leh e.
= Kan lo nghah tlin sa zunlêng a tuar zawh loh avângin, a kutke sıl nân a rawn hmang mai zu nîm

2 Ka vau phunbûng a thuam á lian e,
Pualbûng lêngin dı rawn chhaı e,
Hmasawn kan nun lêng a ê.
= Ka vau bûngpur thuam luh maiah chuan hmaıa kan nun ang tak maiın vapual an rawn luchhuah e.

3 Mi khaw chhuahtlâng in dai lungrâwrah,
Bâwngte anga Thangngo kan len,
Khua a mawi hlei nem mawle
=Mi kawtchhuah lungdawhah hian Sava ang maia kan len dun hi a mawi hlei nem mawle

4 Thangte, ka ngai ka ti ngam lo che,
Kan khaw kârah lenbuang hrui suih,
Tapin ka rawn zût leh e
=Ka zah avângin ka ngai êm êm a che han tih zawng ka ngam lova kan khaw inkâra kan pi pu naidunnate kha ṭapin ka rawn zût leh asin

5 Saihniangi nên riahrâm kan ṭuanna,
Ka chung khuangruah sûr lo te'n e,
Lenkâwlah lo hnim reng e
=Saihniangi nêna kan fehnaah chuan sûr si lo vin khua a (dur) hnim reng mai a ni

6 Duh leh ka man tlaiin kiam rawh se,
Thlehte nemrâng puanin ka zâwn,
Lung tilêng Chaltuaia e
=Ka man chu duh leh Rs 20/- chuan tlêm mai rawh se, lung tilêng Chaltuaia chu puan ṭial ka zâwn ta mai a ni.

7 Mi ngai ve rengin ka ring love,
Kei zawng thapui tlânga Ainawn
Sirte pâr iang ka ti che
=Mi ngai ve che pawh hian ka ring lova, kei erawh chuan tlânga Ainawn pârte, Sirte pârte ang ka ti che a ni.

8 Dâwn ve teh u, vanduai chhûng zawng chuan
Chhûng kim dâr ang lênna tlâng saw,
Zalam an din thar leh e

= Vanduai chhûngte chuan han ngaihtuah ve teh u, chhûng kim taka kan lênna tlâng saw, kawng an lo siam thar leh ta

9 Tlei dangah khuandımin kal mah la,
Vâl za der thiam Ainawn pârte;
Tuar har ka ti dâwn mang e
= Mi dang lo nei ta mah la, mi lêm thiam Ainawnpârte, tuar har ka ti dâwn mang e

10 Huiva ṭap e lenbuang zâr mawiin,
Chaltuai di ngaiin ka ṭap e,
Khawzo ram dai hnuaiah e
= Vahui chu thing zârah a ṭap a, kei pawh di ngaiin ramhnuaiah ka ṭap asin

11 Dârbêla zû ka nghah tling rawh maw,
Chhuahtlâng mawia ka nghah Siali,
Zamual ka liampui love
= Dârbêla zû kan siak a, kan nghâk tling ṭhin a, kawtchhuah mawitu ka lo nghah chu ka kal rualpui leh ta si lo

12 Ka tâwk ang che a thlum lai ngeiin,
Heti renga lenrual kan ngaih,
Hmana chhai lai di hnehin
= Hmana chhai lai di ai pawhin kan inngai zâwk alâwm le, a thlum lai ngei hian ka han tâwk teh ang che

13 Luah takah sul angin min tum chuan,
Ka chung chhawrhthla ni tiam dûn i,
Lungduh Thangngo nang nên chuan
= Min neih duh tak tak dâwn chuan ka duh tak Thangngo, kan inneih ni ṭûr i tiam dûn mai ang.

14 Tlâng zapui relthang kan phur tawh hnu,
Ka rûn kai lai bâng lovang che,
Chhailai Chaltuai, mi awm rawh.
=Vantlâng rêl kan tâwk ta bawk a, kan ina rawn len bâng lo la, min awm rawh

15 I vanglai kei zawng ka phû lo che,
Pârte anga i chuai tawh hnu,
Chhuihthang mi rawn di ve rawh
=I vanglai ka phû si lo che a, pâr ang a i chuai tawh hnu tal hian mi han ngai ve teh

16 Thingte zik mawi zawngin kan ṭhuai e,
Thangnuihlauvi lung her che maw,
Tlânga thli chhem bûng angin
=Thinghnah no mawi tak takin kan ṭhuai che a, tlânga bûng thliin a chhêm her ang hian kan lamah rawn her ve tak ang che maw

17 Zânin kan ngaih zawng lêng kim rawh maw,
Ka hawi vêl e dawhtling chungah,
Thinlai hnêm an tel love.
=Zânin chu kan ngaih zawng ṭhenrual in kim hle na a, ka han hawi vêl a, dawhthlenga ṭhu zingah hian thinlai hnêm an tel ve hauh lo mai

18 Mi ngai lo chu ka ngai bil love,
Mi ngai nên chuan thlang vai puan ang,
Hlui dûn ilang kan ti e
=Mi ngai lo chu kei pawhin ka ngai bik lova, mi ngaitu nên erawh chuan puan angin hlui dûn ila kan ti a ni

19 Thlunglu vau ang a vul kan chuai e,
No nghil nghial lêng Ralletthangpa'n,

Chhaı lehın ka mawi love.
= Ka lu lah chu vau pâr ang maıın a lo vâr zo ta a, kan chuai ta a ni e, nula no nghıl nghıalte zawng han chhaih leh hıan kan mawi ta love (Heı hı upat hnua nupuı sûntuin nupuı dang hmuh zawh tawh loh a hlauh avânga a phuah a nı)

20 I mah ka lunglaı a kham love,
Sâppuı lıan leh hêllaı sıalı,
Beremtu kan ngaı mang e
= Eng dang mah ka lungkham lova, Vaılıan leh kan hêllaı sıalı hı a be rem thıam awm sela ka tı ber a nı

21 Phaıah Phunchawng kulrêng nı lênna,
Valrıang kaına zua nunrawngan,
A rem lovang a tı e.
= Phaırama Phunchawngte khu chu Vakulte n an tlân nıleng thın a nı a, keinı lênna ber erawh chu a pan neıh a phal sı lo

22 Kâwlah vanrâng chhûm a kham reng e,
Awı ka nu e, ka lunglaıah,
A kham mı û ngai ıng e
= Kâwlkila vanchhûm a kham reng ang mai khıan ka nıruah mı û a kham reng maı a nı

23 Ka dâwn Thanghniangi mah kûr lovın,
Ka dawn loh tlâng thing lenbuangın,
Lelte a kurpuı reng e
= Ka ngaıhtuah êm êm thin Thanghnıangı chu mın ngaıh a kûr ve sı lova, ka ngaıhtuah sı loh tlânga thing hı chuan lelte a kurpuı reng a nı

24 A thıangtea zûn a ngaı mın tı e,
Kawlhreı bâtın lentu hnuaıah,

A kiuve lelte angin
= Mi pahnih zûn a ngai an ti a, hreipui bâtin ramhnuaiah (thing phurhnaah) lelte ang maiin a kiu thin a ni

25 Kârah bawngte palai tir lovin,
Lûngkham Chaltuaia lo lêng la,
Tlâng rel i dâwn em ni le?
= Kan inkârah puarak pawh tir lovin mite rel i hlau em ni, Chaltuai, nangmah lo lêng ta mu che

26 Khâmrâng khuai mah a kai si love,
Sirva lungrual Ţuahpui pâr tlân,
Suihlung rualpui ngai ing e
= Khamkhuai ngei pawh hi an kai si lova, Farţuah pâr tlâna sava lungrualho ang maia ka lungrualpui ka ngai ngei e

27 Haw rawh ţhiana ţuan ţul dâwn lovin,
Thangtin chhuah vâl dâwnlung chungah,
I hmuak ang Dârlênglehi
= Haw rawh ţhianpa lo feh ţûl ngaihtuah lo ila thangchhuahpa lungdawhah sawn Dârlênglehi, i hmuak ang

28 Zâwlkhawpui khu nghilh ni awm love,
Tlai ni tla sen siara khuangpui,
Lam sâr kan vel lai ve kha
= Zâwlkhawpui khu ka theihnghilh theih love, ni tla tur sen sirsiar hnuaia khuangchawina selu-phan bula kan lâm laite zawng kha

29 Chawrhthla chhim chhuak kâwl a êng ruai e,
Ka dâwn vawng vawng mi û nunnêm,
Khuandima muai liam tawh hnu

=Thla hi thlasik lai chuan chhim lam deuh hlek-
ah a chhuak ve bawk a, khua a thiang a, a êng hle a, kâwltâwp hi a êng ruaih mai a mi û nun nêm pasal nei tawh hnu kha ka ngaihtuah vawng vawng a ni

30 Lêna chhawkhlei pâr a chul ṭhin e,
Chul lotê a Nonghilnghiali,
Hmâr tlângpui mawi rengah e
=Lentlânga chhawkhlei pâr khi chuan chul hun a nei a, Nonghilnghiali erawh hi chu a chul ve thei si lova, hmar tlângpui a mawi mang reng e

A tlar hmasa ber lam sawmpakhat (beat 11) neite

31 Rilah lo pût hmnghate pian nâna e,
Ṭha vâr siauvin Dârlênglehin,
Chawi nangai e, zingṭianah
=Sangha chênna tûrin tui hi lei ril tak aṭanga lo pût chhuak a nî a, Dârlênglehi chu zing takah a thova, a tling fim ṭha a chawi ṭhin a ni

32 Sirva lungrual muallletah pâr an tlân e,
Zotui in thiang khamrâng kârah,
Lungrualin kan dâwn love
= Savate chuan lungrual takin muallletah (mual-khang) pâr an tlân a, khamrâng kâra zotui thiang hi erawh chu lungrualin (kim takin tih tluk a ni) kan in love. (Hei hi nula leh tlangvâl induh tak mai khaw hrangah an awm ta a, chuta an piruah chu a ni.

33 Chûn nu'n a chawi a chhingreng an awm love
Thuì khaw zathuma chhingtu hi;
Hmuh ka nuam Dârlênglehi.
= Hmeichhe hrin zingah chuan a aia ṭha

(a khumtu) rêng an awm love, Thiltlâng khaw zathumah pawh a ṭha ber mai Dârlêngiehl chu hmuh ka châk mang e (Hei hi mitdel Lalkhawdina phuah a ni)

34 Hmana kan nun iang kha chung Pualhranga e,
Biahzai nêmte'n zawh ka nuam e,
Di ngaih lunglên tuar ve maw
= Hmana kan nun iangtu vapual hian di ngaih lunglên hi tuar ve tak ang maw zawh ka duh mang e

35 Thla chân buaia lêntupui fan mawia e,
Mi û nunnêm Ṭhadâng min han,
Biak la, chung Pualhrânga e
= (Hei hi chu a fiah sa e)

36 Phai a zau ve Muvanlai lên nâna e
Tlâng a sâng e, Pualva dârkhâng,
Bun mawi kan lên nâna e
= Muvanlai lên nân phai a zau hle mai a, Pualva dârkhâng bun mawi ang maia vâl kan lênna tûr pawhin tlâng a sang a ni

37 En teh ṭhiani vâl lungmawl a lêng leh e,
Chalngeng anga pualleng di zui,
Kan la bâng hleinêm mawle
= En teh ṭhiani saw tlangvâl saw, saw lai nula hnênah sawn zu lêng leh ṭhin a mawle, Sechalin a nu a zui ang maia inzuia kan inngaih pawh kan la bâng hleinêm

38 A tlan ngai riak Pualhrângin bûng a tlân e,
Di zûn ngai chu suihlung lâm ang,
A lêng ngai kan lêng leh e
= Vapual pawh hian a tlan ngai bûng a tlân reng

a, di zûn ngaia lunglêngho pawh hi kan lung a lêng reng a ni e

39 Chung khaw ri leh van rial a lo rûm leh e,
Ka di suihlung chung kawlngo ang;
Len chang awm ve ang maw e
= Khawpui a lo ri leh ta der der mai a, ka di suihlunglen chhâng awm ve tak ang maw aw!

40 Chung khawrûn lenkâwl a chhai nui hiauve,
Keini tawna sih nau ang nuih,
Rêl lo mî û ngai ma i
= Khawpuiri chuan kâwlvêl hi a chhaih nui hiu hiau thin a, keini hnêna sih huai ang maia nuih pawh tum lo mi û chu i ngai ma lêk ang u

41 Kâr a hla e lung a lêng ruai ruai mang e,
Thlang vai puan ânga nêm mi u,
Tawn ni rêng a awm love
= (Hei hi chu a fiah sa e)

42 Suihlung lênga nilena zal nuam ing e,
Aitenawnpâr ngûntehring zûn,
In min phuar vêl em ni le
= Aitenawnpâri Ngûnte thi ang maia hring nalh ziar mai zûnin min phuar vêl emaw ni, lunglen avângin nilenga mut ka duh mai a ni

43 Hmana lenlai a ngai lo kan awm love,
Ţuahpui Vau ang kan chuai tawh hnu,
Vûl lehin kan mawi love
= (Hei hi chu a fiah sa e)

44 Tlangah Ainawn, Chawnpui a lo pâr leh e,
Kan thlâkna lohvin a vai ang maw;

Lenmawı Saihnıang nuı hawıh ı
=Tlânga Aınawn leh Chawnpuıte chu a lo pâr leh a nı ngawt alawm, kan thlıah lohvın (kan ngaıh lohvın) chûl lo sela aw, len mawı sı, nuıh mawı Saıhnıangı hı

45 Phaı chhûm mab hı a zâm tlangrâwn a bawm e,
Mau rawdawnah ka dı aı chhal,
Thangnêmı a chuang love
=Nızan ka mut dawnın Thangnêmı nên kan ınneıh dawn chuan mumangah khawnţhıang kan khawn dûn ang tıın dı aısanna ka neı a, mahse kan khawn dûn ta hauh lo maı, kan ınre dâwn lo em nı ang aw

46 Dum der dur la zawlpuı ka sawmfânga e,
A rıang rûnah nâwntuaı khamna,
Chang se lıan a lêng love
=Kan lo zâwla ka buhte chu ţhaın dum der dır teh u, keı anga mı retheı ınah hıan Dâwntuaıı han hualna tûrın Sıal kan neı ve sı lo

47 A thlum mang e, khamrâng khuaıpuı zû huehm
Chalkıvara Darpuıı nên,
Dawn ruaı ruaıah a ţha e
=Kham khawızû aı pawhın a thlum mang e, sekı var pep pawpa Darpuıı nêna han ınah a ţha mang e.

48 Sırva lungrual Tuahpuı par tlan zu hmu ı,
Dı nêna lungrual laı ngaı ıngı
Nau ang mın ţahtır leh e
=Savate chuan lungrual taka Farţuah par an tlan ka zu hmu a, ka nula nêna kan lungrual laı kha ka ngaı a, mın ţahtır leh a nı

=Tuaichawng dâr chuan lal in a mawi ngei mai e, kum tina sechhun, khuangchawi kan neih lai a lo rem tlut tlut thin a ni

59 Laldânga'n khuangpui tuah zai a rel leh e,
Phulzing vangkhuaa lêng tawh hnu,
Lianluaupa kan ngai mang e
=Laldânga'n Khuangchawi a rêl leh a, mitthi khuaa lêng Lianluaupa kan ngai mang e

60 Lalchingkinpa lamkhuangpui tual laiah hian,
Chinlai zawng hi chawngzil ang au,
Lianluaupa a haw thei lo
=Lalchingkin pa khuangchawinaah chuan laichin unau te koh vek an ni a, mahse Lianluaupa a haw thei lo.

61 Sawltlâng khanthuam thing lenbuangah lo fu e,
Ka zâwt ang che ka chung kâwlngo
Fam koh in thiam lâwm ni le
=Sawleng tlânga thingah chuan Kâwlhâwk a rawn fu a, mitthi koh in thiam lâwm ni? tiin zawh ka duh ngawt mai.

62 Dârlawng zopui lal lai puan ang kan zârna,
Rawn fang che maw rauthla lêngin,
Ka u e Dârpuiliani.
=Dârlawng zopui kan laina ram hi i thlarau talin i rawn fang lovang maw

63 Kan chhun awn ruai rual e chalhian zingtuanah
Kân ai bûng dûng kawikei sabrang,
Ngûr aplang Lalzâma e
=Sechâl sakei aihna chu an talh dâwnin zingah an chhun hluma, a awn ruai ruai a, tin Sakei

aih hma lawk hian a tupa Lalzâma a lo piang a, chu chu a phuah a ni

64 Ratu pui saw ngaih zawng zawng lêng an ṭuanna
Nghilh ni rêng rêng a awm dâwn lo,
Tlângnuamlêng pan a ti e
(Hei hi chu a fiah sa e)

65 Khua fur nân e ritva a lo ṭum leh e,
Lalngo ngai la, khua ṭhal nân e,
Kâwlngo a lo lêng leh e
=Fur a lo ni dawn a, savate chu khawlaiah an lo ṭum leh ta a, tunah chuan khua a lo ṭhal dâwn ta a, Kawlhâwkte chu an lo lêng leh ta bawk a, a lunglênthlâk teh e

A tlar hmasa ber lam sawmpanga (beat 15) nei te

66 Chhûngkim dâr ang lenlai ngai lo khaw vanhnuai an awm love,
Hmun tlâng chul hnu zo awi lelte,
Lung tilêng lo kiu leh rawh
=(Hei hi chu a fiah sa e.)

67 Relthang zing e, kârah bâwngte palai tirh kan bâng love,
Aitenawnpâr Chaltuaia chuan,
Ṭângnêm a chûl ngam love
=Kan tlang thang ta a, palaite kan tir tawn ta reng mai a, Chaltuaia pawhin min chûl vêl ngam ta lo a ni

68 Ka ṭuar nêm e chungturni zawng vanrâng chhum kian changah e,
Śuihlung rûka Ṭhapui nang ngaih,
Ka tuar nêm zo dawn love
=Chhum kian chânga ni sa chu ka tuar thei a,

Ṭhapuii ngaih erawh hi chu ka tuar nêm thei dâwn lo a ni.

69 Dul ruai ruai la, chung lum lai ni, zûn ngai ka
[kal nânah e,
Awi ka nu e ka lungdi zûn,
Hmêlmain ka ṭhen love
= Zûn ngai ka kal nân hian ni dul ruai ruai mai teh sela, Ka nu, ka ngaihzâwng nu zûn ngaih hi ka la ṭhen phal love

70 Bilhpuan khuma ṭahlai bâng rawh, fam ngaih
[kan hnêm zo love,
Vanrâng chhûm leh awmlai lêng zawng,
Kiang leh ang chung khua reiah
= Puan khum chunga i ṭahna hi bâng teh khai, mitthi ngaih chu kan hnem zo lo che a, mahse chhum leh vanduaina (mitthi ngaihna) hi zawng khuareiah chuan a reh leh ve ngai e

71 Ka han thlir a zawlkhaw khanṭhuam, romei a kai
[zing riai e,
Puallêng ramṭuan sianglawi rawh maw,
Lung tilêng mi û zawng kha
= Romei zing riai hnuaiah ka han thlir a, Vâla (Puallênga) feh kha haw tawh tak ang maw, lungtilêng mi û-te zawng nên khân

72 Chhim a hnim e hmârah khuangruah, a sûr zawn
Luah loh lungdi ka zui sual e, [hlei ngai love,
Kum tluang ka rûn kai lovin.
= Chhim lama khua a durm hmar lamah ruah a sûr reng ngai love, ka ngaihzawngpa chu ka zui sual hle mai, vawikhat mah kan inah pawh a rawn lêng ngai silo.

73 Chhawrthlapui leh siar thangvân, chhingmitah
[lun grual za i,
Awi ka nu e, ka lungdi nên,
Lung kan rual thei dâwn love
=Thla leh arsi thlirna lamah chuan kan mit a kalrual thei a, mahse ka nu, ka ngaihzâwng nên kan lungrual thei dâwn love

74 Min sawi luam luam ka hming khua liannah a lêng
[hleinêm maw e,
Awi ka nu e, lungdi ka tuah,
Sual e, khua tlai nân a e
= Min sawi luam luama ka hming pawh kan khuaah a leng tawh hleinêm mawle Ka nu ngaihzâwng ka thlang sual ta a nih hi, ka lênrei phah dâwn ta a ni

75 Muvanlaiin di a auve, phai tlâng tukram zauvah
Kei zawng ka di ka au ngam lo, [hian
A leng ngûr khâr chhûngah e
= Phai tlâng ram zau tâk maiah hian muvanlai chuan a di a au thin a, kei erawh chuan ka di ka au ve ngam lo a ni, lal inchhung a awm a ni si a

76 Chung muvanlai a lo lêng e, pawm lai di then
Thangchungnungpa zai lêng rawh, [nânah e,
Zalêng di tuah nân a e.
= Nupa tang, thenna turin muvanlai a lo leng a, mi dang ka neih leh theihna turin ka zai hi lêng rawh se

77 A lêng ngai kan lêng leh dâwn e khawzo tlâng
Thapuii chu mi pawm rengah, [hlimthing angin
Chul theiin ka ring love

=Kan len pangngai ang khan kan lêng leh dawn ta a nih hi, mahse, Thapuii chu mi pawma han chul mai thei tür chuan ka fing lo (ka phal love) e (Nupa an inthen a, mahse a nupui then chu midang han neih mai turah chuan a phal si lo a ni)

78 Ka tap ruai ruai ka chûni nu, lunglen ka tuar
Ka di ang hi vanpui chung chhin, [zo love,
Dawntuai lêng an awm love
=Ka nu, lunglên tuar zo lova tap ruai ruai ka ni a, ka di anga dâwntuai tha hi vanhnuaiah hian an awm lo a ni.

79 Khua thal sela Lentlâng tharsa hawl lai ropui
Tumpâng sialin Laldânga zûn, [rêl ing e
Lêng ngaiin ka ring mang e
=Khua han thal sela, Lentlânga sapel i rel teh ang, Tumpâng pawhin Laldânga zûnlêng a ngaih ka ring a ni (Hei hi a awmzia chu Tumpâng pawh han hmu sela, a tlân duh lovang a, an kah theih ngei a ring a ni)

80 Haw rawh thiana neihehawng rûnah, zai leh lên-
[châwm a ri e,
Muvanlai chuang dâr dâwnkâwnin,
A lup e, tlai nilênin
=Haw rawh thiana, hausa inah (chawngnu chawngpa inah) khuang ri leh zai ri a awm e, muvânlai chuang dâr dawnkawnin zû an siak nilêng mai a ni. (Dawnkawn hi a kualna chhip lam takah hian mû a chuang thin a, chutiang nei chu an awm zeuh zeuh a ni)

81 Ratu pui saw e, hmanah chuan maw, zalêng nên
[di kan chhaina

Kai leh nâng e Lalṭhuamluaipa,
Hmar tlâng lawi ang kan thanna
(Hei hi chu a fiabsa e)

Lalsangpuii pa khawhar hla

82 Awm khua har e, zankhua hrui ang sei leh ṭhin,
Fam ngaih awmhar mi theipuitu,
Lenrual kim ka ngai mang e
=Khua a har e zan lah chu hrui angin a sei leh ṭhin a, mitthi ngaih hi a natzia m hriatthiam puitu thenrual ka ngai mang e

83 Kawl a êng e baw ârin zai an sa e,
Sângpui tho la, piallei thuah riat,
I nghâk rei lua kan ti e
=Kawl a lo eng a, âr an khuang a, Sângpui lo tho teh khai, lei hnuaiah i va awm rei ta ve

84 Tlai a vâr e vârtui thiang an chawi leh e,
Ka zawng ruai ruai lenrual laiah,
Ka tuai hmêl a lêng love
=Khua a lo vâr a, zing tui an han chawi leh a ka zawng ruai ruai thin a, mahse a ṭhiante zingah ka tuai hmêl a lêng love

85 Zâwl khaw chawi lai khurtui thiang a tling reng e,
Sangpui tho la, i lenrualte'n,
Vârtui thiang an chawi leh e
=Kan tuikhur chawi laiah zing tuitling a awm asin, Sângpui tho teh, i ṭhiante n zingtui tling an chawi leh ta a ni

86 Lunglohtui dâwn lo la, Sângpui, i hraite rawn
I chûnleh zua kan riang lua e, [chawi leh rawh,
Suanglawn dâr nên kan ṭap e

=Mitthi khaw thlen hmaa, chhûngte lam ngaih tawh lohna tur 'lungloh tui' chu in lovin lokir leh mai la, i fate rawn pawm leh rawh I nu leh i pate kan rethei êm mai, kan tap a, Suanglawn dâr (Dârkhuang) kan tum reng mai a ni

87 Suihlung mu ang lêng ve ang maw, rauthla lêng
Kawla awmlai a rawng lua e, [tawn nuam ing e
Ka tuai bânah a kai e.
=Lunglêng ve tak ang maw aw a thlarau hmuh ka chhâk mang e, thihna hi chu a nunrâwng mang e, ka tuai bânah an kai e.

88 Pumi der la, lâm angin lo kir leh rawh,
Chhûngkim dâr ang lenna rûn hi,
A ngui ruai i tel lo chuan
=Zin mai mai angin zu awm la, lokir leh mai rawh, chhûng kim taka kan awmna in hi i tel lo chuan a ngui ruai mai a ni

89 Rihchin tlângah zu au ila, thlafam hnu lungher
I hrai chawi-te'n chhûn en ngai e, [maw e,
Hring laman lo kir leh rawh.
=Rih tlâng vêl atang-tein zu ko ila, thi tawh mah nise a nilruina keimahni lam rawn hawi thei leh tak ang maw I fate'n nu an ngai êm mai, mihring awmna lamah (chênna lamah) hian lo kir leh mai rawh

90 Van lal pian ni ka ngai ngam lo, fam ko thiam awm ang maw e,
Chhungkim tê a van lal rengpui,
Zaia kan awih lal zawng kha
=Krismas ni lo thleng tur ka' ngai ngam love, mitthi ko thiam awm tak ang maw. Chhungkim

taka Van lal rengpui zaia kan han awih lai zawng-te kha aw

91 Awmkhua har e piallung khar hawn nuam ing e,
Darkhang bun mawi ka nau hmêl kha,
Chuai lêmin ka ring love
=Khua a har êm mai a, thlân chu zu hawn leh tak ka chak mang e Dâr bânbun mawi ka nau hmêl kha, a chuai pawhin ka ring love

92 Hnamtin chhawn thiam ka tuai lungrun, i rolung [chhuah tlâng mawiin,
Kumtluang chenin a ngir ang maw,
Thinlai min hnêm zo love
=Hnam tin be thei (ṭawngtin thiam) ka tuai lungrun, i lungphun hi kawtchhuah mawitu atan kumkhuain ding reng mah sela, min hnêm zo love

PUMA ZAI

Ṭhingtam hmasak 1880 lai khan Lalhleia, Tipaimuk chung lawkah Chengkawllawn hmunah sawn a awm laiin vai buh zu tawlh-turin Tuirial dungah khuan a khaw tlangvâl Saihanga te, Chawngrûma-te leh tlangval dangte pawh an zu kal a, phai kinah khuan Hrangkhol khuaah-te an riak a, chuta an hla sak an zu hriat chu'

"Vai kel hnute rêngin sawr naw rawh,
Puma eldawng, dawng ruaia," tia an sakte chu an zu hria a, an zir-ve ta a. Tin, hemi tûm bawk hian vai pitar chaw khawn hi buhfaite an pe ṭhin a, an lo ngai ta a An lo hawn chuan Hrangkhol ho hla thluk chuan hla fiam an siam a

"Rialtui hmingthang vai tleirawl kan dawrna,

Puma eldawng, dawng ruaia," ti te hian an rawn sa hawng a, tlangvâl dang pawhin an chinpui ve meuh lova, a reh leh ta daih a Kum rei tak hnuah Ratua an awm leh hnu hian 1908 vêlah khân Pi Darpisiaki (Dênga nu) chuan a nau awihna hla atân Saihângateho hla rawn puak chhuah thlûk kha hmangin "Zawlvanbuk vutin a daih dawn le Ngaii nu ing chhum a zing em e, puma eldawng, dawng ruaia," titein a sa ţhin a, tin, tlângvâl fiamthu siam thiam deuhte pawh in an siam belh a, "Tuizal chakailu a daih dâwn lo

Hângi nu bân reng a zen rawi rawi,"

titein an sa ve ta a He hla thlûk hi a lâr ta êm êm mai á, hla tak tak deuhvin an phuah belh zel a "eldawng, dawng ruaia," tih kha chu an telh ta lova, naupangho pawhin khawlai lênna hla berah an hmang a, chung an hla phuah belh hmasakte chu

1 Lalchhingkina ka vên a ţul e- puma,
Sebawng leh mêl kei ka vêng ngai lo- veng ngai lo

2 Kan tuikhur hi khur nuam a lo ni- puma,
Sirte Ainawnpari bual kan hmu bual kan hmu

3 A mi tar chawmtualah lêng dêr e- puma,
Chawngpuiliana tar khawi tualah lêng thei lo—
[lêng thei lo

4 En rawh Lalchhingkin ka mawi emaw puma,
[illegible] tleitir bân vai mawi ka lâm dâwn e,—
[lâm dawn e

Hetiang hlasa chung hian tlangvâlho chu khaw-[illegible] ten an vai suau suau ţhin a, lo sul feh [illegible] an hmang a, hnahchhâwlte, pangpârte

an vai ta zel a Khawdangin an rawn hria a, a paw chhuak turin tlangvalte an rawn tir a, Khawzadala khua Bunghmun leh Lalsakeia khua Sunhluchhip te chu a paw chhuak tura rawn kal hmasate an ni a, tin Lalzika khân Ratu aṭanga va paw chhuak turin tlang-vâl pali lai a tir bawk a, mahse Ratu thlen ngai lovin Khawzadala khua aṭang chuan an thiam ve ta a ni.

Lalzika chuan a duh êm êm a, Puma Zai chu Sialin a ai ta a, chuta ṭang phei chuan khawtinah a darh chum chum ta mai a ni Heta Lalzika'n Puma Zai paw chhuak tura a mi tirhte zingah hian Pu Liang-khaia pawh kha a tel Khawtinah a darh ta a, Lal tam takin an ai a, nula tlangvalin khawlaiah lâm nân an hmang a, chuta ṭang chuan "PUMA ZAI" tih ai khan "TLANGLAM ZAI" tia sawi an lo tam ta zawk a, tin, Tlanglam Zai tia vuah a nih hnuah hian, thluk hrante pawh a lo chhuak ta zêl a, tunlai phei chuan hming hran a lo chhuak leh ta zel a, Chheih Zai tiin a hria an tam ta ber zawk a ni Tuna Chheih Zai a put hun lai ai hian Tlanglam Zai hming a put chhung khan hla lunglêng leh hla ṭha a piang chhuak tam zawk awm e Chutih hunlai a hla lâr deuh deuh leh a tlânglâwn deuh deuhte chu tlêmte lọ târlang ila

TLANGLAM ZAI

Heng TLANGLAM ZAI te hi chu a hla thute pawh a lo ṭhangthar deuh hlek ta a, an tehkhin thu hmante pawh hriat harsa êm êm a awm ta meuh lova, chuvangin, a harsa zual bikte tih loh chu a hrilhfiah-na siam lo ila Heng hla aṭangte hian Mizovin hla ṭawng (poetical words) kan neih ṭhatzia a hriat theih hle a ni

1 Luang dem dem pialleı ṭha cham chungah,
Limngha pianna khua ṭhâlah kâm lovang che,
Lung tlêng Thanghnïangı ruang bualna.

2 Zawikhaw khamrâng chawla tui nunnêm,
Tuallênmawite pualhrâng lang kan hêl laun,
A rawn dâwn mahna che tling reng rawh

3 Khawhai zopuı tlâng a sâng lalah,
Khawmual limngha zate'n dâr ang lên nan e,
Rihlipuı ngaı lo a tling reng mai

4 Thâmralah maı maw thudi kan tıam,
Lunglên ı bâng lovang aw Ainawnpârı,
Kan ti ṭhın khuareı a chang ta e

5 Hetı ruaı rualıa Ṭhadâng kan ngaih,
Lelteah chang ıla thing tıa huah nêmah,
Uaı ka nuam Laihnıangı lêng vuanın

6 Khua rıı rıaı kan lênna khua ril rıaı,
Darngo lênna hmun hluı kan thıan leh dâwn e,
Zalamah tlâng tluana kan zaina

(An khaw hmunhluiah an awm leh dâwn a chumi phuahna chu a nı)

7 Dı zûn zâm nge ni khawtlâng puı zûn,
Thal favâng lelte leh khua romei kârah,
Tıpkım dâwa lunglên a bâng thei lo

8. Khua tin lâng tlângah ka thlır ning lo,
Pholung vângkhua hmana mı rolung mualah,
Ka di Darngo nêna kan zâlna
(Lungpho khawchhak tlângah khian sawntlang

ang maia tlâng chhip zum tak a awm a, a chhip zâwlah chuan Lungdawh a awm a, chuta an awm dunna chu a phuah a ni)

9 Bûkthlâm hi Chaltuai ka siang lawina,
Tlai ni tlain ka lung min lên e, Darpui,
Zo âwi lelte nêna nilên zawng

10 Thuvate kan ianna tlâng hlui lo,
Han zâl ila thingte chhâwl lii liai hnuaiah,
Suihlunglên kan tuar a nêm mahna

11 Sianglên bûkthlâmah thudi kan sawi,
Min chhang love, Thapui nau ang a nuar e,
Ngai chunga lunglên ka bâng tur chu

12 Lung a lêng khua rêng ka hawi ngam lo,
Hmanah mi û nêna khua rii riai hnuaiah,
Ṭuanna tlâng a lang e mual liai luai

13 Kan tuarah lunglên a dam thei lo
Hmar tlâng pualva Lianngo nang ngaih chhun-
Ka rin chang ni riak a lo ni e [rawlah,

14 Kan karah lentu a zing na a,
Kawlngo len chang a ni min han tiam ang che,
Ti lo chuan lunglên a rual thei lo.

15 Kan lenlai tawnmang a chang zo ta,
Lenah chhawkhlei a pâr e Lurhpui dingdi,
Kha mi iang lêng zawng kha kan chuai e.

16 Berhva chûn riangte i rûn em ni?
Chunthang rolung mual liai luai Tuahpui z rah,
Hringhniang lêng i awi i châm reng mai

(Ratu, khawlai takah Lalnu lungdawh a awm a, a sirah chuan Farṭuah an phun a, chumi lerah chuan Tlaiberhin bu a nei a, a note chaw a rawn pe a, an chiar nak nak ṭhin a, chumi phuah na chu a ni.)

17 Laldânga thinlai a zing riai e,
Chunthang zolung mual hai luai Tuahpui pâr e
Zawlpal thlan tual hneha lunglênna.
(Ratu Lalnu lungdawh sira Farṭuah par chu a phuah a ni)

18 Zai an vawr siau siauve rûn an mawi,
Ṭhangṭhar kan dawn a tawi lunglen a nâ e,
A ṭhianga di chhai a awl mang e

19 Zai vawrna rûnpui a ṭhing mai tur,
Chalngeng rauthla zaia kan awihna rûnpui
Kan la ngai dawn mang e, khua reiah

20 Zai vawrna runpui a chul mai tur,
Chalngeng lian la kan awi e, hnam tin valin;
A kurin rûnpui a kur duam duam

21 Zanin ang renga zalêng kan kim,
Chhawrthlapui khi vanzawla dan ka nuam e,
Ainawnpar sirah ka lo bel e.

22 Zawlvanbuk lam zawn a tlai ngai lo,
Chhawrthla zan kal ṭenkâwl a khum rih hma
Kan ṭânah Chaltuaia zâl rih la; [chuan,
Thla khi a tlak rih hma chuan awm rih rawh

23 Zâwnin ang mi a ṭungrual hnu;
Suang [illegible] leh ka di an pal lo [illegible].
Tlai dang lung laiah a kham thei lo

=Vazâr ang maia lungrual tawh kan ni a, chu-
vângin, lungpui leh ka di hi an boral hma chuan,
nula dang ka ngaihtuah tnei love

24 Zo bâwm vânrâng chhum a kiang mai thin,
Ka di zûn leh khawtlânga romei zâmin,
Kian a rel si love kan tâwnah

25 Zu dawn leh suihlung a lêng zêl e,
Zâi kan vâwr leh hmanlâi kan nun ka ngai e,
Kan nun dang chuang love khiangawi hnu

26 Zokai kan bûkthlâm a ngui zo ta,
Ṭhuva awmhar a ṭap e di hlei ngaiin,
Ka zui lai lungdi ka ngai mang e

27 Zua liana'n biahthu a thlung si lo,
Liankhaw Chalngeng anga kan zui sa Lalngo,
Tlei dangah puan ang a hlui tur chu

28 En teh vânrâng chhum a lêng khâwm e
Thangngo lênna khawtlâng a hliah zo dawn e
Sûr lo te'n thâm râl la thangvânah

29 Bâwngte palaiah ka ring zo lo,
Ka di tâwnah a hril kim thiam hlei lawng e,
Thaikâwi bâwngte zawk hi lêng rawh se

30 Rauthla lêng dâr ang ka tawng leh ṭhin,
Kâwl a êng e ka lunglam vai e mi u,
Ka dâwn sei ngam love kan nun kha
=Ka mumangah ka hmu leh thin a, khua a lo
vâr chuan ka rilru a tibuai zova, kan nunhlui
kha ka ngaihtuah sei ngam lo a ni

31 Ka nu ka zâl lai mi tho lo la,
Hai ang ţhang chuan Ainawnpar chân ka hlauve,
Tawnmang lamte chang hi kan chan tawk

32 Ka tawnmang lunglên chu ruai ruai a,
Ka hrilh dâwn leh tawh changin lung ka mawl e;
Ngaih luat aidlin mi lo zêm e

33 Vawiin nite changa di lungrun,
Ka suihlunglên ka hril kim thei hlei lawng e,
Kan ţuanna tlâng hmun ta dawn love

34 Ka thlang lai Borhsap i lung mâwi e,
German raliian tâwnin tir suh ka lungdi,
Ka suihlung lêng tur i dawn love

35 Khawvêl pumpui mah a her an ti,
Thingpui lawnglêng a her Changtui leh luangah,
Thangnêmtê her ve la kan tawnah

36 German ral tâwnin ka kal tang e,
Maurua angin ka tuai thar leh hlei lâwng e,
Ţhapui khiang lo awi la mi tâwnah.

37 Ţiakin a ţo ţhin e ram daiah,
Hmanah ka lâwm Lungruni nghilh loh nân e;
Tualvung phurh hlan ngei ka chhar chhuak e
=Tualvungi em hi Sapho chuan pa chi zingah an chhiar tel a, ramhnuaia ţo mi a ni, a chhunga thil tlang, mum sin tê tê awm hi Mizo chuan Tualvungi kâwi an vuah bawk He tlangval hian a ram kalnaah Ţualvungi em hi a chhar a chu chuan hmana a lâwmnu a hriat chhuahtir' a ni.

38 Kan tawnah German a nêm ta e,
Lam ang let i hmun hlui kan vangkhaw zâwlah,
Kan tawnah Thanghniangi nêm ve maw

39 Khua thal kawlngo chan ka nuam mang e,
Thla khawng ila chhâk tiang kan vangkhaw zawl
Thangngo riah ram tuan ka tawng mahna {ah
=Vapuala chan ka va chak êm, kan khaw lamah han thlawk ta ila, Thangngovi lo riaka feh te ka han tawng mahna

40 Kan rûnah kai lo la valmawia,
Ka chûni nu chhim thlipui ang a hrang e,
Buannel tharsa ang mi pel leh rawh
=Ka nu hi chhimthlipui ang maiin a hrang si a, kan inah chuan rawn leng lo la, Buannel hmuna sa ang maiin min pêl (min veh) leh zawk ang che Buannel hi pipute sawi dan chuan ramsa lo pian chhuahna hmun a ni

41 Ka dampui zo ang maw di ngaih chu,
Ka suihlunglen hmun tlangah par a chhuang e,
Tha leh zungzâmah a chhui dêl dêl
=Ka di ngaih hi ka dampui zo tak ang em aw, ka lunglenzia lah chu lo hal mei khuin par a chhuang ang mai hi a ni si a, tha pawh ka nei hlâwl lo mai

42 A pianna siahthing a zar hmawrah,
Suihlung leng thei chuang val min awitu lelte,
A kiuve tlangnuam zalam awlin

43 Kawlngo lungrualin khawtlang an chuan,
Ka di lenna khawtlang ka chuan ve dawn e,
Rauthla leng dar ang ka tawng mahna

44 Mı khaw chhuahtlang rêng a dang chuang lo,
Khawzo lelte a kiu nau ang ṭah nan e,
Keı ka suıblunglen tızuál leh ṭhın

45 Palai bâwngteah mı tır lo la,
Kei pawh chhaı laı ka chhân nı rıı rıaı hnuaıah,
Ka hnêm zo chuang lo che lêng ve ve

46 Chhun a reı lunglen ka tuar zo lo,
Kan zûnah chhawl angin uai ve tak ang maw,
Hrıl ka nuam lunglen ka dı tawnah

47 Fıaratuı luang mah a kal zel e,
Chung tura ni kal laı a chawl van zâwlah,
Dı ngaıh vang em ni a reı vawng vawng
=Tui luang pawh hı a chawl ngaı lova, a luang zel maı a eng a tı nge, nı khı van zâwla a chawlh tak maı chu le, dî ngaıa ka lunglen vang em nı aw, nı a va reı êm (A lunglen vangın nı khı chawlın a hrıa a, nı reı a tı êm êm maı a nı)

48 Chûn nu lungmawlın a tır che'm nı,
Va kal tâ la hmarṭlâng mı vangkhâw zâwlah,
Chhawl ang va uai lo la hmelṭhaı
=A nula rim laı kha à nu'n a zın botır daıh maı a, i va zinnaah chuan mın ngaı hıan hrehawm takın va awm suh ang che a tı a ni.

49 Ka zep ka zap ang che mawi rengah.
Nêm leh zuanin thapui vai 'min chhawn ang che,
Duh leh thai lunglênin kal rawh se,
=(A nupuan nula dang pen a thik a, mahse nula hmeneh chuan tha takin min bezel la, duh leh thai lunglênin chhuakal mai rawh se a ti a ni.)

50 A tuar di zun nge khawtlang lunglen,
Hnemtu awm lo khawzo lelte a kuive,
Ṭap ruaiin mual tin a hrut dêl dêl

51 A lo thang kal ruai e saw hmarah,
Silkhum ṭha leh ṭhapui nang ngaih a nâ e,
Lelte nên kan bêl e zo siahthing

52 A min di an chhai e rûn nuamah,
Kan chhai a hrâng lua e, zo lêntu hnuaiah,
Thla fama siang lâwi a âwl mang e
= Mi chu an nulate nen inah an inchhaih a, kei-
ni chhaih ve ramhnuaia mi chu a kawlh lutuk
a, thia hâwn a awl mang e

53 A kal lai ni mah ka khâm zo lo,
Ka ngai mang e vânrâng chhum leh chhai lai di,
Kan lênna zolura thli nen khân

54 A riang vâl kan vâi khawtlâng ar ang,
Zawl khawpui leh dâwntuai lêng zâwng kan chân
Kan vai e, thlang lêntu chhâwl vuanin [e,

55 Berhva chûn riang mah a tlei nuam lo,
Ka di luah lai ngênin ka ṭap mai dâwn e,
Engtin min thlêm ang maw chûnlianin

56 Hmun hlui leh hmun thar khawtlâng kârah,
Saiding phunṭhiang vuanin ka ṭap zêl dâwn e,
Khawlian nge Darpui i lo awm le

57 Pathlawi suihlung lênna rêng rêng a,
Khua ṭhâl romei a zâm ṭantir leh dâwn e
Hmânlâi âw hmânlâi ka ngai vawng vawng

58 A thang ngai Laldâng a thang leh ṭhin,
Chalngeng tha leh zia ṭialin thla kan chhiar e,
Khawhai zo kan than a bâng thei lo
= Hmingthang pangngai kan lal chu a thang reng ang. Sechal lianpui pui tallin thla ṭin hian chawng leh lâm (Sechhun khuangchawi) an awm reng mai a, Khawhai khua kan hmingthan zawng a bâng thei dawn love

59 Ka tâwk ang che chawltuizu a âinemin,
Zaingen Tumpâng Rodâng malsawm ki vârin,
Sih sial ang dawn ve la Laibêla
= Rodânga varinneihna avanga an kah, Zaingen ram Tumpâng ki vâr pap mai hian, khawnge zu thlum nêm dap mai hian ka han tâwk teh ang che Laibêl, in ve teh (Chawltuizu a âinemin tih hi zu reng reng hi a thlum tak tak hma, a thlum ṭantirh lai hi 'a âinem' an ti ṭhin Zu duh ṭak tak chuan chutih hun laia in chu pamhmai an ti a, an ui viau ṭhin)

60 Lung tilêng reng renga chung lelte,
Di a chhiai e Lianluaupa sawngpui zârah,
Kan nun hlui puan ang tithar leh ṭhin
= Leikapuiah hian Rêngchal hi a rawn fu a, a hram bân hma deubin Rêngchal dangin a rawn chhal a an thlawk dun ta a, chu chu an phuah a ni

61 Hmarah chhaa [illegible] a lêng an ti,
Chung lelte leh hringhniang nau ang ṭah laiin
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Khuangchawi a tum chu a ṭhulh ta nih a, chumi phuahna chu a ni

62 Laldânga'n ropui a rel sual e,
Chhungkim dâr ang lenlai mu ang ka ngai e,
Kan chhuahtlang lêngkai a ngui ruai mai.
= An lalin khawthar kai a rel a, an kai ta ngei a, mahse khawtharah chuan an va thi ta hlawm a, an khaw hlui lam an ngaihzia phuahna a ni

63 Kan chhuah tlâng lêngkai a ngui ruai mai,
Ka hawi vêl e romei kawlkungah zâm e,
Khawtlâng lunglên zawng hi kan tuar tur

64 Chung vânrial lo rum e sâw hmarah,
Zai min bântu chhaktianga Thangnunnemi,
A thinlai ṭhawng ve maw lunglenin

65 Pi pu buang hrui suih a sual ngai lo,
Lalthanpui in khuandim mual a liam dawn e,
Fapa lenbuang chawi a hmachhuan e
= Palai hmanga nu leh pa biaa insawiremna hi 'buang hrui suih' a ni, chutiang ngeia pasal nei tur a ni a, chuvangin malsawmna pawh a dawng ang a, fapa duhawm tak neih a hmachhuan a ni

66 Saisena chûn chawia valrianga,
Ribsang liam hnu zua nun ṭawia nghilh nan e,
Ṭhlang buan ang Dengpui mi pawm ve rawh
= Nausen lai aṭanga pa thihsan, pa nei lova nu awmtlei, rethei tak mai ka ni a Ka pa ka theihnghilh ve theih nan Dengpui mi han pawm ve teh aw (Hei hi Ratu khaw nula hmelṭha Khuangdêngi an phuahna a ni)

1918 Influenza hripui lenlaia thi te phuahna

67 Kâwla awmlai hian ka dang zo lo,
Sawntlung sial sawm dâr za kan hlan a chhang lo,
Ka tuai sial man tûrkher ngêp e
= Dalbâwl bâwlpu te ngei pâwhin an thawi a, chu
chu sawntlung hluma siam sial leh dâr hlanna
a ni a, mahse a dam ta chhiang lova, dam sela
chuan nula hmeltha sial man zo ngei tur a ni

68 Pialtlung khar lai hawn ka nuam mang e,
Kuchhim loh te ka nau dârkhang bun mawlh,
Khua fur hawktuiah a luang ta e

69 Ţap ţap suh hmelmate dirjamna,
Keini rlak kan fam love hnam tin nau fa,
Mi lai an fam zove ngur zawng nen

70 Kamkei lung hianah ka tlan ngai lo,
A ţawi mang e awmlai a]ian rûn chhungah,
Ka chhan thiam si lo lungrûnpui
(A nula rim lai a thi a, a phuahna a ni)

71 A lenrual kan vai khawtlâng âr ang,
Val tin chhâwn thiam a ngur khua mawitu lengin
Hawhopar thliakin ka ring love

Pu Khawkunga, Ex-Chief of Bukpuiin Motor accident a tawk a, rei tak damdawiinah a awm a, he hla nen hian a thian pan a va tlawh a, an hlim dun hle,

72 Khuangdim hnu Thanghniangi lokir la,
Hmarthang biak vel Thanhawipa van a dual e,
Dawi ang rawn dawm ve la dam rawh se.

73 An siam thiam sâppui mingo vâlin,
X Ray-in an thlir e Lalthanhawlpa,
A lang tel thei love di zûn kha

74 A pawi mang e a pawi lul mang e
Motor hliampui a tuar e lalnunnêman
Thangnêmi kan au a haw thei lo

75 A zuau vang nge ni a tuar sual le,
Kâwlsa angin a rum vel Lalthanhawlpa,
Khawtlâng lunglên nen a fâwmkêm e

76 A na lua Laldâng thil tuar chu,
Mihring thiam bak chung Pathian rawih a ngai e,
Hliampui leh di zûn tidam turin

77 Laldâng suihlunglên tizual turin,
Khua thal romei a zâm mualtin a kai e,
Fam a awl mai awm e di ngaih nen

78 Rauthlain lêng mahla thangvânah,
Châwmkhuang bêng la hmartlâng chûl lo zainêm-
Chhandamtu han awi la rûn nuamah [in,

Pu Sena'n "Hnamtlin huap" Kohhran hi siam a ngaihtuah lai chuan mi zawng zawng hi chhandamna hian a huap vek a, chhandam kan ni vek dawn a ni, chutiang lam hla chu tlar thum zaia sak turin min han siamsak teh tiin a thianpa a sawm a, chung hla tharte chu

79 Sawi tam leh tlangrel ka dâwn zo lo,
Zion ram ngaih kan bâng chuang tawh hlei lawng
Kan su dim dim thin e lêng zawng zawng [e

80 Ka dawngsual nge ni ka zawl sual le,
Kei ka chhiar chuan Chhandamtu lalṭhutthlêngah a
A tlan ta hringhnilang zalêng zawng zawng

81 A tlan ta hringhniang zalêng zawng zawng,
Chhandam loh fa sakhming awm thei tak ang
Kan nun hi lal ta a lo ni e [maw

82 Pawl pawl kan sawi ṭhin hi bâng tawh se,
Tinrêng siamtu hmangaih lal kan belh chuan e,
Chatuan par kan tlân a lo ni e.

83 Chatuan ram kan hêlna rûn turin,
I dip ang aw hnam tin pawl tin lawi nan e,
Kan Chairman Krista ni mai rawh se

84 In bih chiang ve lawm ni lêng zawng hian,
I pian i mur than hmain lalnunnêma,
Khawvel chhandam nan a fam ta e

85 Tlanna zauzia hi va ringhlel suh,
Adama thlah ṭuala piang kan nih lai khan,
Min tlan ta ram hluna leng turin.

86 Kim kim suh ding la va lam mai rawh,
Vanlal rengpui zalin zap rawh rûn zauvah,
Sawi tam leh tlang rela kan hlawh sa.

April 21.1975 khan Saitual—Buhban Jeep road thar hawng turin Pu H Thansanga, Speaker a ban kala, Saitual A.O Pu, Lyngdoh leh Pu K.Ngura, Ramhlun veng ami an kal ve bawk a, kawng thar si, zim si, ania, ruah a sur bawk si pen a hlauhawm hle a, chumi ṭuma Pu, K.Ngura'n he hla hi a phuah a ni,

1 Speaker biahthu a thang nêm dual,
Nunau lêngten chhuahtlâng mawiah lo hmuakin,
Chibai mawi an hlan e, parthi nen

2 Malsawm zalam tluang ni zel rawh se,
Senmei khawl nên zalam phei nuam kan hrût e,
Sâppui zalêng nun kan iang ngei e

3 Khua tin Vâlmawia te ţang rawh u,
Sakhming than leh Zoram pâr ang vul nân e,
Zalam thar mawi nuam ti ţhang lian rawh

4 Senmei khawl her thiam ţha vâlmawia,
Dam ten khalh la ţum kawng thar nuam a zim e,
Khuanu lêng nêmin a hual ang che

5 I biahthu dawn hian a riang min hnêm,
Lâm ang letin Zoram rêngpui rûn chhungah,
Hnamtin tan ropui zu rel leh rawh

6 Sâppui rûn rem ianga lawi turin,
Rodâng thlafam ri ruai rûnah an zal e,
Hlahva zai vawr thiam chu tel rih lo
=An hawn lam chuan Ţhurote an kâp thla a, Motorah an dah zêla, Vahlah erawh chu an kâp ţhelh ta a, chumi phuahna chu a ni

7 Zalampui nau ang a nuar si lo,
Pheisen dâr feng chuanna khawmual lawng leng
Rialtui phai kuamah a ding reng mai [chu,
=Speaker vengtu (Escort) Motor chu a chhe ta a, Tuirial kamah khuan a ding ta ringawt mai a ni

8 A englai kher nge ni hliam ta le,
An bêl vel e, chhim tlangvâl leh chinlaiin,
Phei lai vâwr thei lo a rût vung vung

Police ho zingah chuan chhim lam tlangvâlte an ni hlawm a, tin Motor lo kal apiang Driver ho khân an han enpui zel bawk a, akal thei lo na a, a tut vung vung thei si a, chumi phuahna chu a ni

9 Tlâwmmak leh hmangchâng a tawng kim ta,
Pae phung nang hlei mahse muang ten lir zel la,
Damte n min thlen ang che rûn nuamah
= Tlawmngaih chhuahin thiam tin rengin an bei ta a, a ke hnunglam ve ve chuan a haivir thei lova, a hmalam ve ve chauhvin a hai thei a, zawite in an kal ta a ni.

10 Hei ngei hi kan lênna khua hai luai,
Vângkhaw êntu siarpui leh khaw far thing,
Kan lawi tâ khuanu l êng malsawmin
Tunah chuan Pathian malsawmnain arsi leh Street ligh ênna khawpui lian tak mai chu kan thleng ta e.

Lal Nebukanezara Mumang hla

By Brig, Ngurliana

Indopui vawihnihna hun 1938—1944 hun chhung a khawvel ram tinah buaina a awm lai khân Mizoram Kristian zingah pawh lian rinna kawnga inthlahdah tak tak an awm ta hlawm a, chuvangin, khawvel kal zel dan tur Daniela hrilhfiah dan kha hmangin he hla hi siam a ni. (Daniela 2 1—45 en rawh)

Khawvel lal hming aun a dang tur chu,
Babulon lal tawnmang rauthluan,
Chung Pathianin a hun entir a
[illegible] lai mi a ngir teu to,

Ngir tea to maw rauthla lêng a vai

2 A thlunglu rangka a ţang silver,
A sakruang zawng dâr tui an luan a,
Chawnmâwi dârthir pheiphungan bellei
Thir luang hmun an kai rem thei lo
Rem thei lo maw kawp rem rual loh chu

3 Zawt ila hrilhfiahtu Daniala,
Khawvel vawngtu Assuria ram chu,
Medo—Persian hrualhrui an ban a,
Greek Sorkar lal thanh awl lehtu
Hawl lehtu maw lallai Sang zuali

4 Ram lina Rom ram ropuina chu,
Nêmte puan ang hlui zo ta si e,
Laitha zâm lo phelphung thir leh lei
Ram sawm lungrual lo kan lênna,
Kan lenna maw thinlai dam thei lo

5 Aw chhui ve teh u lei lalte zawng,
In chhing chuang hian an mawi hlei nem maw,
Chatuan lungpui Krista lal ropui
Tlang lian iang ramhlun chu din tawh rawh
Din tawh rawh maw, chatuan ramhlun tur

HLA INCHHANG
By Brig Ngurliana

He hla hi NUTE NI (Mothers Day) atana siam a ni a Nu sual, fate lehkha zirtir nachang hre lo leh Fa sual, nu leh pa thu awi lo, lehkha zir nachang hre lo te kha inhmachhawnin an ding a, an insak chhawk a, a chang phei chuan an inkâwk hial ţhin a ni

FA · Hrinhniang laiah ka van a-duai e,
Thaikawi zir lo, thil thiam zir lo ka riang
Learual leng zawng laiah ka zak bil mang
Kei mi chawitu Chhura iang Chûn lungm

NU Mi hraite chawi vai ang an lal a,
Vanduai hrai chawi sahuai nau ang nuar e;
Lehkha zir lo, thiam hnang deh pawh zir
Vai bawng iangin i la riang dawn mang e,

FA Min dem lo la ka chun Lungmâwl
Chang sial rangin a rang hraitê min chawi
Thei sunhluah a ngaitein ka par a
I dung ka thui Chhura iang chûn Lungm

NU Khamrâng kara Sirte an iang e,
I lenrual chûn leh zua mawitu an ni,
Ka chhuang sual e Mulek hraite ka chaw
Khua reiah chuan thai i la khawng ngei

FA Mi chûnte zawng tui ang an nêm a,
Chhim thli iang chûn hani ân thlipui a hi
Anchhe dawng hraite ṭah ni a tam mang
Lâng tawh ang che Chhura iang ch ûn I

NU I thiam seng lo ka ṭhiam seng love,
Damlai ni zawng a la ral ngei ang a,
Chatuan nun nan min tlantu lal Krista ch
Min chhandamtu duhzâwng zir ve ang ch

A tawp ta

Printed at the D M Press Thakthing Baz

FA Hrinhniang laiah ka van a duai e,
Thaikawi zir lo, thil thiam zir lo ka riang e,
Learual leng zawng laiah ka zak bil mang e
Kei mi chawitu Chhura iang Chûn lungmawli

NU Mi braite chawi vai ang an lal a,
Vanduai hrai chawi sahuai nau ang nuar e;
Lehkha zir lo, thiam hnang deh pawh zir si lo,
Vai bawng iangin i la riang dawn mang e,

FA Min deni lo la ka chun Lungmâwl
Chang sial rangin a rang braitê min chawi e,
Thei sunhluah a ngaitein ka par a
I dûng ka thui Chhura iang chûn Lungmâwli

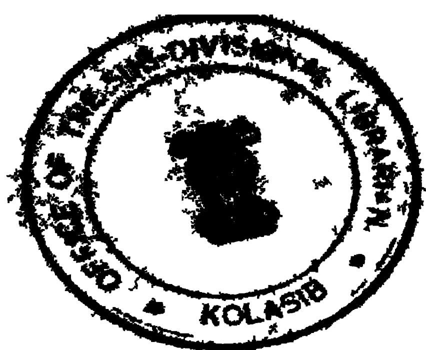
NU Khamrâng kara Sirte an iang e,
I lenrual chûn leh zua mawitu an ni,
Ka chhuang sual e Mulek hraite ka chawi e
Khua reiah chuan thai i la khawng ngei ang

FA Mi chûnte zawng tui ang an nêm a,
Chhim thli iang chûn hani ân thlipui a hrâng e
Anchhe dawng braite tah ni a tam mang e,
Lâng tawh ang che Chhura iang chûn Lung
[mawli

NU I thiam seng lo ka thiam seng love,
Damlai ni zawng a lâ ral ngei ang a,
Chatuan nun nan min tlantu lal Krista chu
Min chhandamtu dûhzâwng zir ve ang che

A tawp ta

Printed at the D M Press Thakthing Bazar

KOLASIB